

Tartu Riiklik Ülikool
NSV Liidu ajaloo kateeder

Ilma Müsna

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni
käsitlemisest 8. klassi ajaloo kursuses.
Lohtla-järve ja Tartu koolid

Diplomitöö

Juhendaja: peda-
gogikakandidaat
H. Palamets

NSV Liidu ajal. kat.
ihv. nr. 1885

Tartu 1965

Sissejuhatus

Nelikümmend kakskümmend aastat tagasi, oktoobris 1917, kuulutasid ristlaja „Aurora“ rahuripangud inimühiskonna ajaloo uue ajajärku algust. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon vabastas Venemaa töörahva kapitalismi orjusest ja tõi ta võimule. Ühel kümnendikul maakerast heisati sotsialismi lipp, vabaduse lipp. Maailmas tekkis esmakordselt mit tüüpi riik - Nõukogude riik, kus valitseb unelaadne demokraatia - demokraatia töörahva jaoks. Nõukogude riik püstitas kogu ülla rahuloosungi ja hakkas rahvaste ning riikide vahelises suhetes ellu võima uusi põhimõtteid. Inimkond sai endale kindla kantsi võitluses rahu ja rahvaste õn-

ne eest.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon avas enneolematult avarad perspektiivid kooli ja hariduse arengule. Esimaksordset inimkonna ajalooos hakkas kool noorsugu kasvatama töörahva revolutsiooniliste ideede vaimus.

Kommunistliku homse aktiivsete ühiskonnaliikmete kujundamine, mis on selgepüüsiliselt väljendatud N.S.K.P. kolmandas programmis, nõuab meie põlvkonna igakülgset õpetamist ja kasvatamist. Väga tähtsat osa noorte kommunismiehitajate õpetamisel ja kasvatamisel omab ajaloo õpetamine üldhariduslikus koolis.

Ajaloo õpetamine saab täita talle pandud vastutusrikkaid ülesandeid edukalt ainult siis, kui õpetajad rakendavad oma töös ulatuslikult mitmekesiseid, õpilasi aktiveerivaid meetodeid. Õpetaja otseseks ülesandeks on õpetundides õpilaste mõtlemisvõime ning iseseisva töö oskuste ja vilumuste arendamine.

Kahesranda klassi ajalookursuse põhiline eesmärk on anda elementaarne

kuid sealjuures süstemaatiline ülevaade NSV Lõidu ajalooost „alates \overline{XX} sajandi algusest kuni tänapäevani. Ülevaate-temad välisriikide uus- ja uusimast ajast lütuwad sün osalt vahetult NSV Lõidu ajalooaga, olles viimase rahvusvaheliseks fooniks, osalt on aga antud eraldi peatükina. Eraldi on teemad välisriikide kohta pärast Teist maailmasõda, kus nad nõuavad üksikasjalikumad käsitlest.“¹

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni teemale kuulub kaheksaklassilise kooli ajalookursuses kümne koht, sest selle teemaga lõpeb viimase ekspluataatorliku korra, kapitalismi õpetamine ja algab uus, sotsialistliku ühiskonna ajaloo tundmaõppimine. See on võtmetema, sõlmpunkt, kuhu koonduvad ja kust hargnevad paljud küsimused. Selle teema käsitlemisega süvendatakse teadmisi sellistest mõistetest nagu proletariaat, relvastatud ülestõus, rünnak, deklaratsioon, töörahvas ja saab alguse üldmõistete proletariaadi diktatuur, sot-

¹ Kaheksaklassilise kooli programmid 1963/64. õppeaastaks. Ajalugu, Tallinn 1963, lk. 18.

sialistlik revolutsioon; rüklük, üldrahva-
lik omand ning konkreetsete mõistete nõu-
koegade võime võidukäik, Aprilliteenid,
Punakaart, nõukoegade võim jne. ku-
jundamine. Mõistete õpetamine Oktoobri-
revolutsiooni teema juures omab erilise
tähtsuse, sest ilma nende omanda-
miseta on õpilastel raskem mõista sünd-
muste edaspidist tähtsust. Ilma põ-
himõistete tundmiseta pole õpilastel või-
malik oma mõtteid õigesti väljenda-
da, sest mõtlemine toimub elukõige
mõistete abil. Ilma kronoloogiat tund-
mata ei ole võimalik ajaloo sisuline
mõistmine, sest kronoloogiline daa-
tum on iga konkreetse sündmuse
lahutamatuks osaks, omamoodi orien-
tiiriks ajas. Ilma kronoloogiat tund-
mata pole mõeldav ka kõige elemen-
taarsema süstemaatilise ülevaate
omandamine ajaloost.

Sügavate ja kindlate teadmiste saa-
vitamiseks on mõeldav lähemalt
tundma õppida seda, mida õpilased
juba elnevalt ühest või teisest tähta-
mast ajalooperioodist teavad, et siis
nendele elteadmistele rajada rogu edas-

pidine õpetamine.

Diplomitöö kirjutamine ei ole diplo-
mandile eesmärgiks omaette. Sellele eel-
nes ligemale aastane materjalide kogu-
mine, millede töötlemine ja tulemuste kir-
japanemine kujutab ainult tehtud töö
lõpptulemust.

Diplomitöö põhieesmärgiks on parimate,
kõige otstarbekamate õpetamismeetodite
väljaselgitamine suure Sotsialistliku Ok-
toobrirevolutsiooni teema senise käsitlu-
se analüüsimise põhjal 8. klassi ajaloo
elementaarkursuses Kohtla-Järve ja Tär-
tu koolide materjalide alusel.

Eesmärgi täitmiseks õppis diplomand
tundma suure Sotsialistliku Oktoobri-revo-
lutsiooni teema käsitlemise kohta ilmus-
nud kirjandust, tutvus õpetajate tunni-
konspektide, klassipäevikute ja tundide
näitlikustamiseks kasutatud materjali-
dega.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni
teema käsitlemist elementaarkursuses val-
gustatakse P. I. Leibengrubi töös „Учение
элементарного курса учения СССР
в VIII классе“ ja D. N. Никифорови раа-
т. С. Леиденруди „Учение элементарного
курса учения СССР в VIII классе, Москва
1962.

matus „Haruldusomb v prepogabavani uemo-
pui“¹ M. Vasiljeva Oktobrirevolutsiooni
õpetamist käsitlev metoodiline uurimus²
ning A. A. Vagini ja N. V. Speranskaja „Osnov-
nye voprosy metodiki prepogabavani uemo-
pui v stariix klassax“³ on
mõeldud kasutamiseks keskkooli vane-
mates klassides.

Nimetatud teema käsitlemise metoodikast
meie vabariigis ei ole seni midagi trükitis
ilmunud.

Tutvumine klassipäevikutega näitas, et
alati ei peeta kindi programmi nõuetest,
kursuse põhiküsimusele eraldatakse vä-
hem tunde, kui seda näeb ette programm.
Teadmiste kontrollimise juhuslikkust pee-
geldas saadud hinnete nappus. Kursuse
keskse küsimuse läbivõtmise järel ei kont-
rollita teadmisi kogu klassi ulatuses. Õpe-

¹ D. H. Kuznetsov, Haruldusomb v prepoga-
vaniu istorii, Moskva 1964.

² M. Vasiljeva, Metodika prepogabavani te-
my „Velikaja Oktjбрьskaja sotsialistitse-
skaja revoljutsija“ v kurse istorii SSSR X
klassa, Moskva 1954.

³ A. A. Vagine, N. V. Speranskaja, Osnovnye voprosy
metodiki prepogabavani istorii v
stariix klassax, Moskva 1959.

tajate tunnikonspetides jääb vajaka konkreet-
susest. Näitlikustamise osas valitseb tendents ka-
sutada üksnes kaubandusvõrgust muretsatud
õppevahendeid. Puudub õpilaste sunnamine
nende valmistamisele oma jõududega.

Teadmiste mõõtmiseks suurest Lotsialistlikust
Oktoobrirevolutsioonist viisime Kohtla-Järve ja
Tartu koolides läbi kokku 695 õpilase experi-
mentaalkontrolltööd. Nii suure arvu õpilaste
kaasatõmbamine oli vajalik juhustikkuse vät-
timiseks järelduste tegemisel.

Kontrolltööd kirjutati seitsmendates, kahek-
sandates ja üheksandates klassides. Seitsmen-
dates klassides läbi viidud tööd võimalda-
sid välja selgitada õpilaste eelteadmisi Ok-
toobriünnidmustest, millised olid talleta-
tud kas neljandas klassis ajalugu õppides
või siis mitmesuguste teiste kanalite
kaudu: lasteajakirjade „Pioneer“ ja „Täheke“
-ajalehe „Läde“ jne. vahendusel. Kaheksan-
date klasside õpilaste tööde põhjal sai-
me pildi õpilaste teadmistest suurest
Lotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist pä-
rast teema hiljutist läbiõtmist ning see-
kõrval selgitamine süstemaatilise kordamise
efektiivsust. Kontrolltööd üheksandates klassi-
des andsid võimaluse ära määrata seda

püüivate teadmiste hulka, mida õpilased on suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist kindlalt omandanud.

Uurimusliku tegevuse käigus suunaandvaks ideeliseks aluseks olid V. I. Lenini teosed, NKP kolmas programm, NSV liidu ja Eesti NSV valitsuse otsused haridusele korraldamisel.

Diplomitöö teema „Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni käsitlemisest 8. klassi ajaloo kursuses. Kohtla-Järve ja Tartu koolid“ aktuaalsuse määrab lähenev Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäev. Väikeseks panuseks selle maailmaajaloolise sündmuse tähistamiseks on katsed tundma õppida neid meetodilisi teid, mis võimaldavad õpilastele optimaalselt õpetada seda meie kodumaal ja kogu maailma ajaloo tähtsamat sündmust.

I peatükk

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni käsitlemine praeguste programmide, õpikute ja metoodilise kirjanduse alusel

1. Programmist

Kahesaklassilises koolis kasutusel olevas ajaloo programmis rõhutatakse, et VIII klassis õpitav ajaloo kursus omab erakordselt suurt tähtsust õpilaste kommunistlikul kavvatamisel, kuna sin õpivad noored tundma Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtimisel toimunud kuulsusrikast võitlust tsarismi kukutamise, sotsialistliku ühiskonna eelsehitamise ja järk-järgulise kommunismile ülemineku eest. Programmis rõhutatakse, et

¹Kahesaklassilise kooli programmid 1963/64. õppeaastaks. Ajalugu, Tallinn 1963, lk. 18.

koogu kursuse sõlmküsimuseks on suure
Sotsialistliku Oktobrirevolutsiooni etteval-
mistamine ja võit. Lään me näitame õpi-
lastele, kuidas järk-järgult kujunevad
Venemaal tingimused sotsialistliku revo-
lutsiooni võiduks, mille tulemusena algas
uus ajastu inimkonna ajalooos.

Kursuse ajaline jaotus temade järgi on
tehtud programmis põhimõtte alusel, et
kõige suurem arv tunde eraldada selle
le temale, millel on eriti oluline tähtsus
õpilaste ideelis-politilise kasvatuses
suukohalt. Nii on üldteemale „Suure sot-
sialistliku Oktobrirevolutsiooni võit ja
sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus“
planeeritud 27 tundi ja sellest tundi-
de arvust on 7 tundi eraldatud tee-
ma „Suure Sotsialistliku Oktobrirevolut-
siooni võit“ käsitlemisele. Kui aga silmas
pidada ajaolu, et 7 õppetunni jooksul
peab õpetaja jõudma selgeks teha ka
1917. aasta revolutsioonilised sündmused
Eestis, siis on seitsmetunnist sel-
le sõlmküsimuse käsitlemiseks ikkagi
napilt. Oles loomulik, et nimetatud tee-
ma käsitlemisele antaks vähemalt ka-
heksa tundi, mis võimaldavad eduka-

malt jaotada teemat üksikuteks tundideks ja vältida õpilaste ülekormamist materjaliga.

Selleks, et väija selgitada olukorda, kuidas tunde on tegelikult kulutatud Oktoobrirevolutsiooni käsitlemisele kaheksandas klassides, viibis käesoleva töö autor Kohtla-Järve 1., 2. ja 5. Keskkoolis, Kohtla-Järve IV ja XII 8. klassilises koolis ning Tartu 1., 7. ja 4. Keskkoolis ja Tartu X ning XI 8. klassilises koolis ning tutvus klassipäevikute alusel nimetatud teema jaotamisega tundideks. Alates 1962/63. õppeaastast, millal esmakordselt hakati kaheksandas klassis õpetama NSV diidu ajaloo elementaarkursust ei ole aine jaotamisel tundideks mitte alati kinni peetud programmi nõuetest. Nii näiteks olid õpetajad valdanud Tartu X 8. klassilises koolis, Tartu 1. Keskkoolis ja Kohtla-Järve 5. Keskkoolis ning Kohtla-Järve IV ja XII 8. klassilises koolis Oktoobrirevolutsioonile vaid kuus tundi, Kohtla-Järve 1. Keskkoolis aga üksnes kolm tundi programmis ette nähtud seitsme tunni asemel, kusjuures tunnid olid klassipäevikus fikseeritud järgmiselt:

1. V. J. Lenini Aprilliteenid.

2. Oktoobrirevolutsioon Petrogradis.

3. Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon.

Õespool nimetatud kümnest koolist kolmes koolis ja nimelt Kohtla-Järve 1. ja 2. Kesk-koolis ning Kohtla-Järve XII 8-klassilise Kooli vene õppekeelega kaheksandas klassis ei olnud üldse käsitletud Oktoobrisündmusti Eestis.

1963/64. õppeaastal oli Oktoobrirevolutsiooni õpetamiseks eraldatud minimaalne tundide arv viis. Vše tunniga oli programmilise materjal läbi võetud Tartu XI 8-klassilises Koolis, Kohtla-Järve IV 8-klassilises Koolis ja Kohtla-Järve 1. Kesk-koolis. Kuus tundi oli nimetatud teemale pühendatud Kohtla-Järve 1. Kesk-kooli 8. b klassis, Kohtla-Järve 2. Kesk-kooli 8. a ja 8. b klassis, Tartu 1. Kesk-koolis 8. a klassis ja Tartu 7. Kesk-kooli 8. a ja 8. b klassis ning Tartu X 8-klassilises Koolis. Olgu märgitud, et 1963/64. õppeaastal eraldi tundi Oktoobrisündmustele Eestis ei olnud jäetud Kohtla-Järve XII 8-klassilises Koolis vene õppekeelega kaheksandas klassis, Kohtla-Järve 2. Kesk-koolis, Kohtla-Järve IV 8-klassilises Koolis, Tartu 4. Kesk-koolis ja Tartu XI 8-klassilises Koolis. Kohtla-Järve IV 8-klassilises Koolis Oktoobrisündmustele pühendatud tunnid 8. a klassis olid klassipäevikus järgmised:

1. Bolševike kurss rehvastatud ülestõusule.
2. Teine nõukogude kongress.
3. Nõukogude võimu kehtestamine.
4. Nõukogude rügiaparaadi loomine.
5. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni maailma-ajalooline tähtsus.
6. Sotsialistliku ülesehitustöö esimesed sammud.

7. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni maailma-ajalooline tähtsus.

8. Meie kohustusid seoses Oktoobrirevolutsiooni aastapäevaga.

Tartu XI 8-klassilises Koolis olid 1963/64. õppeaastal tunnid jaotatud järgmiselt:

1. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ülestõus.
2. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni järgne periood.
3. Sotsialistliku ühiskonna ülesehitamine.
4. Revolutsiooni võit rindel.
5. Sotsialismi edusammud.

Kohtla-Järve XII 8-klassilises Koolis eesti õppekeelega kaheksandas klassis olid tunnid päevikurse kantud järgmiselt:

1. Revolutsiooni rahuliku arengu periood.
2. Revolutsiooni rahuliku arengu periood.
3. Kurss rehvastatud ülestõusule.

4. Relvastatud ülestõusu algus.
5. Kodanliku võimuparaadi lammutamine ja uue rügiaparaadi loomine.
6. Kontrolltöö.
7. Eesti enimese revolutsiooni päevil.
8. Kordamine.
9. Kultuur Eestis XX sajandi algul.
10. Suur Sotsialistlik Oktobrirevolutsioon Eestis.

Sellise tundide jaotuse järgi on õpilastel väga raske tulla arusaamisele nendest mustest teravikuna. Lün puudub täiesti süsteem, valitseb formalism.

Kui vaadata Oktobriühindmustega seotud tundide jaotust 1964/65. õppeaastal, siis paistab silma, et minimaalne tundide arv sellele temale oli kuus (Tartu 1. Keskool 8. klass ja Tartu I 8-klassiline Kool). Maksimaalne tundide arv oli kümme (Kohtla-Järve 5. Keskool 8. b klass). Eraldi tunnina Oktobriühindmuse Eestis ei olnud käsitatud Kuruse 8-klassilise Kooli vene õppekeelega kaheksandas klassis, Kohtla-Järve 2. ja Tartu 4. Keskoolis. Ei saa leppida ka sellega, kui Oktobriühindmuse Eestis käsitatakse pärast Suure Sotsialistliku Oktobrirevolutsiooni tähtsusele püü-

hendatud tundi.

„Eesti NSV ajalugu käsitletakse orgaanilises seoses teiste NSV Liidu rahvaste ajaloo ja ning näidatakse eesti ja vene rahva ajaloolise arengu ihtsust, nende vastastikust abi ja koostööd nii minevikus kui tänapäeval. Õpetajal tuleb järjekindlalt ära kasutada selles materjalis peituvaid võimalusi rahvaste sõprus- ja nõukogude patriotismi kasvatamises.“¹ Kui eesti õppekeelega koolides tihtilugugi Oktoobrirevolutsiooniga seotud sündmusi käsitletakse süstematilult, siis vene õppekeelega koolides eraldi tundi Oktoobrirevolutsioonile Eestis vaatluse all olevates koolides 1963/64. ja 1964/65. õppeaastal ei olnud antud. Selline kohaliku vabarüügi ajaloo ignoreerimine pole millegagi õigustatud. Pealegi vabarüügi koolides kehtiv ajaloo programm nõuab seda. Ajaloo programm on aga rüülik dokument, mille läbitöötamine antud klassiga on õpetajale kohustuslik.

Haridusorakondadel tuleks vene õppekeelega koolide ajalooõpetajaid suunata täitma Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt kehtestatud nõudeid.

¹ Lahesaklassilise kooli programmid. Ajalugu, 1963/64. õppeaastaks, Tallinn 1963, lk. 13.

Vaadeldud koolidest oli Oktoobrirevolutsiooni teema 1962/63. õppeaastal üksikutele tundidele jaotatud kõige sobivalt Tartu 1. Keskkoolis.

1. Revolutsiooni rahulik ajajärk.
2. Kurn relvastatud ülestõusule.
3. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon.
4. Nõukogude võimu kehtestamine.
5. Oktoobrirevolutsioon Eestis.
6. Vana rügiaparaadi lammutamine.
7. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tähtsus.

Oktoobrirevolutsiooni teema 8. klassi kursuses on sõlme teema, põhiteema ja mingil juhul ei tohi seda teemat läbi võtta vähe- ma tundide arvuga kui näeb ette programmi. 1964/65. õppeaastal Kohtla-Järve ja Tartu koolide 19 klassis kokku on 13 klassis selle teema käsitlemisele läinud 8 ja enam tundi. Keskjuures 1962/63. õppeaastal Kohtla-Järve ja Tartu koolide 16 klassis kokku kaheksa tunni ulatuses oli materjali käsitletud vaid 8 klassis järelkult Oktoobrirevolutsiooni teema käsitlemine kaheksa tunni ulatuses õigustab ennast täiesti. Selle kaheksanda tunni me saame nelja kordamistunni ar

velt. Allpool toodud tabelist järeldame: Suure
Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni teemale pü-
hendatakse järjest enam tähelepanu, seda tõen-
dab tundide arvu suurenemine.

Tabel nr. 1.

Ülevaade tundide arvust õppeaastate lõikes.

Kool	Klass	1962/63.õ.a.	1963/64.õ.a.	1964/65.õ.a.
K.-f. 1. Kk.	8. ^a	3	5	9
	8. ^b	3	6	8
K.-f. 2. Kk.	8. ^a	10	6	9
	8. ^b	8	6	8
K.-f. 5. Kk.	8. ^a	6	7	9
	8. ^b	—	7	10
K.-f. <u>IV</u> 8-kl. K.	8. ^a	6	8	7
	8. ^b	—	5	8
K.-f. <u>XII</u> 8-kl. K.	8. ^a	6	7	8
	8. ^b	8	7	8
T. 1. Kk.	8. ^a	7	6	6
	8. ^b	7	7	7
T. 4. Kk.	8. ^a	8	8	8
	8. ^b	8	8	8
T. 7. Kk.	8. ^a	8	6	8
	8. ^b	8	6	8
T. <u>X</u> 8-kl. K.	8	6	6	6
T. <u>XI</u> 8-kl. K.	8. ^a	8	5	7
	8. ^b	—	—	7

2. Õpik - käsiraamatust

Prægu on kaheksandates klassides õpikuna kasutusel J. Mintsi „NSV lüüdu ajalugu.“¹ Põhjusel tutvumisel sellega võib öelda, et väimane on täiesti jõukohane 13-15-aastastele lastele. Õpikusse on paigutatud püsivalt faktilist materjali, mis iseloomustavad kapitalistliku korra hukkamist ja uue ühiskondliku korra - sotsialismi tekkimise paratamatust. Üksikuid sündmusi on illustreeritud joonkliseedega, millised võimaldavad paremini mõista käsiraamatust kirjeldatud sündmusi. Reproduktioonide valimisel on arvestatud nende kasvatusliku osa. Nii on õpikusse lk. 71 paigutatud N. Orsenovi maali reproduktioon „Rahudekreet“, millel on hästi kujuta

¹ J. Mintsi, NSV lüüdu ajalugu, Tallinn 1963.

tud suurt inimhulka ja esile toodud mitme klassi esindajate suhtumine dekreedisse. Sellel isel on materjal käsiraamatus esitatud kaheksanda klassi õpilastele täiesti jõukohaselt.

Raamatu koostamisel on arvestatud kronoloogilist järjekorda ja see on ka endast mõistetav. Aga kui näiteks oleks l.c. 64 alateema „Lenin pööranda all“ paigutatud õpikusse alateema „Rahvahulkaade väljaastumine juulikuus“ järgi, poleks ka kronoloogia kannatanud. Nüüd järgneb alateemale „Rahvahulkaade väljaastumine juulikuus“ „Bolshevik partei kongress“, sellele omakorda „Kodanlus alustab koduröda“. Kronoloogiliselt neid sündmusi kujitades saame järgmise rea:

3.-5. juuli 1917. a. (juulisündmused);

26. VII - 3. VIII 1917. a. (partei VI kongress);

25. VIII 1917. a. (Kornilovi mäss);

10. VII - 8. VIII 1917. a. (Lenin Razlivis).

Taoline materjali paigutamine käsiraamatus ei ole kõige parem, sest see hajutab õpilaste tähelepanu sündmuste järgnevuse osas. Ühtlasi oleks loomulik, et õpetaja, selgitanud juulisündmuste tagajärgi, sealsamas jutustaks ka sellest, kus varjas end V. I. Lenin

vahetult pärast juulisündmusi.

Käsiraamatus olevad pildid võimaldavad tennis õpetajal edukamalt organiseerida õpilaste iseseisvat tööd. Lehekülgedel 71, 73, 74 ja 77 on need varustatud seletustega, mis kahtlemata aitavad paremini mõista pildil kujutatud sündmusi ja rikastavad teadmisi. Kuigi lehekülgedel 64, 68 ja 69 toodud pildid pole varustatud seletustega, on nende järgi jutustamine kaheksanda klassi õpilastele täiesti jõukohane, eriti veel siis, kui õpetaja suunab õpilased pildi järgi jutustama pärast seda, kui põhiline muutunnist on klassis juba läbi võetud. Vähem õnnestunud on leheküljel 61 olev pilt, mis trükitehnika tõttu kannatab ebamäärasuse all. Selle pildi järgi jutustamine tekitas Kohtla-Järve 1. Keskkoolis 8. b klassis õpilastele arusaamatusi, sest illustratsioonilt on raske leida, kus on juulidemonstratsioonist osavõtjad, kus selle tulistajad.

Kontrolltööde läbiviimisel Tartu ja Kohtla-Järve koolides selgus, et Tartu 7. Keskkooli 8. a ja 8. b klassi õpilased suures enamuses teadsid täpselt, et „Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon“ anti välja 2. novemb-

ril 1917. aastal, samal ajal aga Kohtla-Järve
IV 8- klassilise kooli 8. klassi B rühma 20
õpilasest ei teadnud mitte üheski täpselt tra-
nivõimude kerkutamise daatumit. Esimesel juhul
on kuupäeva tundmine tarbetu ja selle
nõudmine on mälu ülekoormamine, teisel
juhul aga tingimata vajalik. Kuigi käsira-
matus pole toodud daatumite miinimumi,
see-est aga märgib P. I. Leibengrub oma uuri-
muse „Uzperene zemeeremapporo rypca uemo-
pum CCCP b VIII klassse“¹ lõpus need va-
jalikuna ära.

Õpikut ja programmi kõrvutades näeme, et
programmi nõuab puhuti rohkem, kui seda
õpik pakub. Nii näitaks ajalooliste isikute J.
Sverdlovi ja F. Dzeržinski kohta õpik mater-
jali ei anna.

Leheküljel 79 on toodud mõiste „proleta-
riaadi diktatuur“ järgmiselt: „Proletariaadi
diktatuur on töörahva võim, keda juhivad töö-
lisklass ja kelle eesmärgiks on kommunistliku
ühiskonna ülesehitamine.“² Tegelik õppetöö on
näidanud, et selline järeldus on 8. klassi
õpilastele raske. Proletariaadi diktatuuri va-
jalikkuse sügava mõistmiseni Oktoobrirevolüt

¹ П. С. Лебенгруб, Узперене земееремappоро
рыпца уморум CCCP б VIII класссе, Москва 1962.

² J. Mints, NSV lüüdi ajalugu, Tallinn 1963, lk. 79.

siooni järgsel perioodil jõuavad üsnagu õpilased. Kolektariaadi diktatuuri mõiste defineerimisel on soovitatav võtta aluseks eespool määratud metoodilises töös¹ lk. 165 toodud seisukoht.

„Eesti NSV ajalugu käsitletakse orgaanilises koos teiste NSVdide rahvaste ajalooga ning näidatakse eesti ja vene rahva ajaloolise arengu ühtsust, nende vastastikust abi ja koostööd nii minevikus kui tänapäeval.“² Sellest printsiibist lähtudes ongi üles ehitatud K. Sülivari ja V. Maamägi koostatud „Eesti NSV ajaloo“³ Lään avanevad head võimalused eesti ja vene rahva sõpruse näitamiseks nende võitluses ühiste vaenlaste vastu ja tõelise vabaduse eest. Brosüür on kirjutatud ladu-
sas ja lihtsas keeles. Katkendid dokumentidest on suureks abiks õpetajale noorte suunamisel tööle allikatega. Nii õpik-käsiraamat kui ära vaadeldud brošüür õigustavad end igati elementaarkursuse õpetamisel 8. klassis ja on sillaks mineviku-
nindmuste tundmaõppimisel.

¹K. C. Neiderpyro, Узырение энеметарно
рыца уморун СССР в VIII классе, Москва 1962, lk. 165.

²Kahesuadamlise kooli programmid 1963/64. õppe-
aastaks. Ajalugu, Tallinn 1963, lk. 13.

³K. Sülivari ja V. Maamägi, Eesti NSV ajaloo, disa-
materjale J. Mintsi käsiraamatu „NSVdide ajalugu“
VIII klassile juurde, Tallinn 1963.

3. Metoodilisest kirjandusest

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni teema õpetamiseks 8. klassis suunaandvat kirjandust on napilt. Paljud kirjutatust on kas aegunud või määratud kasutamiseks kesksooli vanematele klassidele. Selline on näiteks 1954. aastal ilmunud M. Vassiljeva brošüür „Memogruka npenogabavaruia meube „Belukar Okmooõpõckar coimamemureckar peboiõisur“ b kypce ucmopuu CCCP X klassa.“¹ Selle esimene osa sisaldab õpetuslik-kasvatustlike ülesannete ja ülesannete metoodiliste võtete rakendamist Oktoobrirevolutsiooni teema käsitlemisel 10. klassis. Autor suunab tähelepanu ajaolule, et Oktoobriülestõusu

¹M. Baccuõbea, Memogruka npenogabavaruia meube „Belukar Okmooõpõckar coimamemureckar peboiõisur“ b kypce ucmopuu CCCP X klassa, Moskva 1954.

õpetamisel tuleb tingimata avada revolutsiooni puhkemise peamine põhjus — vastuolutootlike jõudude ja tootmissuhete vahel.¹ M. Vassiljeva analüüsib sügavalt imperialismi, viidates sellele, et imperialism on sotsialistliku revolutsiooni eelõhtu. Tä toob esile põhjused, miks just Venemaal, aga mitte kuskil mujal, võitis maailma esimene sotsialistlik revolutsioon. Autor nutab lugija tähelepanu sellele, et suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tähtsus tuleb käsitleda nende ümberkorralduste ja sündmuste valgusel, millised viidi läbi meie maal ja toimunud rahvusvahelisel areenil. Ajalookursuse edaspidiste temade käsitlemise juures süvendatakse õpilaste teadmisi sotsialistlikust revolutsioonist.²

M. Vassiljeva, tehes kokkuvõtteid Oktoobrirevolutsiooni tähtsusest, kirjutab: „Palju revolutsioone on olnud inimkonna ajaloo, kuid ainult Oktoobri sotsialistlik revolutsioon võib olla nimetatud suureks selle sõna otseses mõttes. 1917. a. oktoober kuulutas, et kapitalism on jõudnud lõpule ja algas uus”
M. Басильева, Мемуара нпренгаванур менне „Венкаар Октообрескаар сошале-стурескаар револуция” в кыпе уеморум СССР X красса, Москва 1954, lk. 5.

² Seal samas, lk. 18.

epooh ülemaailmses ajaloo ja kõik ajaloolise arengu teed jõuavad kommunismi".¹

Teises osas tuuakse tundide planeerimine ja nende metoodiline töötlus. Siin on selgesti näha, millist ilukirjanduslikku materjali või milliseid marksismi-leninismi klassikute töid autor suunab lugejat otsima. Selline tundide metoodiline töötlus, nagu on toodud nimetatud töös, ei ole vastuvõetav 8. klassile, sest ka brošüüri pealkiri rõhutab, et tegemist on keskkooli vanema klassiga.

Kuid täiesti mööda minna M. Vassiljeva uurimusest ei saa, just selle esimese osa tõttu. Tundide ettevalmistamisel ja nende õpetuslik-kaevatuslike eesmärkide kindlaksmääramisel omavad M. Vassiljeva seisukohad veel praegugi väärtust ka kaheksanda klassi ajalooõpetajale antud teema käsitlemisel.

1959. aastal ilmunud A. A. Vagini ja N. V. Speranskaja „Особые вопросы методики преподавания истории в

М. Васильева, Методика преподавания истории „Большая Октябрьская социалистическая революция“ в курсе истории СССР I класса, Москва 1954, к. 19.

смапуус крацас"¹ mahukas uurimus an-
nab ülevaate rogu keskooli ajaloo kursuse
õpetamisest. Olgu märgitud, et suure Sotsia-
listliku Oktoobrirevolutsiooni käsitlemisel
suunatakse õpetaja tähelepanu ajaloolise
mineviku seostamisele tänapäevaga. Näi-
teks õpetades N.S.K.P. XX kongressi materjale
10. klassis, lastakse õpilastel meenutada
eelnevat läbivõetut järgmiste küsimuste
põhjal:

1. Mida näitas Oktoobrirevolutsioon maa-
ilma rõhutatud rahvastele?

2. Millistes koloniaal- ja poolkoloniaal-
maades suure Sotsialistliku Oktoobri-revo-
lutsiooni mõjul tugevenes võitlus vabadu-
se eest?²

Töös rõhutatakse ka ajalooliste romaani-
de, juttude ja mälestuste kasutamise va-
jalikkust õpilaste teadmiste kujundami-
sel. Nii on teoses ära toodud rida auto-
reid ja nende töid, mis võimaldavad
eriti põhjalikult õpetajal tunnics „Oktoobri-
relvastatud ülestõus“ ette valmistuda.³

¹ А. А. Барус и Н. В. Сперанская, Октябрем впер-
вые знакомимся преподаватели и ученики в
смапуус крацас, Москва 1959.

² Sealsamas, lk. 88.

³ Sealsamas, lk. 99.

Vagini ja Speranskaja raamatu 2. peatükki teises paragrahvis antakse ülevaade „Kodus ülesande kontrollimisest“. „Nü näiteks tunnis Juulikriis ja partei VII kongress“ kirjutavad kaks õpilast tahvile aprilliteenide plaani ühinused: momendi iseärasus ja majandusülesanded. Jutustades uut materjali ja ühelinäidmuste tagajärgi õpetaja pöördub esimese plaani juurde ja võrdleb dekora- la aprillis ja juulis 1917. a.

Mis on iseloomulik aprillikuule?

1. Legaalsuse maksimum.

Kas võib seda öelda pärast bolševistlike ajalehetöötajate rüüstamist?

2. Vägivalla puudumine masside üle. Kas võib seda öelda pärast juulide- nonstratsiooni tulistamist?

3. Masside usaldav- mitteteadlik suh- umine Ajutise Valitsuse.

Kas jäi see püüna pärast juulisünd- nisi? "

Selliselt sündmuste isikuid momente lamitahvile kirjutada ja uue tunni

1. А. Барус и Н. В. Сперанская, Очерки о процессе метагигиены преподавания и методиче- ской работе в классе, Москва 1959, стр. 366.

edasivõtmise käigus neid ära kasutada, saab õpilastele uus materjal paremini selgeks ja nad teevad õigesti järelduse, mis pärast loosung „Kogu võim nõukogudele!“ pärast juulisündmuri tuli ajutiselt maha võtta.

Just õpetamismeetodite otsingute seisukohalt omab Vagini ja Speranskaja koostöös valminud teos tähelepanu ka nüüd, kuus aastat pärast selle ilmumist.

Eriiline koht suure Sotsialistliku Oktoobri revolutsiooni teema käitlemisel 8. klassi ajaloo kursuses on P. S. Leibengubi venekeelisel töö „Учение элементарно, крече ученику СССР в VIII классе“, kuna see on valminud NSV liidu ajaloo elementaar-kursuse eksperimentaalse õpetamise tulemusena. Antud metoodilise käsiraamatu peamine ülesanne on selles, et abistada 8. klassi õpetajaid uue kursuse õpetamisel, tutvustada neile eksperimentaalse õpetamise käiku ja selle erimeisi tulemusi ning stimuleerida õpetajate osavõttu NSV liidu ajaloo elementaar-kursuse uurimisest.²

¹ П. С. Лебенгуи, Учение элементарно крече ученику СССР в VIII классе, Москва 1962.

² Sealsamas, lk. 8.

Leibengrub annab metoodilises käsiraamatus üksikute tundide analüüsimisel eksperimentaalse töö valgusel üldreeglina materjali rohkem, kui õpetaja tunni läbivõtmisel kasutada saab. See tõstab veelgi Leibengrubi raamatu tähtsust. Teine positiivne asjaolu on, et J. Mintsi käsiraamat „NSV Lõuna ajalugu“¹ ei rõhuta eriti oluliste daatumite omendamist. Selle puuduse kõrvaldab Leibengrub oma uurimuses. Näiteks soovitatakse raamatu lõpul järgmist daatumite tundmist 8. klassi õpilastelt.

1. 3. IV 1917 - V. I. Lenini saabumine välismaalt.

2. 3. - 5. VII 1917 - Juulidemonstratsioonide tulistamine. Karkivõime lõpp.

3. VII - VIII 1917 - VSDT (b) P VI kongress. Bolševike partei kursori rehvastatud ülestõusule.

4. 25. X 1917 (7. XII) - Rehvastatud ülestõus Petrogradis. Kodanlike Ajutise Valitsuse kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kehtestamine.²

¹J. Mintsi, NSV Lõuna ajalugu, Tallinn 1963.

²П. С. Леидерман, Узырение революционной борьбы в СССР в VIII классе, Москва 1962, lk. 238.

5. 25. - 26. X 1917 - II nõukoode kongress. Rahuja maadekret. Nõukoode valitsuse moodustamine V. I. Leniniga esotsas.¹

Selgelt on püritatud raamatus ka Aprilliteeside käsitlemine 8. klassis. Sün tuakse minimaalne osa teeside sisust ja nende tähtsusest, mida õpetaja elementaarkursuse õpetamisel Aprilliteeside osas peab eriti silmas pidama.²

Leibengub peab vajalikuks näidata õpilastele, et relvastatud võitlust alustas kadandus³, bolshevik partei lüüdis järk-järgult rahvamaaside võitluse erinevad voolud üheks võimsaks jõuks⁴, et proletariaadi diktatuur on töörahva võim tööliisklassi juhtimisel, mille eesmärgiks on sotsialismi ülesehitamine⁵ jne.

1964. aastal ilmunud D. N. Nikiforovi teoses „Нарядность в преподавании учения“⁶ antakse kõrvuti mitmesuguste meetodiliste võte-

¹К. С. Леидерпуд, Учение сменяемости курса учения СССР в VIII классе, Москва 1962, лк. 238.

²Sealsamas, лк. 148.

³Sealsamas, лк. 152.

⁴Sealsamas, лк. 156.

⁵Sealsamas, лк. 165.

⁶Д. Н. Никифоров, Нарядность в преподавании учения, Москва 1964.

te kasutamiseiga ülevaade näitlikustamisest
Nõudide ajaloo elementaarkursuse õpeta-
misel nüü 7. kui ka 8. klassides. Siin tuuak-
se minimaalne hulk materjale suure sot-
sialistliku Oktoobrirevolutsiooni teema õpeta-
mise näitlikustamiseks¹. Huvipakkuv on Ok-
toobriülestõusu tähtsust väljendav meem²,
mis on 8. klassi õpilastele oma lihtsuse poo-
lest täiesti jõekohane ja mis rõhutab eriti
ilmekalt imperialistliku süsteemi kokku-
varisemise algust.

Tuleb nimetada ka J. Verkimäe artiklit
„Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon aja-
loomaalis“³, milles antakse kasutatavate
reproduktioonide kohta ülevaade tee-
made järgi.

N. F. Rõmarjovi kirjutisest „Родина наг историческим документам по теме „II
Всероссийский съезд Советов““⁴ on 8. klas-
sis töötaval õpetajal mõndagi esmijärg-
võtta.

¹ D. H. Курдюков, Нарядность в преподавании
истории, Москва 1964, lk. 276.

² Sealsamas, lk. 277.

³ J. Verkimägi, Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon
ajaloomaalis, Nõukogude Kool, 1963, № 11.

⁴ Н. Ф. Рюмарев, Родина наг историческим документам по теме „II Всероссийский съезд Советов“,
Типографическое издательство в школе, 1957, № 5.

Asja müügile ilmunud NSV düüdu ajaloo tabelite ja kaartide 3. väljaanne on mõeldud kasutamiseks NSV düüdu ajaloo õpetamisel rahvasaaklaslikes koolis. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni teema juures saame kasutada järgmisi pilte või plaan-skeeme.

1. K. N. Arsjanov, V. I. Lenini saabumine Venemaale.

2. N. M. Kotsergin, Talvepäee reindamine.

3. M. P. Maljutini plaan-skeem Relvastatud ülestõus Petrogradis 1917. a. oktoobris

4. V. A. Serov, V. I. Lenin kuulutab väljanäguvate võimude võimude.

5. M. P. Maljutini plaan-skeem Nõukogude võimude kehtestamine Moskvas.

6. G. K. Lavitski, Tööliskontroll tehases.

Eranditult kõik pildid on õnnestunud ja on täiesti sobivad kasutamiseks tundide näitlikustamisel.

Kahju, et M. P. Maljutini plaanilt-skeemilt „Relvastatud ülestõus Petrogradis 1917. a. oktoobris“ klassi eest näitamisel viimastes pinnides istuvate õpilaste tähelepanu objektist kaovad ära sellised tähtsad punktid nagu Talvepäee, ristleja „Aurora“, Petropavlovskaja kindlus jt., mis on aga olulise tähtsusega kogu sündmuste käigu mõistmisel.

II peatükk

Õpilaste teadmised suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist

1. Kontrolltööde eesmärk ja läbiviimine

Õpilaste eelteadmiste väjaselgitamine konkreetses aines omab suurt tähtsust uute õpetamismeetodite kasutusele võtmisel. Esimesed kaks kontrolltööd suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist viisime läbi Kohtla-Järve 1. Keskkoolis 8.^b klassis ning Kohtla-Järve IV 8-klassilises koolis 8.^a klassis enne selle teema juurde asumist. Esimese nendest valisime eksperimentaalklassiks, teise - kontrollklassiks. Katsu üleschitamisel lähtunime ajaloometoodik P. I. Leibengrubi soovitustest pedagoogiliste eksperimentide oras.¹

¹ П. С. Леиденгруд, Как анализировать процесс оды-
жения и проводить педагогический эксперимент,
Педагогические истории в школе, 1964, № 2, в. 79.

Nende tööde eesmärgiks oli välja selgitada õpilaste teadmised Oktoobrirevolutsioonist, millised on kujunenud klassi- ja koolivälise töö, aga samuti kunstiliste mõjutuste kaudu. Läbiviidud tööde põhjal oli võimalik veenduda ka selles, mida õpilased mäletavad veel algklassides õpitust ja kuulust. On ju nii, et õpilane, tulnud esimesse klassi, kuulab oma õpetajalt juba esimesel õppeveerandil sellest, millal võitis Venemaa töörahvas ja milline suur tähtsus on sellel võidul meie tänapäeva elule. 4. klassis õpitava ajalookursuse põhjal saavad õpilased neile lihtsas ja arusaadavas keeles teada kõige olulisematest momentidest Venemaa töörahva võitluse kohta. Ka V. I. Lenini nimeline Üleüldine Pioneriorganisatsioon aitab oma igapäevase tegevusega laiendada noorte silmaringi kodumaa ajaloost ja töörahva võitlustest. Nii saavad kolmanda ja neljanda klassi õpilased pioneriaartmeid omandades teada, miks tähistab nõukogude rahvas 7. ja 8. novembrit¹, viienda ja kuuesda klassi õpilased õpivad tundma kohti, mis on seotud V. I. Lenini ja kommunistliku partei teiste väljapaistvate tegelaste nimedega ning

¹Pioneri isiklik raamat, lk. 7.

tein oma rajooni ajaloolise ja revolutsioonilise tähtsusega kohti¹. Seitsmenda ja kaheksanda klassi noored leninlased peavad oskama justustada noorematele pioneeridele ja oktoobrilastele Oktoobrirevolutsiooni aastapäevast.²

Iga-aastased Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aktused koolis, demonstratsioonid linnades, kirjutused ajalehtedes, pildid sõjaväeparaadist, televisiooni- ja raadiosaated avaldavad mõju noorte teadmiste ja veendumuste kujunemisele, äratavad huvi Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni sündmuste vastu.

Eespool mainitud seigad andsid põhjust õpilaste eelteadmiste väljaselgitamiseks kontrolltööde põhjal mitte ainult kontroll- ja katseklassides, vaid ka seitsmendates klassides 1964/65. õppeaasta neljandal veerandil nii Tartus kui ka Kohtla-Järvel. Samal ajal viimine ka teues reas kaheksandates ja üheksandates klassides kontrolltööd läbi. Kaheksandates klassides kontrolltööde ootamatu teostamine oli vajalik selleks, et välja selgitada, mida õpilased mäletavad esimesel veerandil õpitust

¹Pioneerisidlik raamat, lk. 10.

²Sealsamas, lk. 15.

ja milliseid teadmisi nad vaadeldavast temast on mees pidanud. Üheksandates klassides teostatud kontrolltööde põhjal oli võimalik välja selgitada, mida õpilased mäletavad poolteist aastat tagasi õpitut. Kõikides Kohtla-Järve ja osalt Tartu koolides ei teatatud ette töö toimumist ja see tuli õpilastele täiesti ootamatult. Tartu 2. Keskkooli 7.^a, 8.^a, 8.^b, Tartu 7. Keskkooli 7. b, 8.^a, 8. b, 9. c ja Kohtla-Järve kõikide koolide vastavates klassides toimunud kontrolltööde ajal ei olnud ühelgi õpilasel selle teema kohta kaasas mingisuguseid materjale, mistõttu oli välistatud mahakirjutamise võimalus. Kohtla-Järvel viidi tööd läbi väljaspool ajalootunde s. o. teiste ainetundide algul vastavalt kokkuleppe tulemusena kooli direktiooni ja aineõpetajaga. Seega toetusid õpilased vastamisel ainult nendele teadmistele, mis olid neile õpitust või kuuldust meelde jäänud. Erandi moodustasid vaid Tartu 2. Keskkooli 9.^a ja 9. c klassid, kus õpilased olid töö kirjutamise ajaks kooli toonud 8. klassi ajaloo õpikud ja vahetult enne tööd neisse pilgu heitnud. Nendes klassides läbi viidud kontrolltööd pakkusid huvi sellest

seisukohast, kuipalju üheksanda klassi õpilane suutis eelmisel aastal õpitut iseseisvalt meelde tuletada pärast poolteiseaastast vaheega. Õpilaste teadmiste uurimisel suurest sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist äratand tähelepanu Tarku J. Keskoolis 8.^a ja 8.^b klassides toimunud tööd, kuna sün tegi õpetaja meie palvel 8.^b klassi õpilastele ülesandeks korrata iseseisvalt teemat „Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon“, ¹aga 8.^a klassi õpilased said vastava teema kordamiseks järgmised suunavad küsimused või teemad, millele järgnes 10-minutilise arutelu klassis õpetaja juhendamisel.

1. Kuidas võitis teine kodanlik-demokraatlik revolutsioon Venemaal? Missugused klassid võtsid sellest revolutsioonist osa? Mis on kaarikvõim? Mis pärast võim läks kodanluse kätte? Milline oli Veebruarirevolutsiooni ajalooline tähtsus?

2. Venemaa töörahva olukord 1917. a. kevadel.

3. Aprilliteenid ja nende tähtsus.

4. 1917. a. 3. - 5. juuli sündmused ja bolševike olukord pärast seda.

¹J. Mints, NSV Liidu ajalugu, käsiraamat 8. klassile, Tallinn 1963, lk. 56.

5. Oktoobri revolutsatud ülestõus, tulemused, II nõukogude kongress, seal vastu võetud dekreedid, nende tähtsus. Nõukogude võimu kehtestamine kogu maal. Oktoobrirevolutsiooni tähtsus.

6. "Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon" ja selle tähtsus.

7. Nõukogude võimu esimesed sammud.

8. Oktoobrirevolutsiooni võit Eestis.

Olgu tähendatud, et Tartu J. Hermannli 8. ja 8.6 klassides 1964/65. õppeaasta esimesel veerandil viis ajalootunnid läbi TRÜ praktikant R. Laanmaa, nõrdamine toimus aga ajalooõpetaja A. Juhkani suunamisel.

Kontrolltööd kirjutati kõikides klassides ühesuguste küsimuste põhjal, millised olid õpilastele ehitatud märkimisväärselt paljundatud liinide testi kujul. Seejuures ilmnes, et teadmisi pole ajaloos testi abil peaaegu üldse kontrollitud ja nende tööde käigus kuulsid õpilased sõna "test" sageli esimest korda. Testi vormi valisime seepärast, et test on üks kõige paremaid kontrolltööde liike ajaloos. Õpilastele ehitati küsimused jütustavas lauses ja nad märkisid vastusena ainult need olulised momendid, millised on välja jäetud ja märgitud punktü-

rina. Pealegi lubas test annu õpitut paremini meelde tuletada ja võimaldas koondada ühte lühese olulist materjali koguteema ulatuses. Anda kontrolltööde küsimusi õpilastele küsilausetena on õpetajale märksa kergem, sest testi koostamine nõuab küsimuste ja soovitud vastuste hoolikat läbinõuet ja täpset sõnastamist. Kuid õpetaja loov töö selles seisnebki, et otsida kõige ratsionaalsemaid õpetamisviise ja paremaid tulemusi andvaid teadmiste kontrollimise viise.

Kontrolltööd toimusid kahes rühmas, kusjuures A rühmale antud küsimused olid trükitud valgetele lehtedele, B rühma küsimused - sinistele lehtedele. Tegime nü sellepärast, et vältida küsimuste ära vahetamist pinginaabrite vahel. Kümmalegi rühmale anti kümme küsimust. Nende õigete vastuste summa moodustas maksimaalse punktide arvu - 26 punkti. Punktide ümberarvutamisel hinneteks lähtusime erialgu järgmisest skaalast: 90% ja enam õigeid vastuseid (24 punkti) andis hindeks „5“, 80% (21 punkti) - „4“, 50% (13 punkti) - „3“, alla 13 punkti „2“ ja 7 punkti - „1“. Töö käigus ilmnis, et see skaala õigustas end üs-

nes 10. klassi tööde hindamisel. Seitsmendate, kaheksandate ja üheksandate klasside õpilaste teadmisi oli raskem omavahel võrrelda seetõttu, et erinevate teadmised peegeldasid põhiliselt pedagoogiliselt organiseerimata rühkanna mõjutuste tulemusi, viimased raskes aja õppisid. Oktobrisündmusi raskes mõni või mitu aega tagasi, millele kontrolltööde kirjutamiseks ei eelnenud mingit kordamist (v. a. lk. 37 ja 38 nimetatud erandid). Seetõttu pidasime õigeks lugeda „rahuldava“ piiriks 40% (16 punkti), kuigi tavaliselt loetakse rahuldavaks sellist vastust, kus on õigesti vastatud vähemalt pooltele küsimustele. Hindamise skaala kujunes lõpuks järgmiseks: 80% ja enam õigeid vastuseid (21 punkti) andsid hindeks „5“, 60% (16 punkti) – „4“, 40% (10 punkti) – „3“, 27% (7 punkti) – „2“, alla 27% – „1“.

Testi sisulise otstarbekuse kontrollimiseks ja testimiseks kuluva aja kindlaks määramiseks võisime katseliselt testi läbi Tartu 2. Keskkooli 10. klassis, kus mõne kuu eest oli analoogiline teema keskkooli tasemel läbi võetud. Õpilased tulid toime kümme rühma küsimustega keskmiselt

15-ve minuti jooknel. Süt järeldasime, et kaheksandate klasside õpilastel kulub küsimustele vastamiseks aega mõnevõrra rohkem - ca 20 minutit. Kümnenda klassi õpilased said küsimustest täiesti õigesti aru ja vastused olid suuremas enamuses ootusepärased, mis kinnitas testi otsustarbekust.

2. Kontrolltööde kvantitatiivne analüüs

Teadmiste juurdikasvu väljaselgitamiseks ja õppetöö efektiivsuse kindlaksmääramiseks pidamine vajalikuks teostada kaks teadmiste mõõtmist - ühe enne teema käitlemist; teise - samadele küsimustele - pärast teema läbivõtmist. Sedapuhku olid vaatluse all Kohtla-Järve 1. Keskkooli 8. b ja Kohtla-Järve IV 8-kl. Kooli 8. klassid.

Küsimuste koostamisel lähtusime kaheksanda klassi ajaloo programmist ja käsitlenu - tust; samuti sai silmas peetud asjaolu, et küsimused hõlmaksid olulist materjali nü faktide kui hinnanguite osas. Kummalegi rühmale andsime viis küsimust, selle arvestusega, et neile deks jõutud vastata ca 30 minuti jooksul.

Kontrolltööd viisime läbi 1964/65. õppeaasta 1. veerandil järgmiste küsimuste põhjal.

A rühm

1. Mida nõudsid rahvahulgad enne Oktoobrirevolutsiooni valitsuselt?
2. Millal võitis suur sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Petrogradis? (Märkida kuupäev ja aasta).
3. Milles seisnes V. I. Lenini ja bolševike partei osa Oktoobrirevolutsioonis?
4. Millised tähtsad dekreedid võttis vastu II nõukogude kongress?
5. Kes juhtinud Oktoobrirevolutsiooni Eestis?

B rühm

1. Mida sa mõistad revolutsiooni all? Nüüta revolutsioone, mida sa mäletad.
2. Mille poolest erineb Oktoobrirevolutsioon põhimõtteliselt kõigist eelnevast revolutsioonidest?
3. Mida sai Venemaa töörahvas Oktoobrirevolutsiooni tulemusena?
4. Millal toimus Nõukogude võimu võidukäik?
5. Millal ja kuidas võitis Oktoobrirevolutsioon Eestis?

Kontrolltöid hinnati järgmiste nõuete koha-
selt: hinne „vüs“ pandi süs, kui õigeid vastu-
seid oli enam kui 90%, hinne „hea“, kui õigeid
vastuseid oli vähemalt 80% ja enam ning
hinne „rahuldav“, kui oli töös õigeid vas-
tuseid vähemalt 50%, „mitterahuldav“ süs,
kui õigete vastuste arv oli 20%; „nõrgaks“
lugerime töid, kus õigeid vastuseid oli alla
20%. Kõnnimustele täiesti vastamata jää-
nud tööd moodustasid null rühma.

Ekspérimentaal- ja kontrollklassi õpilaste
elteadmistest annab ülevaate järgmine tabel.

Tabel nr.2.

Kool \ Hinne	0	1	2	3	4	5	Töid kokku
K.-J. 1. Kl.	8	9	11	3	0	0	31
K.-J. <u>IV</u> 8-kl. K.	0	9	17	2	0	0	28

Pärast teema käsitlemist kujunesid tule-
mused alljärgnevatks.

Tabel nr.3.

Kool \ Hinne	0	1	2	3	4	5	Töid kokku
K.-J. 1. Kl.	0	0	0	16	12	4	32
K.-J. <u>IV</u> 8-kl. K.	0	0	0	10	11	5	26

dähem tutvumine töödega näitas, et Koht-
la-järve 1. Keskkooli 8.^b klassi õpilaste elteadmiste

maht on mõnevõrra madalam Kohtla-Järve IV 8-klasilise kooli 8.^a klassi teadmistega võrreldes. Põhjuseks on eksperimentaalklassi õpilaste vähene osavõtt ühiskondlikust elust ja õpilaste organisatsioonide tegevusest. Oma olemasoleva jooksul on 8.^b klass nü klassivälises tegevuses kui ka õppeaastas jäänud tahaplaanile võrreldes kontrollklassiga, kus üksnes pioneerirühma töö raames oli üritusi, millede käigus otseselt või kaudselt puututi kokku Oktoobrisündmustega.

Tabelites nr. 2 ja 3 toodud andmete põhjal saime välja selgitada, et 8.^a klassi teadmiste protsent oli enne teema juurde arumist 35%, 8.^b - 19%. Pärast teema käsitlemist kujunes teadmiste protsent 8.^a klassis 73,3% ja 8.^b klassis 72,5%. Lahutades teise töö tulemustest esimese töö tulemused saame teadmiste juurdereaksi, mis on õppetöö otseseks resultaadiks. Nendesama de õpilaste teadmiste protsent Oktoobrisündmustest 1964/65. õppeaasta neljanda veerandi algul läbi viidud otamatute kontrolltööde põhjal oli vastavalt 45,7% ja 43,9%. Unustamise protsendi saame arutada, kui lahutada pärast teema käsitlemist iseloomustavat teadmiste protsendist selle näitaja, mis

peegeldab mõni aeg tagasi õpitud materjali tundmist.

Ülevaate öeldust annab juuresolev tabel.

Tabel nr. 4.

		Teadmiste protsent				
Kool	Klass	Enne	Pärast	Teadmiste juurdikasv	1965. a. \bar{IV}	Umistamise protsent
K.-J. I. Kc.	8. 6	19	72,5	53,5	43,9	28,6
K.-J. IV S.-k. K.	8. a	35	73,3	38,3	45,7	27,6

Kõrvuti eksperimentaal- ja kontrollklassis 1964/65. õppeaasta neljandal veerandil kontrolltööde läbiviimisega korraldati ajavahemikus 29. märtsist 1965 kuni 13. aprillini 1965 õpilaste teadmiste mõõtmisi Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist veel järgmistes koolides ja klassides.

I Tõrnu koolid

Kool	Klass	Kirjutas		töö Kokku	
		A rühmas	B rühmas		
1. Tõrnu 2. Kk.	7.a	19	18	37	
	8.a	14	11	25	
	8.b	9	9	18	
	9.a	17	13	30	
	9.c	14	15	29	
2. Tõrnu 7. Kk.	7.b	20	18	38	
	8.a	14	12	26	
	8.b	14	15	29	
	9.c	20	20	40	
Tõrnu koolid kokku:		9	141	131	272

II Kohtla-Järve koolid

1. K.-J. 1. Kk.	7.a	13	12	25	
	8.a	14	11	25	
	8.b	14	14	28	
	9.a	15	16	31	
	9.b	17	16	33	
2. K.-J. IV 8-kl. K.	7.a	18	16	34	
	8.a	13	13	26	
	8.b	12	13	25	
3. K.-J. 5. Kk.	8.b	20	16	36	
	9.a	13	11	24	
	9.c	10	9	19	
K.-J. koolid kokku:		11	159	147	306
Kõik kokku:		20	300	278	578

Järgnevalt esitame kontrolltöö küsimused, kusjuures soovitud vastused on alla kriipsutatud. Iga küsimuse lõpus on sulgudes märgitud punktide arv, mida õpilane võis saada õigete ja täielike vastuste eest. Hindamisel arvestatakse ka poolikuid vastuseid. Väärade vastuste või vastamata jäänud küsimuste puhul mingit mahaarvestamist ei toimunud.

A rühma küsimused

1. Isaarivõim kukutati Venemaal 27. II 1917. /1/.
2. 1917. a. kevadel nõudis Venemaa töörahvas ra-
hu, leiba, maad, 8-tunnilist tööpäeva /4/.
3. Pärast 1917. a. juulisündmusi varjas V. I. Lenin
ennast Razlivi järve ääres ja Soomes - Helsingis /2/.
4. Oktoobriülestõuse läbiviimiseks loodi Petrogra-
di nõukogu juures Soja-revolutsioonikomitee, mil-
line asus Smolnõis /2/.
5. Ülestõus Petrogradis algas 24. X 1917. a. /1/.
6. Kodanlik valitsus areteriti Petrogradis
26. X kell 2.10 hommikul 1917. a. Tähepäeles
Malahütsaalis /3/.
7. Tähepäele vallutamiseega lõppes kodanlik
võim ja algas tööraha võim /2/.
8. Kõne pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu teos-

tati järgmised tähtsad sammud: loodi uus
rügiaparaat, kehtestati 8-tunniline tööpäev,
seati sisse töölokontroll, loodi Punaarmee,
natsionaliseeriti ettevõtted jne. /5/.

9. Oktoobrirevolutsiooni juhtideks Eestis olid
V. Kingissepp ja J. Rabtsinski. Nende tegevust
suunas Petrogradist VSDT (b) P Keskomitee
lüge J. M. Sverdlov /3/.

10. Oktoobrirevolutsiooni põhimõtteline eri-
nevus kõigist eelnevatest revolutsioonidest
on selles, et kehtestati proletariaadi dik-
tatuur, kaotati igasugune ekspluaterrimi-
ne, hakati üles ehitama sotsialismi /3/.

B rühma küsimused

1. Pärast tsarivõimu kukutamist hakkas
Venemaal kehtima kaasvõim, see tähendab
kodanlik Ajutine Valitsus ja tööliste soldatite
saadikute nõukoogu /3/.

2. V. I. Lenin entas Aprilliteenides plaani
kodanlik-demokraatliku revolutsiooni üle-
kanvamise kohta sotsialistlikuks revolutsioo-
niks /3/.

3. Ajutise Valitsuse juhiks oli Kerenki. See va-
litsus asus Talvepalees /2/.

4. Tööraha võitlust tsarivõimu ja kapita-

listliku korra vastu juhtis 1903. aastal loo-
dud bolshevik partei /2/.

5. Signaali Talvepalee vallutamiseks andis
ristleja „Aurora“ /1/.

6. Teine nõukogude kongress tuli kokku
25. X kell 22.45 Smolnõis. Seal võeti vastu
järgmised dekreedid: rahu- ja maadekret,
dekreet tööliste-talupoegade valitsuse moo-
dustamise kohta /5/.

7. Nõukogude võimu võidukäigu periood
algas 25. X 1917. a. ja lõppes 18. II 1918. a. /2/.

8. 1917. aastal nõukogude võimu poolt aval-
datud „Venemaa rahvaste õiguste deklarat-
sioon“ kehtestas järgmised rahvastevahelised
suhted: võrdsus ja suveräänsus, Venemaa rah-
vaste õigus vabale enesemääramisele kuni
lahkulöömisele ja iseseisva riigi moodustami-
seni, igaruguste rahvuslike ja rahvuslik-
religioossete erioiguste ja kitsenduste kaota-
mine, kõikide rahvaste õigus vabale arene-
misele /4/.

9. Esimest tööliste-talupoegade valitsust ni-
metati Rahvakomissaride Nõukoguks. Selle
esimeheks oli V. I. Lenin /2/.

10. Oktobrirevolutsiooni erijoonteks eestis oli:
võim läks töörahva kätte suhteliselt rahuli-
kul teel ja ramaegselt sündmustega Petrogra-

dis - 25. X 1917. a. /2/.

Õpilased loomulikult ei vastanud stereotüüpselt vaid küllaltki erinevalt, kusjuures peaaegu see eri pära näitas kas teadmiste puudumist või ebamäärasust. Nii nimetasid paljud õpilased Venemaa töörahva nõudmistena 1917. a. kevadel ka töö- ja elutingimuste parandamist, palgade tõstmist; Oktoobrirevolutsiooni erijoontena märgiti, et kõik rahvad said vabaks, et selle järel hakkati koole rajama, taastada arstiabi andma. Täolised vastused olid üldjoontes õiged, kuid ei peegeldanud kõige olulisemat ja seeparast neid vastuseid hindamine poole punktiga.

Allpool toodud tabel annab ülevaate Tartu koolide vastavate klasside täielisest ja õigetest vastustest A rühmas.

Tabel nr. 6.

Kool	Klass	Küsimuste järjekorra numbrid										Kokku
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
T. 2. Kk.	7. ^a	1	0	1	3	5	2	11	1	0	0	24
T. 7. Kk.	7. ^b	0	0	0	2	5	0	7	0	0	0	14
T. 2. Kk.	8. ^a	3	3	1	7	4	1	13	2	0	1	35
T. 2. Kk.	8. ^b	3	2	4	4	4	2	7	5	0	3	34
T. 7. Kk.	8. ^a	12	0	6	8	14	0	13	4	8	1	66
T. 7. Kk.	8. ^b	13	0	11	1	13	0	11	7	0	0	56
T. 2. Kk.	9. ^a	5	1	6	4	9	1	15	3	0	0	44
T. 2. Kk.	9. ^c	2	3	3	11	6	1	12	1	0	0	39
T. 7. Kk.	9. ^c	1	0	0	10	2	0	15	2	0	0	30
Kokku		40	9	32	50	62	7	104	25	8	5	342

Täeme kokkuvõtte ka Kohtla-Järve koolide vastavate klasside A rühma küsimuste täielikest vastustest.

Tabel nr. 7.

		Küsimuste järjekorra numbrid										
Kool	Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kokku
K.-J.1.Kk.	7. ^a	0	0	0	1	1	0	5	1	0	0	8
K.-J.18-k.l.K.	7. ^a	0	0	0	1	3	0	9	0	0	0	13
K.-J.1.Kk.	8. ^a	2	0	0	1	5	0	6	0	0	0	14
K.-J.1.Kk.	8. ^b	6	4	1	3	6	0	14	2	0	1	37
K.-J.18-k.l.K.	8. ^a	0	2	0	1	1	0	12	1	0	0	17
K.-J.18-k.l.K.	8. ^b	2	3	3	4	1	0	11	2	0	0	26
K.-J.5.Kk.	8. ^b	0	0	0	4	10	0	16	1	0	0	31
K.-J.1.Kk.	9. ^a	1	0	0	0	4	0	10	2	0	0	17
K.-J.1.Kk.	9. ^b	1	0	0	1	3	0	17	2	0	0	24
K.-J.5.Kk.	9. ^a	3	0	0	1	1	0	11	1	0	1	18
K.-J.5.Kk.	9. ^c	4	0	0	0	0	3	6	0	0	0	13
Kokku		19	9	4	17	35	3	117	12	0	2	218

Toodud tabelitest näeme, et Tõrtu koolide A rühma küsimuste täielike vastuste kogus on 342, kusjuures õpilasi oli 141. Kohtla-Järve koolide A rühma küsimuste täisvastuste arv oli 218, õpilasi aga 159.

Tõrtu koolide õpilaste täisvastustest B rühmas iga küsimuse ja klassi kohta eraldi

kokku annab ülevaate järgmine tabel.

Tabel nr. 8

		Küsimuste järjekorra numbrid										
Kool	Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kok- ku
T. 2. Kk.	7. ^a	0	0	3	0	13	0	0	0	0	0	16
T. 7. Kk.	7. ^b	0	0	7	2	17	0	0	0	0	0	26
T. 2. Kk.	8. ^a	2	4	7	8	11	0	0	0	0	0	32
T. 2. Kk.	8. ^b	0	0	8	5	7	3	0	0	0	0	23
T. 7. Kk.	8. ^a	5	4	12	7	12	2	0	4	9	0	52
T. 7. Kk.	8. ^b	10	0	12	10	15	0	2	1	5	0	55
T. 2. Kk.	9. ^a	7	0	12	8	13	0	1	3	1	0	45
T. 2. Kk.	9. ^c	6	0	10	9	15	1	8	0	7	0	56
T. 7. Kk.	9. ^c	0	1	10	2	19	0	0	0	0	0	32
Kokku		30	6	81	51	122	6	11	8	22	0	336

Tartu koolide B rühma õpilaste arv oli 131. Juuresolevalt tabelilt näeme, et täisvastuseid kõigi kümne küsimuse kohta kokku tuli 336.

Kuna Tartu 2. Keskkooli 9.^a ja 9.^c ning Tartu 7. Keskkooli 8.^a ja 8.^b klassi kontrolltöödele eelnes kordamine, siis on huvitav märkida, et A rühmas nende klasside 59 õpilast andis 205 täielikku vastust ja 55 B rühma õpilast vastavalt 208. Nende klasside tulemuste võrreldamisel teiste kaheksandate ja üheksandate klassidega, kus ei esinenud kordamist, näeme,

et täielikke vastuseid peegeldavad näitajad on enimste puhul ootusepäraselt kõrgemad. Kui tuli Tartu koolide vastavates rühmades kokku ühe õpilase kohta täielikke vastuseid 3,48 ja 3,78, aga materjali mittekordamise puhul täielikke vastuseid ennes A ja B rühmas 1,67 ja 1,66. Sellest järeldame, et kordamine on vajalik mitte üksnes õpitu kinnistamiseks või materjali meenutamiseks, vaid ka selleks, et muuta selle meespüsimine kestvaks. Ei tohi aga unustada, et ühekülgsel ja lakkamatu kordamise tagajärjeks on psüühilise tegevuse üldine nõrgenemine.

Kohtla-Järve koolide B rühma õpilaste arv oli 147, täisvastuseid koguti kõigi kümme kümme kohta kokku 278. Kaheksandate klasside kohta tuli täielikke vastuseid 160, õpilaste arv oli vastavalt 70. Kaks-kümmend kaheksa seitsmenda klassi õpilast kogus täisvastuseid aga 27, kusjuures viiskümmend kaks üheksanda klassi õpilast andsid 91 täielikku vastust. Teadmiste taseme poolest suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist saame järjestada klassid nii: kaheksandad, üheksandad ja seitsmendid klassid, mis on täiesti loomulik, sest kaheksandate klasside õpilased õppisid hiljuti

neid sündmusi tundma, üheksandate klasside õpilased poolteist aastat tagasi ja seitsmendate klasside õpilastel seisab see es.

Vaatame lähemalt Kohtla-Järve koolide B rühmas antud täielikke vastuste hulka küsimuste ja klasside kohta eraldi.

Tabel nr. 9.

		Küsimuste järjekorra numbrid										Kokku
Kool	Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
K.-J.1.Kk.	7. ^a	0	0	1	1	12	0	0	0	0	0	14
K.-J.18-k.l.K.	7. ^a	0	0	0	0	13	0	0	0	0	0	13
K.-J.1.Kk.	8. ^a	2	2	9	8	11	0	0	0	0	0	32
K.-J.1.Kk.	8. ^b	0	0	4	6	15	0	3	0	0	1	29
K.-J.18-k.l.K.	8. ^a	2	3	2	7	13	0	0	0	2	0	29
K.-J.18-k.l.K.	8. ^b	3	2	8	5	10	0	1	0	0	1	30
K.-J.5.Kk.	8. ^b	1	3	11	7	16	0	0	1	1	0	40
K.-J.1.Kk.	9. ^a	1	0	6	3	15	0	0	0	0	0	25
K.-J.1.Kk.	9. ^b	2	0	2	4	15	0	0	0	0	0	23
K.-J.5.Kk.	9. ^a	0	0	5	5	9	0	0	0	1	0	20
K.-J.5.Kk.	9. ^b	1	1	3	5	9	0	0	0	4	0	23
Kokku		12	11	51	51	138	0	4	1	8	2	278

Järgmised neli koondtabelit annavad ülevaate Tartu ja Kohtla-Järve koolides toimunud kontrolltööde tulemustest A ja B rühmades. Tabeli esimese jaotuse märkisime küsimuse numbreid,

teise - punktide arvu, mida võis õpilane saada täieliku vastuse puhul. Kolmandasse jaotusse kirjutatakse kogutud punktide summa, neljandasse lahtise märkimise arvu, mis peegeldab teadmiste keskmist taset vastavas küsimuses, viiendasse - teadmiste protsendi, kuuendasse - täielike vastuste summa ja viimasesse jaotusse kantakse täiesti puuduvate vastuste hulga. Neljanda lahtise tulemuse saime iga küsimuse kohta eraldi kogutud punktide summa jagamise teel rühma õpilaste arvuga. Teadmiste protsendi leidmiseks jagati vastava küsimuse kohta kogutud punktide summa maksimaalse punktide arvuga ja korrutati saajaga. Tulemuse arvutamise saajandike täpsusega, kuna see andis teadmiste uurimiseks täpsemad andmed.

Tartu koolid A rühm Tabel nr. 10.

Kohtla-Järve koolid A rühm Tabel nr. 11.

Küsimus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kokku	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kokku
Punkte	1	4	2	2	1	3	2	5	3	3	26	1	4	2	2	1	3	2	5	3	3	26
A rühmas kokku	86	243,5	146,5	151,5	82,5	140,5	238	365,5	190	145	1789	81,5	314	107,5	91	80	106,5	262,5	284	132,5	104	1563,5
Keskmi- selt õpila- se kohta	0,61	1,72	1,04	1,07	0,58	1,00	1,69	2,59	1,41	1,02	12,66	0,51	1,97	0,68	0,57	0,50	0,67	1,65	1,78	0,83	0,65	9,82
Teadmis- te prot- sent	60,99	43,17	51,95	53,72	58,51	33,22	84,96	51,84	44,92	34,28	48,58	51,26	49,37	33,80	28,61	50,31	22,32	82,54	35,72	27,99	21,80	37,82
Täielik- ke vas- tuseid	40	9	32	50	62	7	104	25	8	5	342	19	9	4	17	35	3	117	12	0	2	218
Vastus pundus	8	28	28	43	17	41	8	26	25	40	264	7	27	35	80	34	54	12	57	58	72	436

Tartu koolid B rühm Tabel nr. 12.

Kohtla-Järve koolid B rühm Tabel nr. 13.

Küsimus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kokku	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kokku
Punkte	3	3	2	2	1	5	2	4	2	2	26	3	3	2	2	1	5	2	4	2	2	26
B rühmas kokku	182	122	199	156	122,5	283,5	103	127	96	28	1419	142	149	173	175,5	138	253,5	68	71,5	72	27,5	1270
Keskmi- selt õpila- se kohta	1,33	0,93	1,52	1,19	0,93	2,16	0,79	0,97	0,73	0,21	10,82	0,97	1,01	1,17	1,19	0,94	1,72	0,46	0,49	0,49	0,19	8,64
Teadmis- te prot- sent	46,31	31,04	75,95	59,54	93,51	43,28	39,31	24,24	36,64	10,69	41,66	32,20	34,01	58,88	59,69	93,88	34,49	23,13	12,16	24,49	9,35	33,23
Täielik- ke vas- tuseid	30	6	81	51	122	6	11	8	22	0	336	12	11	51	51	138	0	4	1	8	2	278
Vastus pundus	34	50	14	23	8	28	36	65	57	99	414	51	51	25	24	8	48	64	107	82	120	580

3. Kontrolltööde kvalitatiivne analüüs

Päivate teadmiste väljaselgitamise korral pakuvad huvi ka tüüpilised vead, sest üksnes sel juhul, kui oleme teadlikud vea olemasolust, saame uurida tema tekkimise põhjusi ja osame õpetamisel neid ennetada.

Kontrolltööde põhjal selgitamine välja õpilaste teadmised daatumitest, sündmustest, ajaloolistest isikutest ja organisatsioonidest ning ajaloolistest kohtadest Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni teema osas kaheksanda klassi programmi ja käsiraamatu ulatuses.

A rühma küsimustele vastanud õpilaste teadmisi daatumite tundmises võimaldavad välja selgitada esimene, viies ning kuues küsimus.

Küsimused:

1. Kaarivõim kukutati Venemaal _____
_____ (märkida aeg).
2. Ülestõus Petrogradis algas _____
3. Kodanlik valitsus arutati Petrogradis _____ (anda aeg ja sündmus võimalikult täpselt).

Paljude vastuste hulgast tooksime esile järgmisi.

I „... 1917. aastal 24. oktoobril.“
(Viive, H., K.-J. 1. Kc. 9.^b kl.)

„1917. a. 7. nov.“
(Tüt, S., T. 7. Kc. 9.^c kl.)

„25. oktoober 1917. a.“
(Malle, K., T. 2. Kc. 7.^a kl.)

II „1917. a. 25. oktoober.“
(Larissa, K., T. 2. Kc. 8.^a kl.)

„... 7. nov. 1917. a.“
(Kare, P., T. 7. Kc. 9.^c kl.)

„... 24. okt. 1918. a.“
(Ellen, K., K.-J. 5. Kc. 9.^c kl.)

„Algas Putilovlaste streigiga.“
(Maie, K., K.-J. IV 8-kl. K.)

III „... 25. okt. 1917. a.“
(Jaan, V., K.-J. IV 8-kl. K.)

„7. nov. 1917. a. Talvepalee vallutamise.“
(Leena, P., K.-J. 1. Kc. 9.^b kl.)

Esimese küsimuse juures näitena toodud väärad vastused tõendavad, et õpilased arvavad, nagu oleks tsaarivõimku kutatud Venemaal Oktoobriülestõusu tulemusena. Viienda küsimuse vastused näitavad, et ei teata Oktoobriülestõusu algust ja ekslikult peetakse sellens ülestõuse võidupäeva. Sellele küsimusele vastamisel esines enamasti ka aasta- arvu tundmises. Viimasele vastuste rühmale on iseloomulik, et õpilased arvavad vääralt, nagu oleks kodanlik Ajutine Valitsus areteritud 7. novembril. Nende vigade esinemise üheks põhjuseks tuleb lugeda vähest süvenemist kontrolltöö kõigisse küsimustesse enne vastama asumist, kuigi töö algul juhiti sel- lele tähelepanu. Teine põhjus peitub sel- les, et Oktoobrirevolutsiooni tuntakse enam kui Veebruarirevolutsiooni, mistõttu voi- mu küsimus teisest kodanlik-demokraat- likust revolutsioonist sotsialistliku revo- lutsioonini ei ole õpilastele täiesti selge.

Näitena B rühma esimene küsimus:

Pärast tsaarivõimku kukutamist hakkas Venemaal rehtima _____, see tä- hendab _____.

Vastused:

"... sotsialistlik kord, nõukoegade võim, tuli võimule töörahvas."

(Helle, K., K.-J. 5. Kk. 8. 6 kl.)

"... Nõukoegade võim, kus puuduvad ühiskonna klassid."

(Kaili, J., T. 2. Kk. 8. 2 kl.)

"... bolševike partei."

(Sirje, V., K.-J. 5. Kk. 8. 6 kl.)

20. sajandi algusest kuni 1917. aastani toimus revolutsiooniline võitlus tsaari kukutamise eest. Opetamisel rõhutatakse, et seda võitlust juhtis bolševike partei. Tsaar kukutati revolutsioonilise võitluse teel. Õpilased, konstrueerides loogilise skeemi, järeldavad, et pärast tsaari kukutamist tulid võimule bolševikud. Kuid ajalugu ei lähe täpselt selle skeemi järgi, vaid Veebruarirevolutsiooni järel hakkas kehtima kaksikvõim s.o. kodanlik Ajutine Valitsus ja tööliste-soldatite nõukoegade võim.

B rühma teadmisi daatumite tundmises oli võimalik välja selgitada neljanda, kuueenda, seitsmenda ja kaheksanda küsimusega.

4. Töörahva võitlust tsaarivõimu ja ra-

pitalistliku korra vastu juhtis _____ aastal loodud _____.

6. Teine nõukogude kongress tuli kokku _____ (anda aeg võimalikult täpselt ja koht). Seal võeti vastu järgmised dekreedid _____.

7. Nõukogude võimu võidukäigu periood algas _____ ja lõppes _____.

8. _____ aastal nõukogude võimu poolt avaldatud „Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon“ kehtestas järgmised rahvastevahelised suhted _____.

Vastused.

I „Lenin. Töölise dikt. 1905.“

(Guido, A., K.-f. IV 8-kl. K. 8.^a kl.)
„1898. a.“

(Ansel, U., K.-f. IV 8-kl. K. 8.^a kl.)
„1917. a. loodud töölispartei.“
(Tüt, I., T. F. Kc. 9.^c kl.)

II „1925. a.“

(Aire, J., K.-f. 5. Kc., 8.^b kl.)
„1920. a.“

(Mare, P., T. F. Kc., 9.^c kl.)
„1913. a.“

(Georg, R., K.-f. 5. Kc., 8.^b kl.)

III „1917 - 1922“

(Elna, V., K.-f. 1. Kc., 8. a kl.)

„1917. a. ja lõppes 1920. a.“

(Heldur, L., K.-f. 5. Kc., 8. b kl.)

IV „1919. a.“

(Meeli, B., K.-f. 1. Kc., 8. a kl.)

„1935. a.“

(Helve, N., T. 2. Kc., 9. a kl.)

Esimese rühma näidetest näeme, et Nõukogude diidu Kommunistliku Partei rajamisaasta oras pole veel kindlaid teadmisi. Kuid nende aastarvudega on seotud konkreetsed sündmused, mille käigus oma ora on etendanud partei. Vastuse märkimisel lähtuvad õpilased tõenäoliselt sellest, milline aastaarv di mingil põhjusel hästi meelde jäänud.

Teise rühma vastused näitavad, et ei teata, millal toimus II nõukogude kongress ja asetatakse see täiesti valese perioodi.

Seitsmendale küsimusele vastamisel di üldiselt veaks, et õpilased suures enamuses teavad küll, et nõukogude võimu võidukäigu periood algas Oktoobrirevolutsiooniga, kuid ei tea, millal lõppes see lühike periood. Paljudes vas-

tustes märgiti, et nõuukoode võime võidukäik lõppes Kadusõja lõpuga. Selles osas kätviraamat küll vastust ei anna, kuid nõuukoode võime võidukäike mõiste selgitamisel tuleb enam rõhutada seda, millal ta algas ja millal lõppes, näidata, et periood oli lühike, vaid veidi üle 3 kuue.

Veelgi vähem tunni Venemaa rahvaste õiguste deklaratsiooni väljandmise daatumit.

Vääratelt vastustest ajalodiste isikute ja organisatsioonide kohta annavad pildi järgmised näited.

A rühma küsimused.

4. Oktobriülestõuse läbiviimiseks loodi Petrogradis nõukoogu juures _____, milline asus _____.

9. Oktobrirevolutsiooni juhtideks Eestis olid _____ ja _____. Nende tegevust seunas Petrogradist VSDTP Keskkomitee liige _____.

B rühma küsimused.

3. Ajutise Valitsuse juhiks oli _____, see valitsus asus _____.

9. Esimest tööliste-talupoegade valitsust nimetati _____, selle esimeheks _____.

oli _____.

Vastused.

I „Töölise Vabadusvõitluse düt.“
(Maie, K., K.-j. IV 8-kl. K. 8. a kl.)

II „Kalinin.“
(Häli, V., K.-j. 1. Kc., 8. 6 kl.)

III „Stolõpin.“
(Heldur, L., K.-j. 5. Kc., 8. 6 kl.)

„Koltšan.“
(Heino, T., K.-j. IV 8-kl. K., 8. a kl.)

IV „VSD (b)P.“
(Artemi, I., K.-j. 5. Kc., 8. 6 kl.)

Olgu tähendatud, et B rühma üheksanda küsimuse vastustele oli iseloomulik see, et õpilased täiesti õigesti teadnud inimese nõukoegade valitsuse juhti nimetada, kuid suure oras oli möödalanemini selle valitsuse tolleaegse nimetuse märkimisega.

Ajalooliste nähtuste tundmise oras erines tõrseid puudusi. Lün antud vastused kannatajad mõistete vähese tundmise all ja õpilaste oskamatuses väljendada oma mõtteid.

A rühma kümnes küsimus.

Oktoobrirevolutsiooni põhimõtteline erinevus kõikiidest eelnevatest revolutsiooni-

dest on selles, et _____

B rühma teine küsimus.

V. I. Lenin esitas _____ teendes plaani _____

Vastused.

I „Esimest korda tekkis töörahva liit töörahvaga.“

(Lüna, K., T. 2. Kc. 9.^a kl.)

„Revolutsiooni viis läbi proletariaat esotsas töörahvaga.“

(Mati, K., K.-f. IV 8-kl. K. 8.^a kl.)

II „... Goelro plaani.“

(Ülo, S., K.-f. IV 8-kl. K. 8.^b kl.)

„... Minimum- ja maksimumprogramm.“

(Paul, K., K.-f. IV 8-kl. K. 8.^b kl.)

Ajalooliste kohtade mittetundmises suuremaid eksimusi esines nendes klassides, kus kontrolltööle ei eelnenud kordamist.

A rühma küsimused ajalooliste kohtade tundmisest.

3. Pärast 1917. a. juulisündmusi varjas V. I. Lenin ennast _____ ja

4. Oktoobriülestõusu läbiüümisel loodi Petrogradi nõukogu juures _____

_____ , milline ams _____ .

B rühma küsimused ajalooliste kohtade tundmise väljaselgitamiseks.

3. Ajutise Valitsuse juhiks oli _____ .

See valitsus ams _____ .

4. Teine nõukogude kongress tuli kokku _____ (anda

aeg võimalikult täpselt ja koht). Seal võeti vastu järgmised dekreedid _____ .

Vastused.

I "Rjazani järve ääres."
(Vello, J., K.-J. 1. Kc. 8. a kl.)

"...maasalustus peidupaikades."
(Maie, P., T. 2. Kc. 7. a kl.)

II "Bolševike partei, Kremli."
(Estrit, M., K.-J. 1. Kc., 7. a kl.)

III "Smolenskis."
(Urmas, U., K.-J. IV 8-kl. K. 8. a kl.)

IV "1903. a. Prahas."
(Eha, O., K.-J. IV 8-kl. K., 8. b kl.)

Vastused näitavad, et seitsmendate klasside õpilased andsid siin naivuseid vastuseid, kaheksandate klasside õpilaste teadmised aga näitavad, et tuleb serisest suuremat rõhku panna kordamisele, sest ainult sel viisil saame eri

nevate õppeainete tundides omandatud teadmised vüa ühtsele süsteemile.

Allpool olev tabel annab ülevaate Tartu ja Kohtla-Järve koolide vastavate klasside teadmiste protsendist A rühmas.

Tabel nr. 14.

		Küsimused										
Linn	Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kokku
Tartu	7	47,44	21,15	23,08	30,13	51,28	10,68	66,03	27,69	16,24	17,10	30,07
K-Järve	7	45,16	37,40	25,81	18,55	33,87	13,44	56,45	12,26	29,06	12,90	24,88
Tartu	8	80,39	66,18	70,59	58,33	60,78	42,16	92,16	69,71	55,88	44,44	63,46
K-Järve	8	54,80	61,47	28,43	34,93	60,27	23,28	89,38	43,56	32,65	25,34	43,99
Tartu	9	51,96	37,01	51,47	63,26	61,76	34,31	90,69	51,96	31,69	30,72	47,85
K-Järve	9	49,09	39,77	36,36	25,91	46,34	25,11	88,18	34,92	25,11	24,55	36,92

Teeme kokkuvõtte Tartu ja Kohtla-Järve koolide vastavate klasside teadmiste protsendist ka B rühmas.

Tabel nr. 15.

		Küsimused										
Linn	Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Kokku
Tartu	7	23,15	3,70	49,31	24,31	84,72	22,50	31,25	5,80	27,08	5,56	22,38
K-Järve	7	0,09	2,97	32,14	39,28	89,28	7,14	16,07	6,25	18,75	1,78	17,85
Tartu	8	61,35	58,86	90,96	78,08	95,74	59,36	44,68	38,30	48,88	22,87	56,79
K-Järve	8	34,82	53,73	70,52	71,26	97,01	50,00	27,98	14,78	30,22	19,40	43,77
Tartu	9	48,26	24,65	81,25	67,71	97,92	43,12	40,10	24,22	31,77	2,60	41,39
K-Järve	9	28,20	24,67	58,17	55,76	11,42	29,23	20,67	7,93	20,19	0,48	28,43

Võrdleme nüüd omavahel Tartu ja Kohtla-
järve õpilaste teadmisi A ja B rühma küsimus-
te tundmises protsentide alusel.

Tabel nr. 16.

Jrk. nr.	A rühma vastused	Tartu	K-Järve
1.	27. II 1917. a.	60,99	51,26
2.	Rahu, maad, leiba, 8-tunnilist tööpäeva	43,17	49,37
3.	Razlivi järve ääres, Hel- singis	51,95	33,80
4.	Lõja-revolutsioonikomi- tee, Imolnõis	53,72	28,61
5.	24. X 1917. a.	58,51	50,31
6.	26. X kell 2 ¹⁰ Talvepa- les Malahütsaalis	33,22	22,32
7.	Kodanlik võim, töörah- va võim.	84,96	82,54
8.	Uue riigiparadi loomi- ne, 8-tunniline tööpäev, tööliskontroll, ettevõtete natsionaliseerimine, Puna- armee loomine	51,84	35,72
9.	V. Kingisepp, J. Rabtsinmi. J. Sverdlov.	44,92	27,99
10.	Töörahas- võimule, eksplua- terimine kaotati, sotsialism	34,28	21,80

Jrk. nr.	Brühma vastused	Tartu	K-Järve
1.	Kaksikvõim: kodanlik Ajutine Valitsus ja töölise sõdalite nõukogud	46,31	32,20
2.	Aprilliteerid. Kodanlik-demokraatlike revolutsiooni ümberaaramine sotsialistlike revolutsioonide	31,04	34,01
3.	Kerenski. Talvepeles.	75,95	58,88
4.	Bolševike partei. 1903. a.	59,54	59,69
5.	Ristleja „Aurora“	93,51	93,88
6.	25. X kell 22 ⁴⁵ 1917. a. Smolnõis. Rahu-, maa- ja võimudekreed.	43,28	34,49
7.	25. X 1917. a. - 18. II 1918	39,31	23,13
8.	1917. a. Võrdsus ja suvēräänsus, rahvuslike kitsenduste ja privileegide kaotamine, vähemusrahvaste õigus areneda vabalt ja moodustada iseseisv riik	24,24	12,16
9.	Rahvakomissaride Nõukogu. V. I. Lenin.	36,64	24,49
10.	Rahulikul teel. 25. X 1917. a.	10,69	9,35

Järgnevalt toodud graafikud annavad ülevaate kahe linna koolide seitsmendate, kaheksandate ja üheksandate klasside A ja B rühmade teadmistest üksikute küsimuste järgi.

Graafiku alumisele horisontaaljoonele kandmine küsimuse numbril ja selle juurde lühivastuse ning esimesele vertikaaljoonele märkinime protsendid.

Klassi rühmade teadmiste protsenti ningis küsimuses kujutab graafikul protsendi- ja selle küsimuse joone lõikepunkt, kuhu on juurde märgitud ka absoluutarv. Teadmiste protsenti tähistava absoluutarvu saamiseks tuli liita ühe linna kõikide koolide vastavate rühmade üksikute küsimuste oras kogutud punktid ja see tegelikku punktide arvu tähistav tulemus jagada maksimaalse punktide arvuga ning korrutada sajaga.

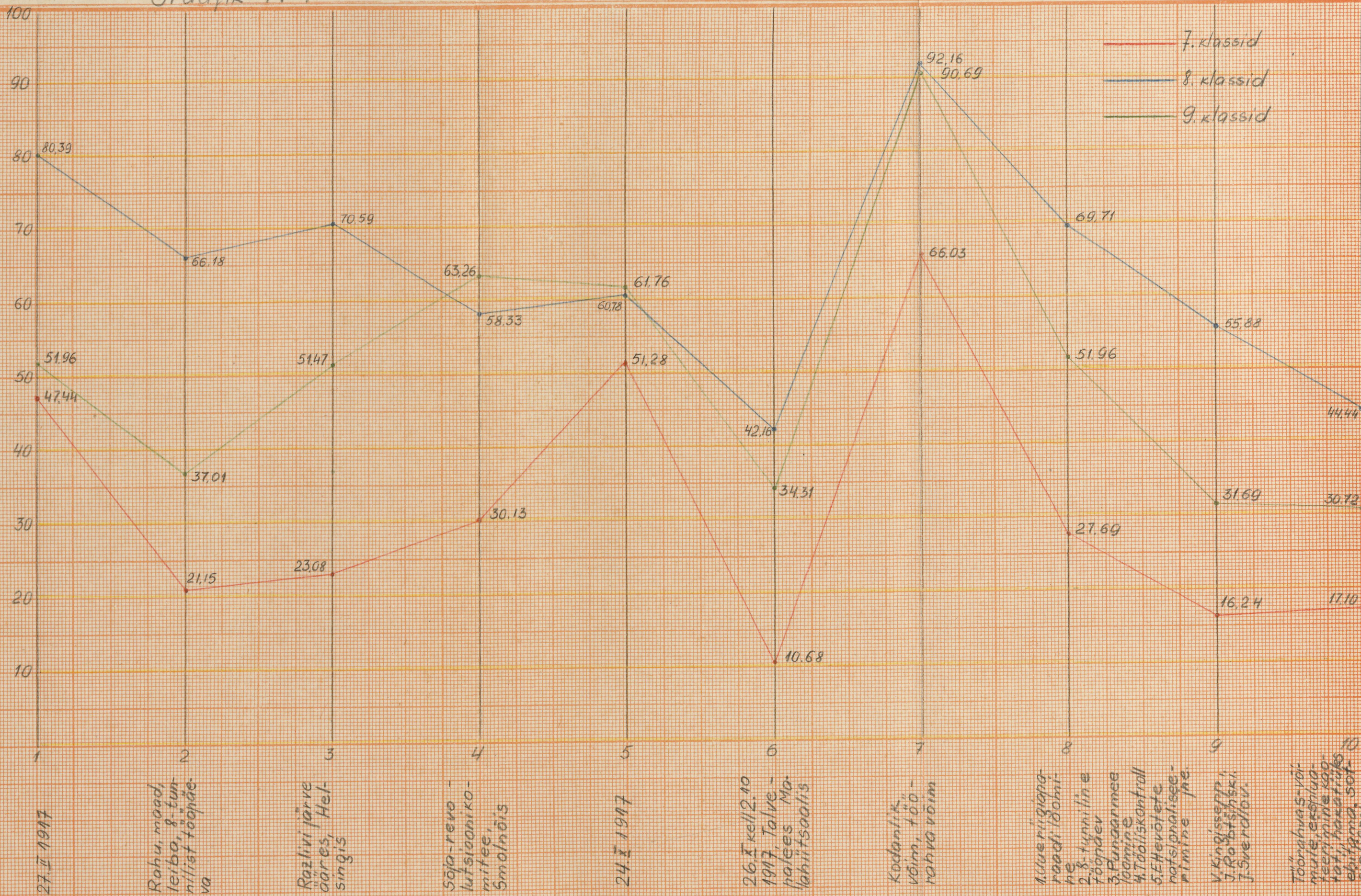
Tänu 2. ja 7. Keskkooli kõigi klasside A rühma tulemustest saame ülevaategraafikult nr. 1. jälgides seitsmendate, kaheksandate ja üheksandate klasside teadmiste kõverat, näeme, et seitsmendaid klasse tähistav kõver kulgeb rogu aeg kõige all.

‰

Graafik №1

Tartu koolid

Arühm

Keskel püüab üheksandate klasside teadmiste kõver ja kõige ülal - kaheksandate klasside teadmiste kõver. Seljanda ja viienda küsimuse juures üheksandate klasside teadmiste protsent on mõnevõrra kõrgem kaheksandate klasside teadmiste protsendist, kuid see peamist ülevaadet klassidevahelistest teadmistest ei muuda.

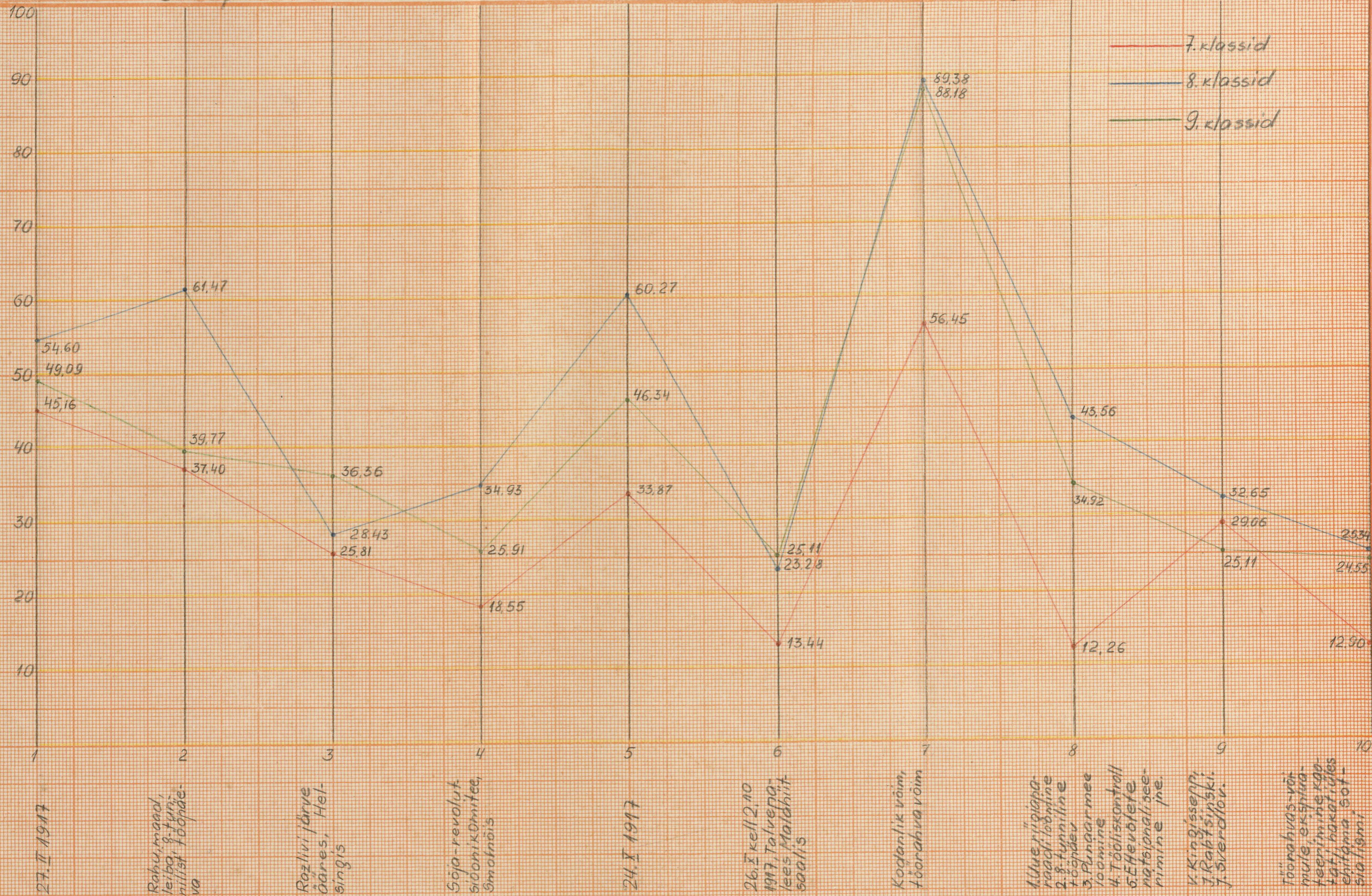
Kokkuvõttes tuleb öelda, et kaheksandate klasside õpilaste teadmised suurest sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist nende küsimuste oras, mis on graafikul näidatud, on üle viiekümne protsendi. Erandi moodustavad teadmised kümendast ja kümnendast küsimusest, kus teadmiste kõver on viiekümnest protsendist mõnevõrra allpool.

Kohtla-Järve koolide seitsmendate, kaheksandate ja üheksandate klasside teadmistest saame ülevaate graafikult nr. 2. Lün on iseloomulik, et seitsmenda küsimuse oras kõigi kolme klassi juures teadmiste protsent on üle viiekümne, aga 3., 4., 6., 8., 9. ja 10. küsimuse juures teadmiste protsent nii seitsmendate, kaheksandate ja üheksandate klasside oras on alla viiekümne.

%%

Graafik № 2

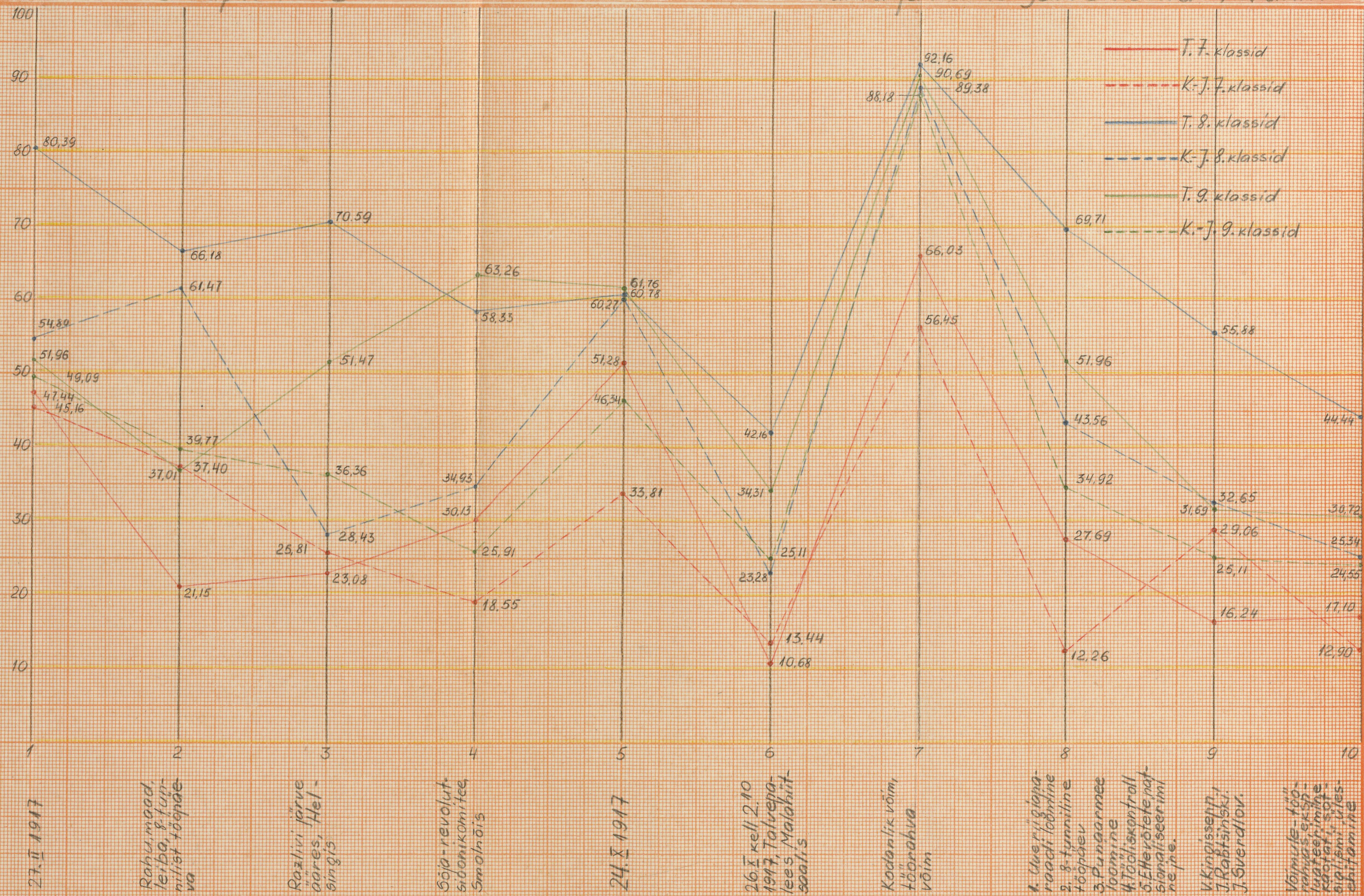
Kohtla-Järve koolid A rühm

%%

Graafik №3

Tartu ja Kohtla-Järve koolid Arühm

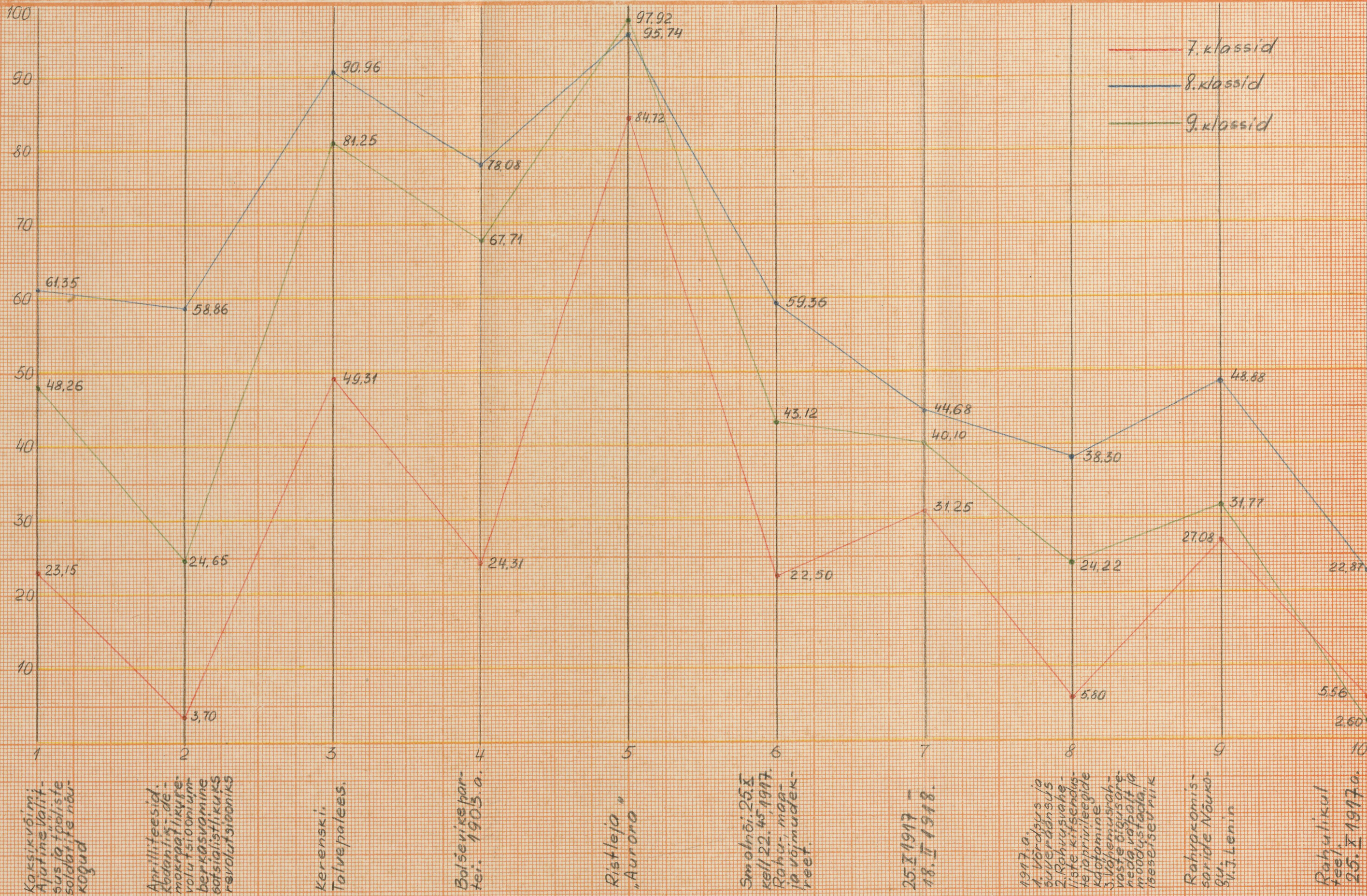
Graafikult nr. 3 näeme, et Tartu koolide kõigi kolme klassi teadmiste kõverad tõusevad kõrgemale võrreldes Kohtla-Järve koolide kõveratega. Linnade kaheksandate klasside teadmistes suur vahe on ka kolmanda küsimuse osas, kus Tartu kaheksandate klasside teadmiste protsent on 70,59, Kohtla-Järve kaheksandate klasside teadmiste protsent aga 28,43.

Jälgime Tartu koolide vastavate klasside teadmiste kõveraid graafikul nr. 4. Rühma A rühma puhulgi on ka siin kõverate kulg paralleelne: kõige all jookseb seitsmendate klasside teadmiste kõver, keskel üheksandate klasside näitaja ja kõige kõrgemal püsib kaheksandate klasside kõver. Kaheksandad klassid on viis kuud tagasi Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni sünnimusi õppinud ja sellepärast need tunnevad materjali rohkem võrreldes seitsmendate klassidega, kes ei ole veel neid sünnimusi õppinud ja üheksandate klassidega, kes olid selle teema läbi võtnud enam kui aasta tagasi. Väike muutus esineb vaid viienda küsimuse tundmises, kus 2,18 protsendi võrra üheksandate klasside teadmised olid

%%

Graafik № 4

Tartu koolid Brühm

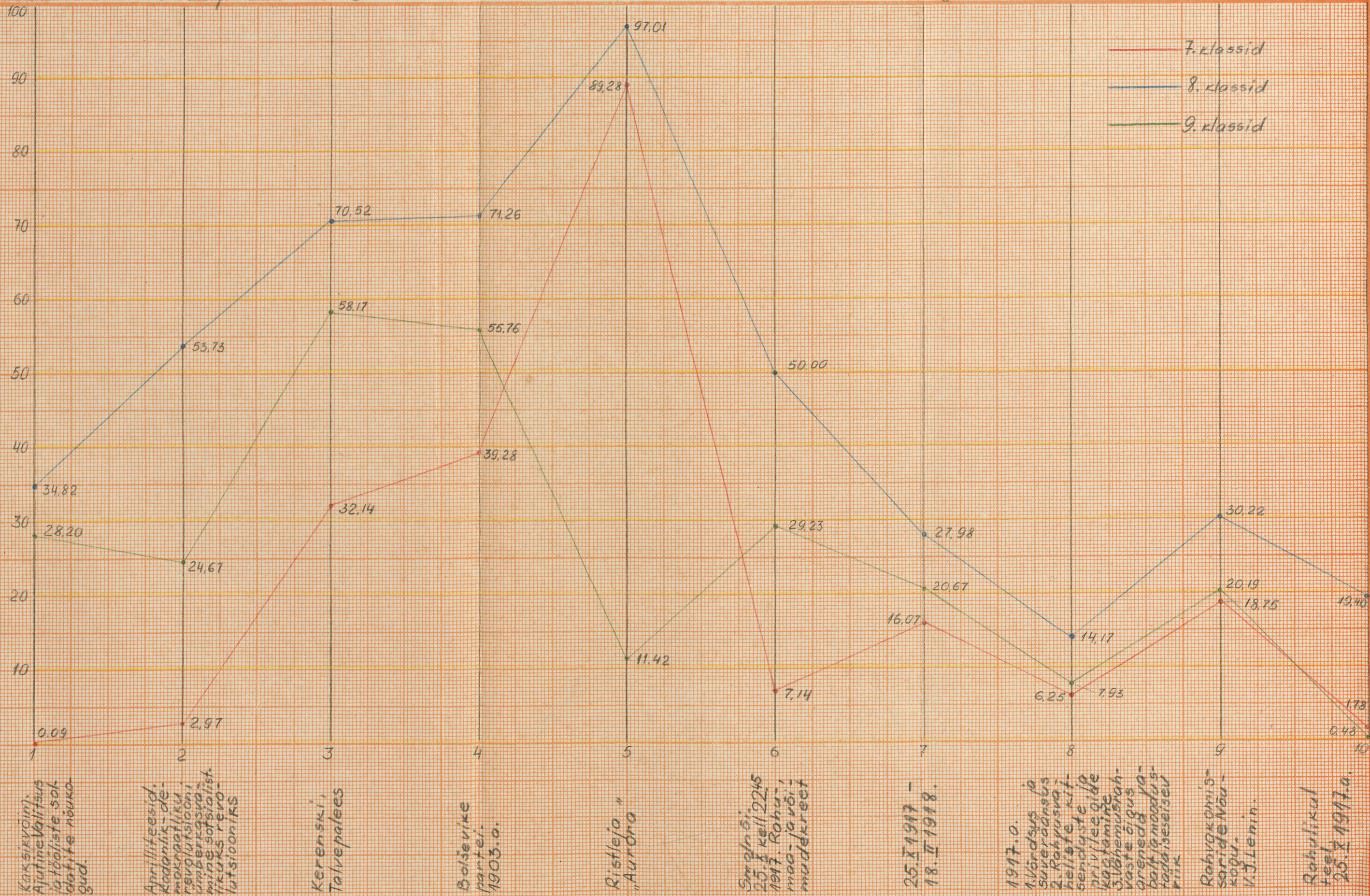

%%

Graafik №5

Kohtla-Järve koolid

B rühm

— 7. klassid
— 8. klassid
— 9. klassid

1. Kaksikvõim.
Ajutine Valitsus
latööliste sol-
datite nõuko-
gud.

2. Aprilliteesid.
Kodanik-de-
mokraatliku
revolutsiooni
ümberkaar-
mine sotsialist-
likuks revo-
lutsiooniks

3. Kerenski,
Talvepalees

4. Bolševike
partei.
1903.a.

5. Ristlaja "
"Aurora"

6. Smolnõi.
25. I kelli 22.45
1917. Rohu-
maa-jarvõ-
mudekreet

7. 25. I 1917 -
18. II 1918.

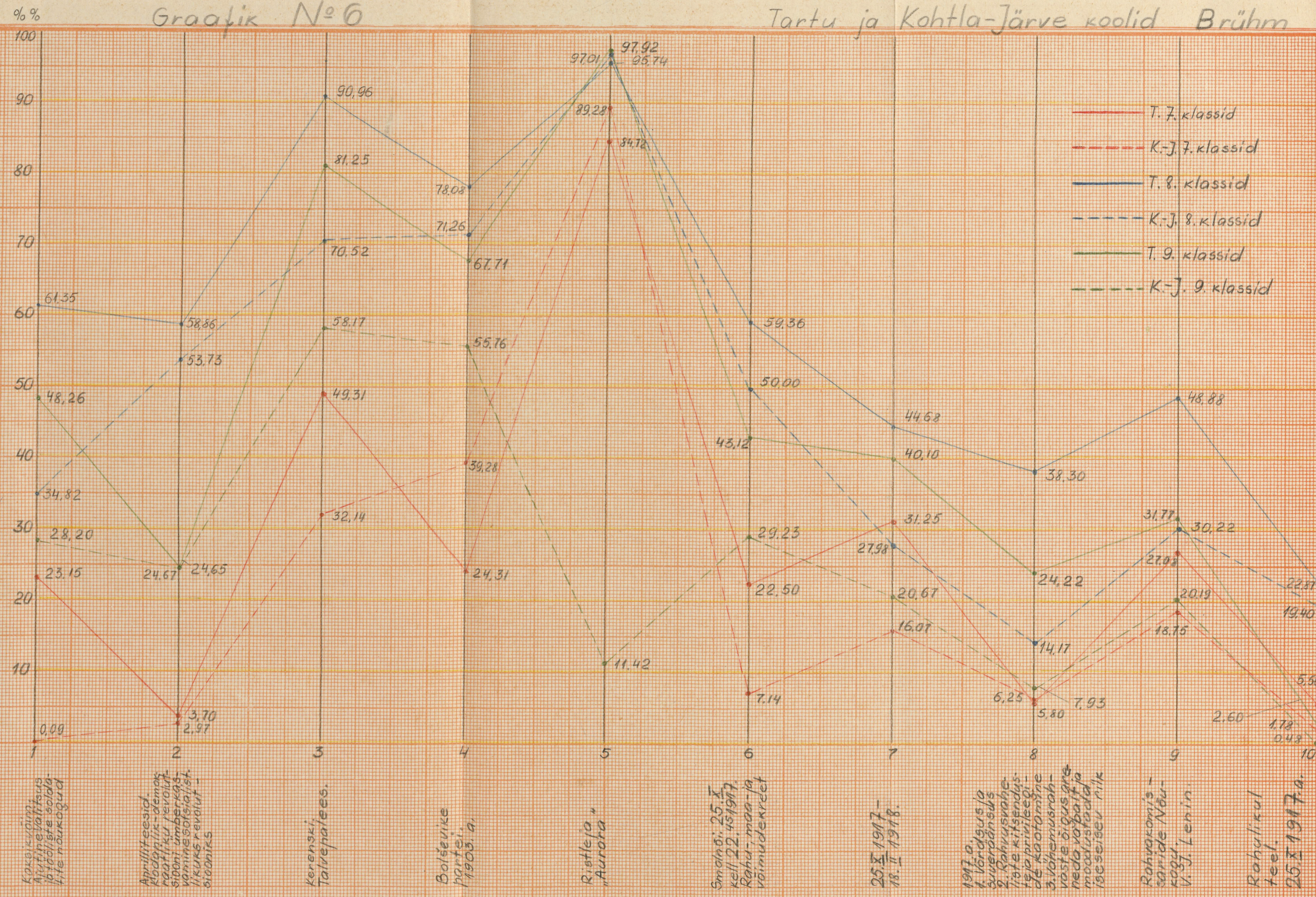
8. 1917.a.
1. Võrdsus ja
suveräänsus
2. Rahvusvä-
heliote kit-
senduste ja
privileegide
kaotamine
3. Vähemusraha-
vaste õigus
õrnedid ja-
balt ja moodus-
tada iseseisev
riik

9. Rahvakomis-
sari de Nõu-
kogu.
V. J. Lenin.

10. Rahulikul
teel.
25. I 1917.a.

Graafik № 6

Tartu ja Kohtla-Järve koolid Brühm

Kokkuvõtte
Aurutähevalitsus
toetuste sõda-
tite nõukogu

Aprilliteesid.
Kodanlik-demos-
raatlik revolüt-
siooni ümberka-
vamise sotsialist-
likuks revolüt-
siooniks

Kerenski
Talvepaeesid.

Bolshevik
partei.
1905. a.

Ristleja "
"Aurora"

Smolnoi. 25. I
kell 22.45 1917.
Rahu, maa- ja
voimudekreed

25. I 1917 -
18. II 1918.

1917. a.
1. Võrdus ja
suveräänsus
2. Rahvusvah-
liste kitsendus-
te ja privileegi-
de kaotamine
3. Vähemusrah-
vaste õigus ar-
neda võrvalt ja
mõalustada
iseiseise riik

Rahvakomis-
sariide Nõu-
kog. Lenin.

Rahulik
teel.
25. I 1917 a.

kõrgemad kaheksandate klasside teadmiste näitajast. Samal ajal näeme graafikult nr. 5, et Kohtla-Järve koolide kolme klassi teadmiste võrdlemisel esineb häire viienda küsimuse tundmises, sün oli üheksandate klasside teadmiste protsent 11,42, seitsmendatel klassidel - 89,28 ja kaheksandatel klassidel - 97,01.

Võrrelda Kohtla-Järve ja Tartu klasside teadmiste kõveraid B rühma küsimuste osas saame graafikul nr. 6. Seitsmendate klasside jooned püsivad põhiliselt allpool, kusjuures Kohtla-Järve seitsmendate klasside teadmisi tähistav kõver ainult neljanda ja viienda küsimuse juures tõuseb Tartu seitsmendate klasside joonest kõrgemale. Kaheksandate klasside joonte juures jääb Kohtla-Järve kaheksandate klasside teadmiste taset näitav joon madalamale, eriti järsult aga esimese ja kaheksanda küsimuse juures. Ka üheksandate klasside jooni omavahel võrreldes tuleme järeldusele, et Kohtla-Järve õpilaste teadmiste tase Oktoobrihindmustest nende küsimuste alusel, mille vastused on graafikul märgitud jääb madalamaks võrreldes Tartu

koolide üheksandate klasmide teadmistega B rühma küsimuste tundmises.

Meie arvates on see tingitud peamiselt sellest, et Tõrtu ajalooõpetajate töökogemuste vahetamine on mõneti paremini organiseeritud kui Kohtla-Järvel. Ajalooõpetajate kokkutulekutel esinevad vanemad ja staažikamad pedagoogid sisukate uurimustega ajaloo õpetamise nii teoreetilistes kui ka praktilistes küsimustes. Õpetajate töökogemuslikud ettekanded võidakse ja säilitatakse linna pedagoogilises kabinetis, millega võib tutvust teha igakües, kes on ajast huvitatud.

Tõrtu Riiklik Ülikool suunab igal õppeaastal linna koolidesse praktikale oma kandesõndikke, kes viivad ajalootunde läbi alms materist kaasa saadud kõige uuemate ja ajakohasemate mõtete alusel. Kõik see muudab aine õpetamise huvitavaks ja sees sellega süvenevad ka õpilaste teadmised aastast aastasse.

Kohtla-Järve linna ajalooõpetajate südasmeajaks peab saama senisest tõhusam töökogemuste vahetamine. Pedagoogiline kabinet peab rohkem abistama ja suunama õpetajaid ajaloo õpetamise ees seisvate probleemide uurimisele.

Tabelite ja graafikute põhjal saame öelda, et üheski küsimuses ei puudunud elteadmised. Seejuures ilmnes, et küsimustes, milles olid elteadmised tugevad nagu A rühma 7. ja B rühma 5. küsimuse osas, osutusid ka tundides formeeritud teadmised kõrgemaks.

Toodud näited ja võrdlused lubavad kinditada seda, et vedad, silmatorkavad sündmused ja kaemuslik, emotsionaalne materjal omandatakse õpilaste poolt kindlalt võrreldes abstractse, mõistusliku materjali omandamisega. Õpetaja ülesanne seisab selles, kuidas muuta abstractset materjali käitlevad tunnid õpilastele arusaadavaks, et ka see materjal neile paremini selgus saaks.

III peatükk

Alinõudest õpetuse paremustamiseks

1. Tundide temaatiline planeerimine

Suure Sotsialistliku Oktobrirevolutsiooni teema planeerimisel üksikute tundide peale pidamine otstarbekas lähtuda järgmistest etappidest: tunnitüübi, õpetuslik-karvatusliku eesmärgi ja põhimõistete ringi kindlaksmääramine, teema formuleerimine, õpetamismeetodite väljaselgitamine, kordamismaterjali, näitlike vahendite, dokumentide ja raaterijanduse valik.

1. uue materjali esitamise tund

Teema: Olukord riigis pärast Veebruarirevolutsiooni

siooni. V. I. Lenini saabumine Venemaale. Bolševike võitlus revolutsiooni edasiarendamise eest.

Õpetuslik-kanvatuslik eesmärk: näidata õpilastele V. I. Lenini poolt väljatöötatud plaani kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ümberkanvamisest sotsialistlikus revolutsioonis tohutut tähtsust ja rahvamasside rahulolematuse kannu kodanliku Ajutise Valitsuse poliitika vastu.

Materjal kärsamatust: J. Mints, Nõudluse ajalugu, Tallinn 1963, § 9 (kuni „Rahvamasside väljaastumine juulikus“).

Põhimõisted: Aprillitürid, revolutsiooni rahulik areng.

Õpetamismeetodid: õpetaja jutustus, õpilaste iseseisev töö õpikuga, tabeli koostamine.

Käitlikud vahendid: E. Kibrike maali „V. I. Lenini saabumine“ reprodutsioon. Seinakaart „Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamine (III - XI 1917)“.

Lätekirjandus: V. I. Lenin, Kirjad kaugelt, Teosed, 23. köide. Nõudluse ajalugu. Sotsialismi ajajärk, Tallinn 1959. П. С. Кедровский, Узырение революционной борьбы в период сессии ЦК ВКП(б) в VIII съезде, Москва 1962. Н. К. Крупская, Ленин ja partei, Tallinn 1965. John

Reed, 10 päeva, mis vapustasid maailma, Tallinn 1958.

2. kombineeritud tund

Teema: Rahvahulkaade üleminek bolševike poole.

Materjal käsiraamatust: J. Mints, NSV Liidu ajalugu, Tallinn 1963, § 9 („Rahvahulkaade väljaastumine juulikuus“) ja § 10 („Bolshevikud valmistuvad ülestõusuks“).

Põhinõisted: jenkur, mäs, kodurööda.

Õpetamismeetodid: õpetaja seletus, õpilaste iseseisev töö dokumentidega, järelduste tegemine õpilaste poolt, sündmuste graafiline kujutamine.

Näitlikud vahendid: seinakaart „Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamine (III - XI 1917)“, M. Looelovi maali „V.I. Lenin Pajlivi järve juures onnis“ reproduktioon.

Laatikirjandus: V.I. Lenin, Praegust poliitilist momenti käsitleva resolutsiooni projekt, Teosed, 25. köide. NSV Liidu ajalugu. Sotsialismi ajajärk, Tallinn 1959. П. С. Кедровский, Узырание к революционной борьбе рабочих СССР в VIII крае, Москва 1962. John Reed, 10 päeva, mis vapustasid maailma, Tallinn 1958.

linn 1958. N. K. Krupkaja, Lenin ja partei, Tallinn 1965. E. Kazakevits, linine vihik, Tallinn 1962.

3. uue materjali esitamise tund

Teema: Ontobriülestõusu ettevalmistamine ja selle võit Petrogradis.

Õpetuslik - kasvatuslik eesmärk: näidata õpilastele sotsialistliku revolutsiooni reaalpärast Venemaal, samuti V. I. Lenini ja bolševike partei juhtivat osa relvastatud ülestõusu ettevalmistamisel ja läbiviimisel ning rahvamaaside osa revolutsioonis.

Materjal käsiraamatust: J. Mints, NSV diidu ajalugu, Tallinn 1963, § 10 ja § 11 (kuni „Kõukogude võimu kehtestamine“).

Põhimõisted: relvastatud ülestõus, rünnak, sotsialistlik revolutsioon.

Õpetamismeetodid: õppevestluse läbipõimimine heuristilise vestlusega, väljapaistvate ajalooliste isikute ja revolutsiooni liikumaponevate jõudude iseloomustamine, õpilaste iseseisev töö õpikuga (vastuse leidmine õpetaja küsimusele, pildi järgi jutustamine, sideme ja sõltuvuse avamine ajalooliste nähtuste vahel). Klava koostamine õpetaja

suurt ajaloolist tähtsust, nõukogude võimu kiire levimise põhjusi kogu maal ja tööraha loovat tegevust uue elu rajamisel.

Materjal kättesaadavast: J. Mints, NSV Liidu ajalugu, Tallinn 1963, § 11 („Nõukogude võimu kehtestamine“ kuni „Kodanliku võimuparaadi lammutamine. Nõukogude riigiparaadi loomine“).

Kordamine: J. Mints, NSV Liidu ajalugu, Tallinn 1963, § 2, lk. 16, Talurahva väljastumised, illustratsioon „Pole kurkile jalga panna“.

Põhimõisted: kongress, nõukogude võim, nõukogude võimu võidukäik.

Opetamisemeetodid: õpetaja jutustus, väljapaistvate ajalooliste tegelaste iseloomustamine. Õpilaste iseseisev töö: laiendatud kava koostamine, töö dokumentaalsete materjalidega, järelduste formuleerimine õpiku illustratsioonide alusel.

Käitlikud vahendid: seinakaart „Suure Socialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamine (III - XI 1917)“, K. Ossenevi maali „Rahudekreet“ ja A. Plastovi maali „Maa talupoegadele“ reprodutsioonid.

Laatekirjandus: V. I. Lenin, Eemalseisja nõuanded, Teosed, 26. köide. NSV Liidu aja-

lugu. Sotsialismi ajajärk, Tallinn 1959. П. С. Кеу-
серовыд, Узыревене эневетемарроро кыпча
уеморум СССР 6 VIII крассе, Москва 1962.
John Reed, 10 päeva, mis vapustasid maa-
ilma, Tallinn 1958. В. Бонти-Бруевичи, Куй-
дас Владимир Ильити маадекреети kirjutas,
koguteos „Mälestusi Vladimir Ильити deni-
nist“, 1. osa, Tallinn 1961, lk. 528-530.

5. uue materjali esitamise tund

Teema: Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon
Eestis.

Opetuslik-kaevatuslik eesmärk: näidata õpi-
lastele eesti ja vene rahva arengu ühtsust,
 nende vastastikust abi ja koostööd kapitalist-
liku korra kukutamisel ja nõukogude või-
mu kehtestamisel. Tüüa õpilased arusaami-
sle Oktoobriühendumuste rahuliku arengu
võimalikkuses ja näidata, et kogu rahvas
läns revolutsiooniga kaasa, tuues näiteid ro-
duloolisest materjalist.

Materjal känraamatust: K. Sülivask ja V.
Maamägi, Eesti NSV ajaloo, disamaterjale
J. Minti känraamatu „NSV diidu ajalugu“ juur-
de, II peatükk.

Kordamine: K. Sülivask ja V. Maamägi, Eesti

NSV ajalooast, disamateryale J. Mints käsiraama-
tu „NSV lüüdu ajalugu“ juurde, lk. 3, „Eesti
revolutsiooni elöhtul“.

Pöhimöisted: tribunal, kommun, rahvuslik
röhumine, konstitutsioon.

Öpetamismeetodid: öppevestluse läbipöimimi-
ne heuristilise vestlusega, öpilaste iseseisev
töö dokumentidiga (dokumendi oma sõnade-
ga ümberjutustamine, öpetaja küsimusele
vastuse leidmine dokumentidest), seose avami-
ne ajalooliste nähtuste vahel, isikliku arva-
muse avaldamine tundma öpitud sündmus-
te kohta.

Näitlikud vahendid: seinakaart „Suure Sot-
sialistliku Oktobrirevolutsiooni ettevalmistam-
ine (III - XI 1917)“.

Laatukirjandus: V. I. Lenin, Eemalseisja nõuan-
ded, Teosed 26. köide. Eesti NSV ajalugu, Täl-
linn 1957. D. Rudnev, Ivan Rabtsinski, Täl-
linn 1960. Anna Paas, Väikesed jäljed suurel-
teel, Tällinn 1961. Karl Rootsi, Nad langesid
Nõukogude võimu eest, Veebruar- ja Oktobri-
volutsioonist Eestis aktiivselt osavötnute mälestus-
te rogu „Nõukogude võimu eest“, Tällinn 1957, lk. 464-472.

6. kombineeritud tund

Teema: Nõukogude sotsialistliku rüügi erimesed

sammud.

Õpetuslik - kasvatuslik eesmärk: näidata õpilastele töörahva ja bolševike partei loovat oraune du rajamisel ja neid rakusi, mida tuli töölisklannil eiletada uue korra loomisel.

Materjal käsiraamatust: J. Mints, NSV Liidu ajalugu, Tallinn 1963, § 11, lk. 76, "Kodanlike võimuparadi lammutamine. Nõukogude riigiparadi loomine" (kuni "Oktoobrirevolutsiooni rahvusvaheline tähtsus").

Kordamine: J. Mints, NSV Liidu ajalugu, Tallinn 1963, § 9, lk. 57, "Lenini Aprillitegid".

Pohinõisted: südametunnistus vabades, sõjakomissar, töölikontroll, riiklik ja üldrahvalik omand.

Õpetamismeetodid: õpetaja jutustus, õppevestluse läbipõimimine heuristilise vestlusega, õpilaste iseseisev töö õpikuga (faktide leidmine antud tekstist õpetaja poolt esitatud järelduste kinnitamiseks, ajalooliste nähtuste peamiste tunnuste väljakerjamine vihikusse), riikliku arvamise avaldamine tundma õpitud nähtuste kohta.

Käitlikud vahendid: J. Daitri maali "Vabrikute üleminek Nõukogude riigi valdusse" reprodutsioon. Seinakaart "Suure Sotsialistlike

Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamine (III - XI 1917)."

Laatekirjandus: V. I. Lenin, Kas bolševikud suudavad rügi võimu enda käes hoida?, Teosed, 26. köide. NSV Liidu ajalugu. Sotsialismi ajajärk, Tallinn 1959. K. C. Keidserpud, Узырание к революционной работе коммунистов СССР в VIII классе, Москва 1962. John Reed, 10 päeva, mis upustasid maailma, Tallinn 1958. V. Majakovski, Poemid, Tallinn 1955.

7. kordav - üldistav tund

Teema: Oktoobrirevolutsiooni maailma-ajalooline tähtsus.

Opetuslik - kasvatuslik eesmärk: näidata õpilastele sotsialistliku revolutsiooni põhimõtte-
list erinevust kõigist eelnevast revolutsioonidest, tunda välja põhjusi, mis pärast maailma erineva sotsialistlik revolutsioon toimus Venemaal.

Materjal käsiraamatust: J. Mints, NSV Liidu ajalugu, Tallinn 1963, § 11, lk. 78, "Oktoobrirevolutsiooni rahvusvaheline tähtsus."

Kordamine: M. Ketskina ja A. Fadejev, NSV Liidu ajalugu, käsiraamat VII klassile, Tallinn 1962, § 29, lk. 138, "Rantsuse revolutsiooni täht-

sus."

Põhimõisted: sotsialistlik revolutsioon, proletariaadi diktatuur, bolševike partei.

Metoodilised isärasused: õppevestluse läbipõimimine heuristilise vestlusega, sündmuste tulemuste analüüsimine, isiklike arvamus avaldamine reprodutsioonipõhjal saadud muljete kohta.

Käitlikud vahendid: A. Gerasimovi maal "Lenin tribüünil reprodutsioon. Seinakaart "Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamine (III - XI 1917)".

Laatekiirjandus: V. I. Lenin, Kõne Lenini rajoonis toimunud mitingul 9. augustil 1918, Teosed 28. köide. V. I. Lenin, Eessõna kõne "Rahva petmisest vabaduse ja võrduse loominguks" väljaandele, Teosed, 29. köide. Nõukogude programm, Tallinn 1961. T. C. Seidäverpys, Uzyrenue smemenopriorynypca uemopur CCCP b VIII knacce, Moskva 1962. Poliitiliste teadmiste alused, Tallinn 1962. John Reed, 10 päeva, mis vapustasid maailma, Tallinn 1958. N. K. Krupnkoja, Lenin ja partei, Tallinn 1965. V. Majakovski, Poemid, Tallinn 1955.

2. Kahe tunni metoodiline töötus

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamisest, läbiviimisest ja tulemustest saame laia ülevaate teosest „Учепник пропаганде в ВКП."¹ Lün me näeme, kuidas Oktoobrirevolutsioon sündis Esimese maailmasõja rüpes, kui tsarivalitsus oli Venemaa majanduslikult täiesti ära kurnanud ja rahvahulgad viirelesid kannatustes. Sel raske ajal tõestas bolševike partei rahvale, et ainult kommunistid on oma kodumaa tõelised patrioodid, et nad ennastohverdavalt võitlevad töörahva vabaduse eest. Bolševike partei tööklasi avangardina seadis Oktoobrirevolutsiooni perioodil üles loorungid, mis tõmbasid revolutsioonilise liikumise koos tööklasiga ka kehtalurahva hulga.

¹ Т. Ф. Алексеев, У. У. Мурз, т., Учепник пропаганде в ВКП, мосу бмопай, Серуверпак 1947.

Võimased moodustasid põhilise osa Venemaa elanikkonnast. Ka tsaariaarmee ja -laevastiku soldatid ning madrused muutusid proletarise revolutsiooni lipukandjaks, töölisklassi liitlasteks. V. I. Lenini loodud partei viis rõhutatud rahvad ajaloolisele võidule kapitalistide ja mõisnike üle, sotsialistlikku revolutsiooni ja proletariaadi diktaatuuri võidule, milles leidis toetust leninliku teooria sügav tõde sotsialistlikust revolutsioonist.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni sündmuste käsitlemisel 8. klassi ajaloo kursuses ei tungi me üksiknähtuste detailidest, vaid peatume kõige olulisematel momentidel, mis etendasid sündmuste üldises käigus kõige murranguliseimat ja otsustavamat osa.

Allpool toodud metoodilise analüüsi aluseks on Kohtla-Järve 1. Keskkoolis 8. b klassis 1964/65. õppeaasta 1. veerandil antud tunnid, kusjuures dokumentaalset ja illustreerivat materjali on toodud rohkem, kui õppetundides jõuti kasutada.

A Oktoobriülestõuse ettevalmistamine ja selle võit Petrogradis

P. I. Leibengrub rõhutab, et tundi teemal „Oktoobri revolutsatud ülestõus Petrogradis“ on soovitatav läbi viia uut ainet käsitleva tunnina¹.

Kogu teema jaotamisel tundideks planeerisime Oktoobriülestõuse ettevalmistamise läbiviõtmise üheaegselt ülestõusega Petrogradis. Seda tundi püüdsime läbi viia järgmise skeemi kohaselt:

1. Lissejuhataav vestlus.
2. Sündmuste kirjeldamine.
3. Analüüs.
4. Kinnistamine.
5. Kodune ülesanne.²

¹П. С. Лебенгруб, Изучение элементарного курса истории СССР в VIII классе, Москва 1962, стр. 160.

²А. А. Барин и Н. В. Сперанская, Основные вопросы преподавания истории в старших классах, Москва 1959, стр. 295.

M. Vasiljeva rõhutab samuti, et nimetatud teema käitlemist tuleks alustada kohe uue aine edasivõtmisega. On ju 8. klassis kogu kursuse sõlmküsimuseks suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamine ja võit. Tunni „Oktoobriülestõuse ettevalmistamine ja läbiviimine V. I. Lenini loodud bolševike partei poolt“ materjal on küllaltki ulatuslik ja väga tähtis õpilaste kommunistlikul kasvatamisel. Siin õpivad õpilased tundma Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtimisel toimunud kuulsusrikast võitlust tsaarivõimu kukutamise ja töörahva võimu kehtestamise eest.

Uut ainet on vaja esitada nii, et õpilasi kaasa tõmmata aktiivsele mõtetegevusele õppevestluse läbiviimise kaudu heuristilise vestlusega. Kui õppevestluse käigus õpilane vastab küsimustele õpetaja jutustusest saadud teadmiste põhjal, siis heuristilise vestluse puhul õpetaja suunab küsimuste ja juhendamise varal õpilast võimalikult iseseisvale teadmiste hankimisele.

Õpetajal on iga õppetunni lõpus, vaatamata uue teema ulatusele, võimalik hinnata nelja kuni kuu õpilase vastuseid, kelle oravõttu kogu tunni vältel õpetaja peab

eriti silmas. Nimetatud tunni lõpus me hindasime kuue õpilase teadmisi, kujuures üks õpilane sai hinde „neli“ ja viis õpilast hinde „kolm“. Hindamisel peeti silmas õpilase oskust leida seoseid ja põhjusi uute faktide ja varemõpitatud sündmuste vahel.

Tund kulges järgmise plaani kohaselt:

1. Lühikäikude veebruarist oktoobrini.
2. Viimased ettevalmistused ülestõuseks.
3. Pelevastatud ülestõuse algus.
4. V. I. Lenin Smolnõis.
5. Riinak Tälvepaleele.
6. Ajutise Valitsuse kukutamine.

Märgime, et esimese küsimuse võtmine plaani oli vajalik silla loomiseks eelnevalt omandatud teadmiste ja uue tunni vahel.

Aja kokkuvõtte mõttes kasutasime lihtsat tahvli plaani tutvustamiseks õpilastele ja sisseanded klassipäevikusse tegime alles pärast kella helisemist vahetundi.

Lihtsa tahvli, millele oli eelnevalt märgitud plaan, ja seinakaardi „Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamine (märts-november 1917)“ tõi klassi korrapidaja õpilane ja asetis viimased varem kokkulepitud kohtadele. Tegime klassile teatavaks uue

tunni teema ja seejärel õpilased tutvuvad uue tunni plaaniga lükkaval tahvil, millele järgnes teema kirjutamine töövihikusse. Samal ajal kirjutab õpetaja tahvi keskele tunni teema:

Oktoobriülestõusu ettevalmistamine ja selle võit Petrogradis

Palunime õpilasi plaani kirjutamiseks jätta vihikutes ruumi umbes poolteise lehe ulatuses, kuna tegime õpilastele ülesandeks kogu tunni jooksul hooliga jälgida õpetaja jutustust ja vastavat materjali käsiraamatust, et selle põhjal plaani põhipunkte laiendada. Ruumi eraldamist vihikutes laiendatud plaani koostamiseks põhjendasime sellega, et tunni jooksul teeme skeemi Oktoobriülestõusu tähtsamate punktide kohta ja et iga õpilane märgib veel lisaks sellele vihikusse momente, mida õpetaja eriti rõhutab, ja andmeid, mida õpilane juba ise võimalikus peab üles märkida.

Tunni organiseeriva ora järel esitatakse klannile järgmine küsimus:

Miks pidi Venemaal Veebruarirevolüt-

sioonile järgnema uus revolutsioon?

Pärast kümne kuni kahekümne sekundilist pausi vastasid õpilased. Kuulanud ära nende arvamuse, õpetaja rõhutas veel kord, et Veebruarirevolutsioon oli oma iseloomult kodanlik - demokraatlik revolutsioon. Selle tulemusena kukutati küll tsaarivõim, kuid kapitalism jäi Venemaal püsima. Valitsusvõim jäi kodanluse kätte, kes ei lahendanud revolutsiooni põhiküsimust: maakuimust. Rahvas nõudis endiselt rahu, maad, leiba, 8-tunnilise tööpäeva kehtestamist. Kuna uus valitsus - Ajutine Valitsus, ei lahendanud rahva nõudmist, siis pidi Veebruarirevolutsioonile tingimata järgnema uus revolutsioon. Imperialismile omased vastuolud olid Venemaal vägendatud kõige ilmekamalt, aga imperialism on kapitalismi viimane staadium, on revolutsiooni eelõhtu, sellepärast pidigi sünnitama varem kui teistes maades toimuma proletaarne revolutsioon.

Sejäl esitati klassile järgmised küsimused.

1. Missugune võim võis lahendada kõik need töörahva nõudmised?

2. Millise ülesande püstitas V. I. Lenin bolševike partei ette Aprilliteesides?

3. Mis pärast oli võimalik 3.-5. juulini 1917 revolutsiooni rahulik arenemine?

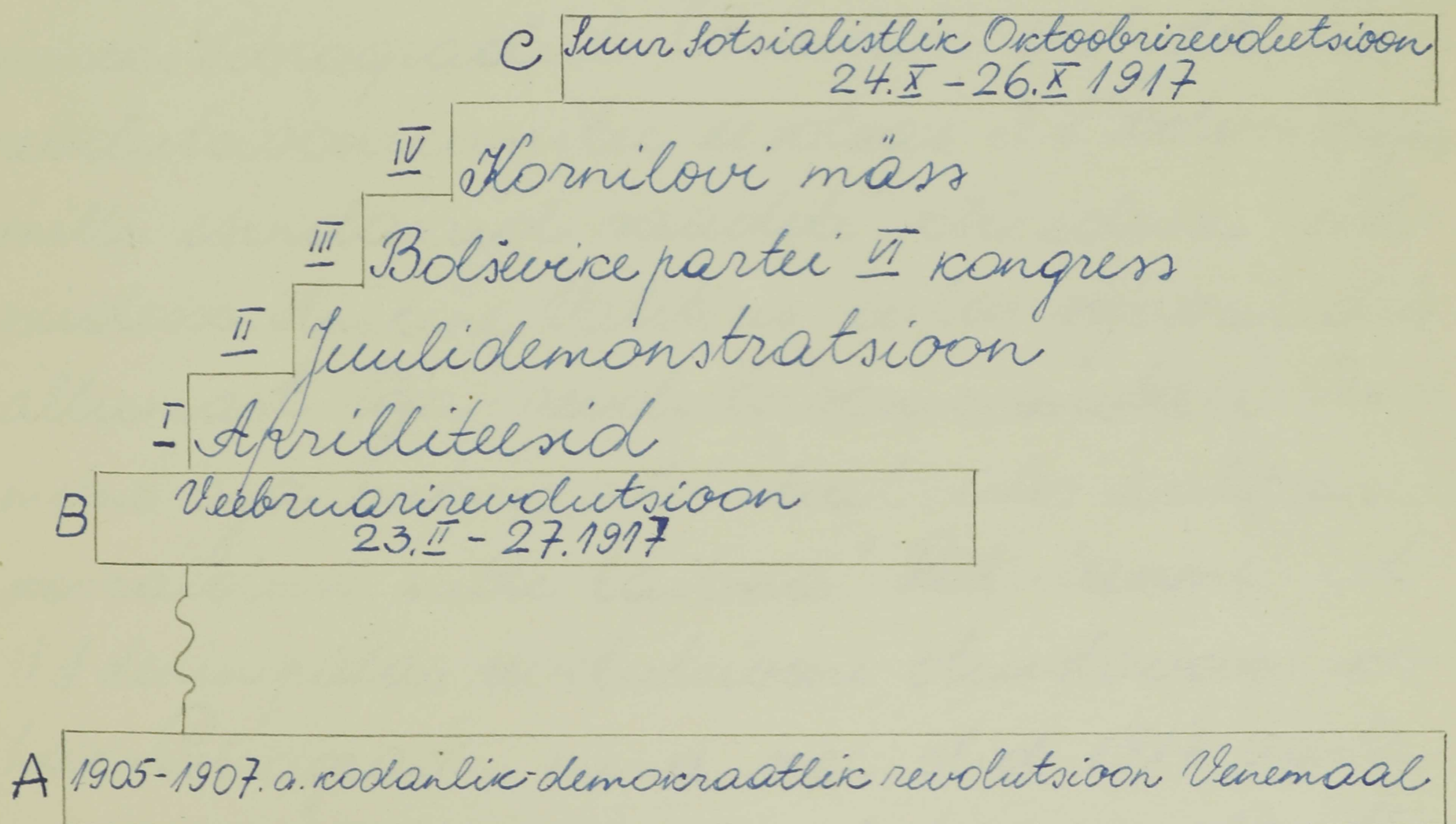
4. Millal ja kus töötati välja bolševike partei relvastatud ülestõusu plaan Sjutiin Valitsuse vastu?

5. Missugused eesmärgid olid kindral Kornilovil?

6. Mis pärast võime öelda, et kodanlus oli relvastatud võitluse algataja?

Kokkuvõttena võib sündmuste arengut novembrist oktoobrini kujutada järgmise skeemi¹ kohaselt.

Skeem nr. 1.

¹Skeem on võetud Tõrnu J. Kemmooli ajalooõpetaja A. Juhkani tunnikonspetsist.

Et õpilastele paremini selgeks teha iga ühiku nähtuse tähtsust, sellers kujutame sündmusi trepina, mis aste-astmelt lähenevad selle viimasele astmele - Oktobrirevolutsioonile.

Sealjuures rõhutatakse, et kõik enne relvastatud Oktobriülestõusu toimunud sündmused rajandid teed proletaarsete revolutsiooni võidule.

Järgnevalt jutustati, et relvastatud ülestõusu konkreetse plaani andis V. I. Lenin oktoobri algul. Oktobrikuu keskel võttis bolševike partei vastu otsuse lähematel päevadel alustada relvastatud ülestõusu. Kuid Petrogradi Nõukogu sai teada, et valitsus valmistub revolutsiooniliste polkude väljavõtmiseks Petrogradist. Otsustati valida sõja-revolutsioonikomitee esotsas N. I. Podvoiskiga, mille esindajaid saadeti kõikidesse polkudesse. Ajutine Valitsus keelas sõjavägedel allumast sõja-revolutsioonikomiteele. Viimane aga kutsus soldateid üles valitsuse korraldusi mitte täitma.¹ Rõhutasime, et V. I. Lenin pidas revolutsiooni otsustavaks kohaks Petrogradi, kuna seal olid 1917. aasta sügisens välja kujunenud lenini poolt ette-

¹ А. Каберов, Часы и карма Октября, Ленинград 1957, lk. 3.

nähtud edukas relvastatud ülestõusukes kõik tingimused. Õpilased saavad ülesande käsitraamatuse leiduva katkendi põhjal V. I. Lenini tööst „Marxism ja ülestõus“ 3-minutilise lugemise järel need nimetada.

„Et ülestõus oleks edukas, peab ta toetuma mitte vandenõule, mitte parteile, vaid esirindlikele klassile. Seda esiteks. Ülestõus peab toetuma rahva revolutsioonilisele vaimustusele. Seda teiseks. Ülestõus peab toetuma sellisele pöördepunktile kannava revolutsiooni ajaloo, kus rahva esiridade aktiivsus on kõige suurem, kus kõikumised vaenlaste ridades ja revolutsiooni nõrkade poolikute, ebakindlate sõprade ridades on kõige tugevamad. Seda kolmandaks.“¹

Ühiselt tehakse järeldus kahe esimese ülestõusue tingimuse suhtes ja see oleks, et ülestõus võis toetuda ainult esirindlikele klassile-proletariaadile ja rahva revolutsioonilisele tõusule. Eduka ülestõusu kolmanda tingimuse väljatoomisel õpilaste poolt õpetaja märgib lühidalt, et segadus ja kõhklused menševike ja esseeride hulgas, esseeride partei lõhenemine, „vasakpoolsete“ esseeride eraldumine,

¹V. I. Lenin, Marxism ja ülestõus, Teosed 26. köide, lk. 4.

kes püüdis säilitada mõju talupoegade hulgas ja hakkas väljendama rahulolematust oma partei poliitika liidu suhtes kontrrevolutsioonilise kadaluusega; Ajutine Valitsus elas ületõrseid raskusi; Lääne-Euroopa maades kasvab revolutsiooniline meelne; tugevnes rahvaste võitlus rahu eest.¹ Kõik viitab suurenenud sõja jätkumisele ja toidupuuduse valmistamisele ette pinda rahva väljaastumiseks.

Tehes kokkuvõtte eelnevalt, rõhutada, et 1917. aastaks olid kujunenud Venemaal kõik tingimused revolutsiooni edukaks kordamiseks. Edasi nimetame, et V. I. Lenin oma töös "Eemal-seisja nõuanded" rõhutas veelkord Karl Marxi seisukohta, et ülestõus on kunst ja et selle kunsti peareeglid on järgmised:

1. Ülestõusu alustades tuleb minna lõpuni.
2. Koondada suur jõudude ülekaal otsustavasse kohta otsustaval momendil, sest vastasel korral vaenlane, kes on paremini ette valmistatud ja paremini organiseeritud, hävitab ülestõusnud.
3. Kui ülestõusu on alustatud tuleb ilmingimata anda pealetungile, sest kaitset

¹ Н. С. Сеидерпуд, Узырешне эрелетемартноро кыр-ца неморун СССР 6 VIII крассе, Москва 1962, lk. 157.

asumine on relvastatud ülestõusu surm.

4. Vaenlast tuleb püüda tabada ootamatult, momentil, millal tema sõjaväed on laiali pillatud.

5. Iga päev tuleb taotleda kas või väikesigi edusamme.¹ Selgitame, et V. I. Lenin kõneles, tuleb „ümber pürata ja löigata Püiter, vallutada ta laevastiku, tööliste ja sõjaväeosade kombineeritud rünnakuga - selline on ülesanne, mis nõuab oskust ja kolmekordset julgust.“²

Ülestõuse ajal eesrindlike rühmade peamiseks loonungiks peab saama: „hukkuda kõigil, aga vaenlast mitte läbi lasta.“³ Viimaseks märguandeks kujunes V. I. Lenini poolt ülestõusnutele kirjutatud kiri 24. oktoobri õhtul, kust näitas, et ei tohi oodata, sest nüüd võib kaotada kõik. „Ajalugu ei andesta seda, kui revolutsionäärid, kes võiksid võita täna (ja kindlasti võidavad täna), viivitavad, riskides kaotada homme, riskides kaotada kõik.“⁴

V. I. Lenin õpetas, et laevastik, töölisel ja

¹V. I. Lenin, Emalseisja nõuanded, Teosed 26. köide, lk. 154.

²Sealsamas, lk. 154.

³Sealsamas, lk. 155.

⁴V. I. Lenin, Kiri Keskomitee liikmetele, Teosed 26. köide, lk. 206.

sõjaväeosad moodustavad kolm peajõudu.

Lüü andsime õpilastele ülesande: millised punktid peaxid esmajoones hõivama ülestõusnud, kui nad tahavad mingis linnas võimu haarata?

Mõninga suunamise järel õpilased nimetasid telefon, telegraaf, raudteejaamad, sillad.

Edasi jutustati, et kõik tähtsamad asutused, nende hulgas Talvepalee, milles arus Ajutine Valitsus, asetsesid Petrogradi kesklinnas. Töölised elasid linna ääres ja kui poleks silda vallutatud, oleks vaenlane sillad lahti jäänud võtta ja töölised poleks pääsenud kesklinna. Ka raudteejaamade vallutamine oli vajalik, vastasel korral oleks Ajutine Valitsus kasutanud raudteid sõjavägede toomiseks Petrogradi, et maha suruda ülestõusu. Telefoni- ja telegraaf tuli vallutada seetõttu, et tagistada kodanlikul Ajutisel Valitsusel anda oma kärsed edasi linnale kui ka kogu riigile. Samuti ei saa Ajutine Valitsus teada, mis ümberringi toimub. Kuna Petropavlovskaja kindluse relvalaos oli hoiul 100000 vintpüüri¹, pidas V. I. Lenin

¹L. Saveljev, Linnas Talvepaleele, Tallinn 1951, lk. 14.

tööliste relvastamise eesmärgil vajalikuks ka kindluse vallutamist.

Asudes vahetult ajaloolise 24. oktoobri sündmuse edasiandmisele tuleb püüda luua võimalikult konkreetne ja emotsionaalne pilt ülestõusu algusest ning käigust. Selleks on otstarbekas kasutada katkendit:

"Uduse ning rõskena koitis 24. oktoobri päev linna kohal. Juba veeresid parkidest välja ja kolistasid tänavail esimesed trammiwaqunid. Juba alustasid läbilõikavad undamist vabrikuviled; ruttas tööle tuhanded inimesi. Toiduainete kaupluste uste taga, piserdava vihma käes, hakkasid juba rivistuma pikad ootajate järjekorrad.

Kõik läks nagu harilikult. Kellelgi ei olnud aimu, et see päev saab suure võitluse esimeseks päevaks."

Sama päeva varahommikul tungisid ajalehe "Rabotsi Putj" (nü nimetati ajutiselt "Pavdat") trüükikohta junnurud, et rüüstata koimetus. Kuid trüükikoja juurde saabusid revolutsioonilised soldatid ja junnurud lahkusid. Ajaleht "Rabotsi Putj" ilmus üleskutsega kutsuda Ajutine Valitsus.

¹L. Saveljev, Riinak Tähepaleele, Tallinn 1951, lk. 18.

Smolnõi instituudis bolševike partei Keskkomitee istungil otsustati viivitamatult ülestõusu alustada. Seejärel näitame õpilastele meemilt „Pelvastatud ülestõus Petrogradis“, kus asub Smolnõi (meem on ära toodud seinakaardil „Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon ja Nõukogude võimu võidurüürik“).

Jutustame, et Smolnõi ette hakkas üksteise järel sõitma veoautod punakaartlaste ja soldatitega. Salkade komandörid ruttasid Lõja-revolutsioonikomiteesse, et teada saada neile määratud ülesannetest. Revolutsioonivõitlused, erotras bolševikega, olid valmis minema lõpuni. Revolutsiooni võitlusjõud ootasid vaid kärke viimaseks lahinguks. V. I. Lenin taotles Keskkomiteelt nõusolekut Smolnõise tulekuks, kuid kõik Keskkomitee liikmed pidasid veel vajalikuks, et Lenin jääb pöranda alla. Siis rebis V. I. Lenin blokist lehe, kirjutas sinna mõned read ja palus Tõfanoval viia see kiri Keskkomitee liikmetele.¹

„Seltsimehed! Kirjutan neid ridu 24-nda öhtul, olu on äärmiselt kriitiline. On päevselge, et ülestõusuga viivitamine on nüüd

¹ Н. Тёрезоб, Поборонув советуннае, Москва 1962, lk. 169.

juba tõepoolest nüsama hea kui surm.
... Iga hinna eest tuleb täna õhtul,
täna öösi aretuerida valitsus, võttes
relvad junkrutelt.

Oodata ei tohi!! Võib kaotada
kõik!!

... Valitsus kõhkleb. Tä tuleb iga
hinna eest puruks lüüa! Väljaastu-
misega viivitamine on nüsama hea
kui surm.¹

24. oktoobri õhtul tuli Fofanova
korterrisse Eino Rahja², kes oli V. I. Leni-
ni sidemes. Tä oli väga nälgane, V. I. de-
nin pannus talle süüa. Vastamata
Rahja eitavale suhtumisele Lenini tule-
kusse Imolnõisse, Vladimir Iljitsi otsustas,
maksu mis maksab, pääseda revolüt-
sioonikeskusse. Tä kirjutas korteripere-
naisele väikese kirja: „läksin sinna,
kuhu Te ei tahtnud, et ma lähen.
Nägemiseni. Iljitsi“ Lenin asetas selle
lehekese laual olevale taldriku põhjale.³

¹ V. I. Lenin, Kirji Keskkomitee liikmetele, Teosed, 26.
köide, lk. 206.

² П. Трезоб, Революция обещанная, Моск-
ва 1962, lk. 172.

³ Seal samas, lk. 172.

Edasi tegime õpilastele ülesandeks iseseisvalt õpikust lugeda, kuidas V. I. Lenin tuli Smolnõisse.

Rõhutame, et V. I. Lenin saabus Smolnõisse 24. oktoobri öösel ja võttis revolutsiooni juhtimise vahetult enda kätte.

24. oktoobri ööl vastu 25. oktoobrit, varem väljatöötatud plaani kohaselt, Punakaardi rühmad vallutasid kürete ja ootamatute löökidega telefonikeskjaama, postijaamad, pangad, elektrijaamad ja teised tähtsad valitsusasutused. 25. oktoobri hommikuks olid peaaegu kõik tähtsamad punktid linnas läinud ülestõusnute kätte. Sisse oli püütud ka Tšeremõhõ, kus asus kodanlik Ajutine Valitsus. See tähendab, et ülestõus Petrogradis oli võitnud.

Seejärel teeme kokkuvõtte mõistest „relvastatud ülestõus“: relvastatud ülestõus on progressiivsetel eesmärkidel organiseeritud väljaarastumine rektiva tagurliku korra vastu selle kukutamise eesmärgil.

25. oktoobri hommikul kell 10⁰⁰ Revolutsiooniline Lõjanomitee avaldas üleskutsu „Kõigile Venemaa kodanikele!“, millise oli kirjutanud V. I. Lenin. Lõkituses teatati, et Ajutine Valitsus on kukutatud ja et rügi võim on

üle läinud Petrogradi Töölise ja Soldatite Saadikute Nõukogu organi - Revolutsioonilise Lõjakoomitee kätte...¹ Mõni tund hiljem toimus Smolnõis Petrogradi Nõukogu istung. V. I. Lenin, keda töölised ja soldatid vaimustusega vastu võtsid, pidas ajaloolise ettekande nõukogude võimu ülesannetest. Suur proletariaadi juht ütles: „Küüdist peale saabub uus ajajärk Venemaa ajaloos, ja käesolev kolmas Vene revolutsioon peab lõpptulemusena võima sotsialismi võidule!“²

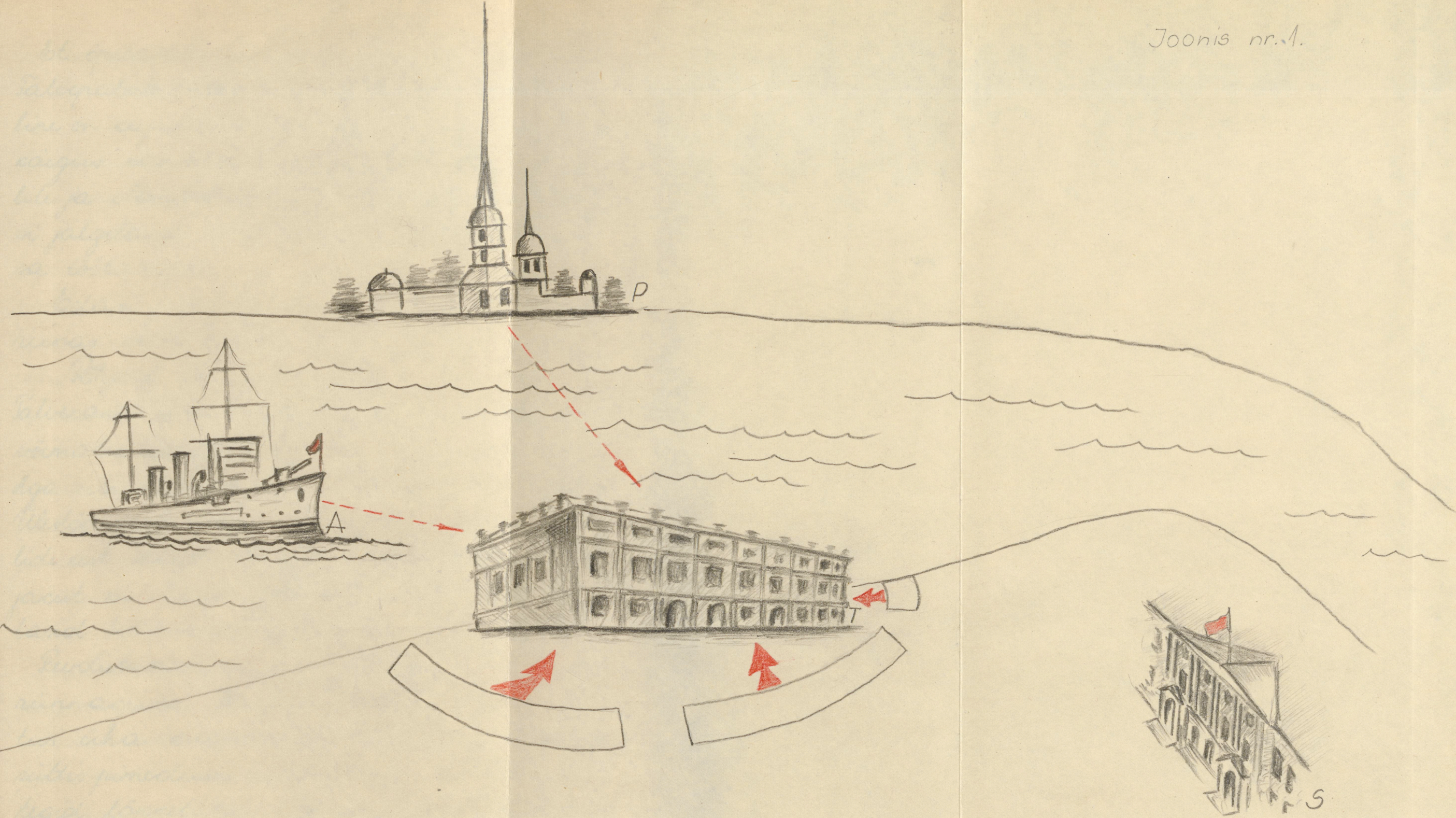
„Kui Vladimir Iljitsi oli lõpetanud, tõusis... vaimustustorm, kõik laulsid „Internatsionaali“ ja Vladimir Iljitsi laulis kaasa, tema kõrval seisis soldat, valge side pea ümber, ning neil mõlemal ja kõigil sealolijatel särasid näod püritust õnnest!“³

Maa töölisel peremehele - töölised ja talupojad - astusid oma õigustesse. Kuid Ajutine Valitsus varjas end sel ajal Tšerapalees kontr-revolutsiooniliste väeosade kaitse all. V. I. Lenin nõudis, et ei jäetaks võimu Ajutise Valitsuse kätte II nõukogude kongressi avamiseni, et iga hinnaga eest riinnataks Tšerapaleele tuleb alustada varem. Ja Venemaa töörahvas täitis oma juhi ülesande.

¹ V. I. Lenin, Venemaa kodanikele!, Teosed, 26. köide, lk. 208.

² V. I. Lenin, Petrogradi töölise ja soldatite saadikute nõukogu istung 25. oktoobril (7. novembril) 1917, Teosed, 26. köide, lk. 211.

³ J. Drobnina, Mustad kuivikud, Tallinn 1965, lk. 70.

A - ristleja „Aurora”
P - Petropavlovskaja kindlus
S - Smolnõi
T - Talvepalee
□ → revolutsiooniliste rühmade liikumine

Et õpilastele paremini selgeks teha rünnakut Tšalvepaleele, selleks kasutame tahvli skeemi, mille line on kujutatud joonisel nr. 1. Jutustuse käigus kannab õpetaja selle skeemi tahvlile ja illustreerib aplikatsioonidega. Ühtlasi jälgitakse, et õpilased korralikult kaasa töötaksid.

Edasi jutustame, et Tšalvepaleed oli keerukas vallutada.

„Põhjast ümbritseb Paleed vesi: Neeva ja Tšalvekanal. Paleed sellest küljest rünnata oli võimatu. Tähendab, jäi üle lõunapoolne külg. Aga sin oli palee ees määratu suur väljak. Ülestõusnud ei leia sin kuskil varju kumalide eest. Paleest oli aga väga hõlbus väljakut kumli rahe all hoida.“¹ Ja ometi otsustasid bolševikud Tšalvepalee vallutada.

Revolutsioonirõõdurid ootasid märguannet rünnakuks. „Pimedus tihenes. Kõn muutus üha külmemaks. Kord sin, kord seal süttis pimeduses tulepunkte: ülestõusnud tegid lõkretuld... Soldatid ja töölised koonduvad tihedate salvadena lõkretulede ümber, sojendavad käsi, kuivatavad vihma ja lumelõrtsis rõskunud sinleid. Mõned kõndisid kürel sammul, et külmas

¹ L. Saveljev, Rünnak Tšalvepaleele, Tallinn 1951, lk. 41.

tuules mitte kangeuda. Teised silmitsesid vintpüssidele näjatades mõttikult leegitsevat tuld.¹ Korraga nägid ülestõusnud, et Petropavlovskaja kindlusetorni tipus süttis punane tuli. Sellele järgnes signaallask. Sell oli üheksa ja nelikümmend minutit.² Nikolajevi silla juures seisvalt ristlijalt „Auroora“ kostis „läbi tornituule kõiki hääli summutav kumetollise suurteki võimas müre.“³

Nimetatud punktid kanname aplikatsioonidena skeemile. Seejärel jutustatakse: võpatasid Talvepalee kaitjad ja korraga kustuvad Talvepalee akendes tulel. Töölised, soldatid, madrused haaranid oma vintpüssid ja söötsid lahingusse (kanname ke revolutsioonivõidureid tähistavad aplikatsioonid skeemile).

„Inimeste kerged segunemid kuulipildujate ragina ja kuulide heleda vilistamisega. Õhk väljaku kohal näis pidevaist välgatustest virvendavat. Punakaartlased olid kord lamamisasendis, püüdes vajuda majaroppide taha, kord hüppasid üles ja jooksid edasi, et mõne hetke pärast end uuesti vastu maad

¹ L. Saveljev, Rännak Talvepaleele, Tallinn 1951, lk. 43.

² J. Junga, Surematu laev, Tallinn 1952, lk. 70.

³ Sealsamas, lk. 72.

suruda." ¹

"See oli raske võitlus, kõik uppus pimedusse, kõik sulas ühte, ei olnud võimalik eraldada ei hooneid ega inimesi... Revolutsioonilised väesalgad vallutasid samm-sammult väljakut ning liikusid edasi." ²

"...Junkerud muljuti rügarasse, paisati maha, tõjuti kõvale.

Punakaartlased pildusid palgid laiali, mürdnid ukseid sisse, ründasid väravaid, ronisid mööda neid üles." ³

"Ja tohutu raudvärav vabises, mõlemad selle pooled hakkasid pikkamööda ja sijuvalt avanema.

Nagu lavün söötsid revolutsioonilised salgad paleesse. Nende ees avanes säravvalge lai trepp, avar koridor marmorkujudega piki seinu ja maalidega seintel... Junkerud tulistasid ülalt, peites end trepikäripuude taha." ⁴

Mööda 117 treppi astusid võitjate jalad, 1786 uksest sisenesid uued peremehed 1057 tuppa ja saali. Ja alles kell 2¹⁰ öösel 26. oktoobril avanesid ukseid, kus olid Ajutise Va-

¹ Laveljev, L., Kinnas Talvepalee, Tallinn 1951, lk. 46.

² Sealsamas, lk. 55.

³ Sealsamas, lk. 56.

⁴ Sealsamas, lk. 57.

litsuse liikmed. Võitnud proletariaat ütles:
„Kes on sinu ajutised?”

Ronige alla!

„Läbi on tee aeg.”¹

„... Nüüsi, kahurimürina saatel, pimeduse ja vihkamise, metsiku hirmu ja püritu julguse õhkonnas sündis uus Venemaa.”²

Talvepalee vallutamise ja kodanliku võime kukutamise pandi alus tööraha võimule. Kella kolmeks saabus ka Smolnõise teade Talvepalee vallutamisest ja Ajutise Valitsuse kukutamisest. Põhutame meile, et kodanlike võim oli lõppenud ja algas tööraha võim.

26. oktoobril 1917. a. kell 5 hommikul II nõukogude kongress võttis vastu ajaloolise otsuse kogu võime üleminekust nõukogude kätte.

Põhutame kokkuvõttena, et rünnak on selvestatud võitluse kõiges kõige otsustavamal punktil vastu suunatud lühiajaline kuid äge võitlus.

Töölised ja kehtalurahvas kukutavad kodanlike diktatuuri ja kehtestavad proletariaadi diktatuuri. 1917. aasta 25. oktoober (7. november) sai rahvavõime, nõukogude võime kehtestamise päevaks. Seda tähistavad kogu maailma töötajad kui sotsialistliku revolutsiooni võidu päeva maailmas.³

¹ V. Majakovski, Poemid, Tallinn 1955, lk. 99.

² John Reed, 10. päeva, mis vapustasid maailma, Tallinn 1958, lk. 104.

³ J. Mints, NSV üldine ajalugu, Tallinn 1963, lk. 72.

Seejärel õpilased meenutavad: revolutsioon on põhjalik muudatus ühiskonna arengus, mille tulemusena tulevad võimule täiesti uued klassid. Viikuruse kirjutatakse: sotsialistlik revolutsioon on ainsaks vahendiks eksploatimise ja rahvuslikust rõhumisest, tööpuudusest ja viletsusest vabanemiseks. Sotsialistliku revolutsiooni põhiküsimus on proletaariaadi poliitilise võimu kättevoitmise küsimus.

Aine kinnistamisel rakendati järgmisi küsimusi.

1. Miks relvastatud ülestõus toimus Petrogradis, aga mitte mõnes teises linnas?

2. Miks võitis 25. oktoobri hommikul 1917. a. relvastatud ülestõus Petrogradis? Millal see ülestõus algas?

3. Mis pärast ja millal arreteeriti kodanlik Ajutine Valitsus?

4. Mis on relvastatud ülestõus?

5. Mis on riinonak?

6. Mis on sotsialistlik revolutsioon?

Toome ära ka ühe õpilase ja nimelt Tarmo, R. poolt koostatud plaani Oktoobri ülestõuse ettevalmistamise ja läbiviimise kohta V. I. Lenini loodud bolševike partei poolt.

Laiendatud plaan

I Sündmused veebruarist oktoobrini.

1. Aprilliteesid.
2. Juulidemonstratsioon.
3. Partei VI kongress.
4. Kornilovi mäss.

II Viimased ettevalmistused ülestõusuks.

1. V. I. Lenini töö „Eemalseija nõuanded“.
2. Lõja-revolutsioonikomitee loomine.
3. Eduka ülestõusu tingimused:
a) ülestõuse esotsas peab olema proletariaat;
b) kogu rahvas peab olema revolutsiooni poolt;
c) kõikumised vaenlaste ridades peavad olema kõige tugevamad.

III Relvastatud ülestõusu algus.

1. 24. oktoobri öhtul V. I. Lenini poolt kirjutatud kiri.
2. Telefoni, telegraafi, raudteijaamade ja sildade vallutamise lähtsus.

IV V. I. Lenini Smolnõis.

1. V. I. Lenini saabumine Smolnõisse.
2. Üleskutse „Kõigile Venemaa kodanikele!“

V Linnas Talvepaleele.

1. Revolutsioonivõitlejate raskustest Talvepalee vallutamisel.
2. Signaallask Petropaulovskaja kindlusest.

3. Ristleja „Aurora“ kahuri kogupausk.

4. Püündamine.

V Ajutise Valitsuse kutsutamine.

1. Töörõhva võime rehtestamine.

On soovitatav anda õpilastele andmeid nende nelja tähtsa punkti kohta, millised etendid Petrogradis olulist osa Oktoobri-revolutsiooni võidus.

Ristleja „Aurora“ pardal elavad ja õpivad praegu Kakhimovi nimelise merekooli õpilased.

Petropavlousskaja kindlus sai pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobri-revolutsiooni Leningradi Revolutsioonimuseumi osakonnaks.

Smolnõi oli tsaarivalitsuse ajal aadliseisusest tütarlaste kinnine õppeasutus, aga praegu on Smolnõi Leningradi ja Leningradi oblasti parteiliste ja nõukogulike asutuste keskuseks. Kaks tuba, milles elas 25. oktoobrist 1917. a. kuni 11. märtsini 1918. a. Vladimir Iljitš Lenin, on muuseumiks.

Tälvepalee oli Venemaa tsaaride asupaigaks, kus pärast Veebruarirevolutsiooni asus kontrerevolutsiooniline kodanlik Ajutine Valitsus kuni 26. oktoobri ööni kella 2¹⁰ 1917. a., millal ta aretueriti revolutsioonivõidurite poolt. Praegu asub Tälvepalees muuseum - Riiklik Ermitaaž.

B Oktoobrirevolutsiooni maailma-ajalooline tähtsus

Sellel teemal on kõige sobivam tund läbi viia kordav-üldistava tunnis, mille käigus peab toimuma nüsuguste põhinõistete süvendamine nagu sotsialistlik revolutsioon, bolševike partei, proletariaadi diktatuur.

Uue aine käitlemist alustatakse kolme Vene revolutsiooni kordamisega. Ülevahtlikult meenutati iga revolutsiooni iseloomu ja põhjuseid, ülesandeid ja tulemusi. Tuuletati meelde, et kapitalistliku korra kõrgemal astmel - imperialismi ajal - muutub tööliste ja kehtalurahva ekspluatsioonimine eriti rängaks. Soldatid aga pärinesid tööliste, eriti aga kehtalurahva seast. Seejärel esitati klassile küsimus:

Missugune uus revolutsiooniline võimevorm loodi esimese Vene kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ajal?

Edasi järgneb vestlus klavriga selles suunas, milline uus võimuorgan tekis Venemaal teise kodanlik-demokraatliku revolutsiooni tulemusena. Õpilased tulevad sünn kergesti järeldusele, et Veebruarirevolutsiooni tulemusena tekkinud uus võimuorgan oli tööliste ja soldatite saadikute nõukogu, kelle käsutuses olid jõud ja relvad, kuna ora sõjaväge läks revolutsiooni poole üle.

Järgnevalt entati klavriga küsimused:

1. Miks 1905. a. jäi sõjavägi oma enamuses tsaari poole, 1917. a. aga toetas revolutsiooni?

2. Mis pärasid 1912. aasta tähistab uut revolutsioonilist tõusu Venemaal?

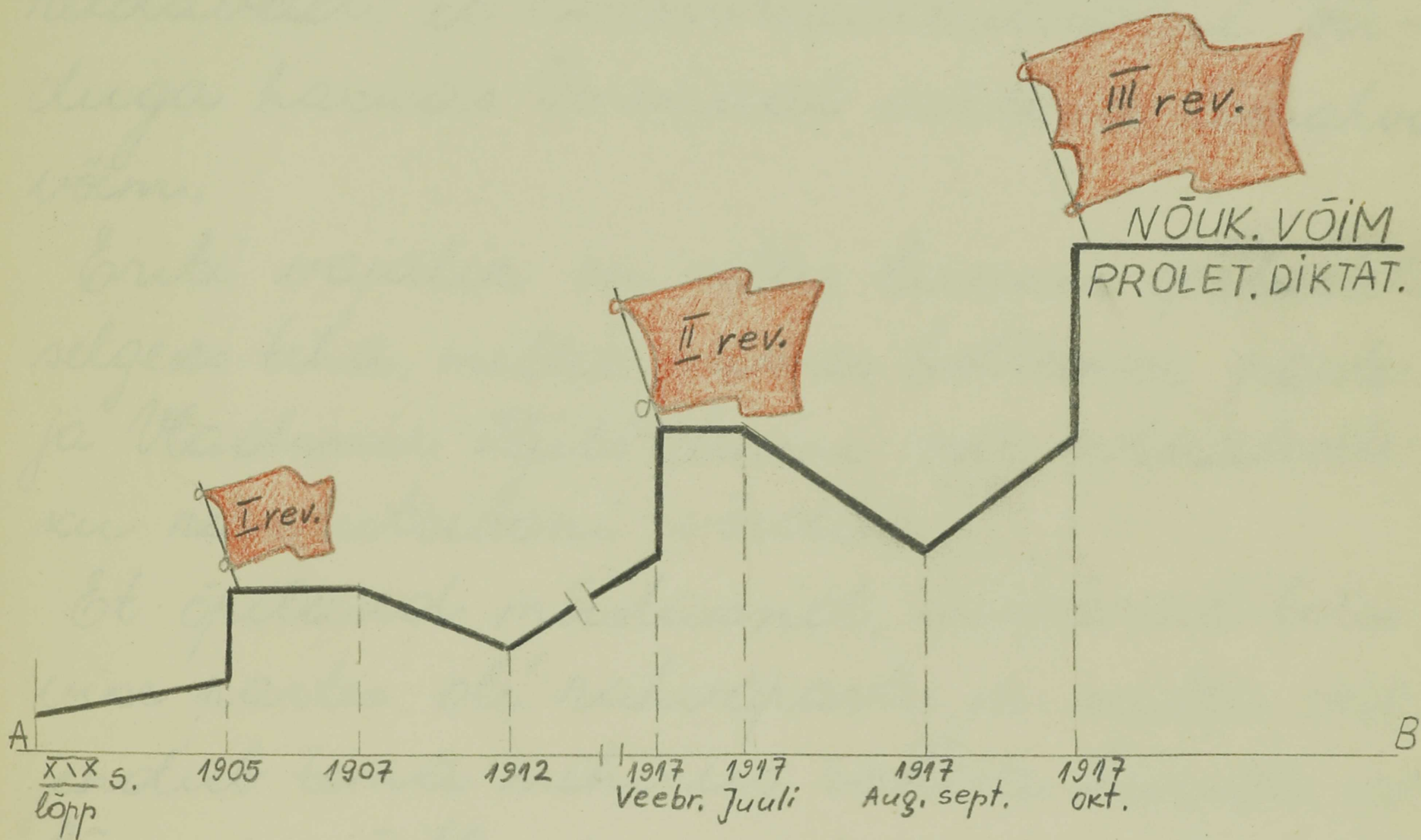
Vestluse käigus jõutakse järeldusele, et sõjavägi, mis enamikus koosnes talupoegadest ja kajastas talurahva mittesüüaldate teadlikkust, ei läinud esimese Vene revolutsiooni päevil ülestõusnute poole üle, vaid aitas oma enamikus tsarismil revolutsiooni maha suruda. Talurahva järk-järguline vabanemine esseeride partei mõju alt, lüüasaamised rindeil ja revolutsiooniline olukord rügis töid soldateid ühendumusele, et aineõige tee õnnele on aenumine võitlusesse kodanluse vastu.

Teise küsimuse juures meenutati, et 1912. a.

aprillis tulistanid tsaaritimukad Siberis deena kul-
lanauvanduste streikivaid töölini. Selle tulistami-
se järel tekkis ka teistes paikades väljasturni-
si.

Et õpilastele paremini meelde jääksid olulised
momentid Venemaa revolutsioonilise liikumise
ajaloos joonistati klamitahvlile V. Marmei skeem
„Kolm revolutsiooni Venemaal“¹, mille õpilased
oma vihikuse kandsid.

Skeem nr. 2.

Nüüd esitati klamile küsimus:
Mis pärast hakkas Venemaal Oktoobri-
revolutsiooni järel kehtima töörahva võim?

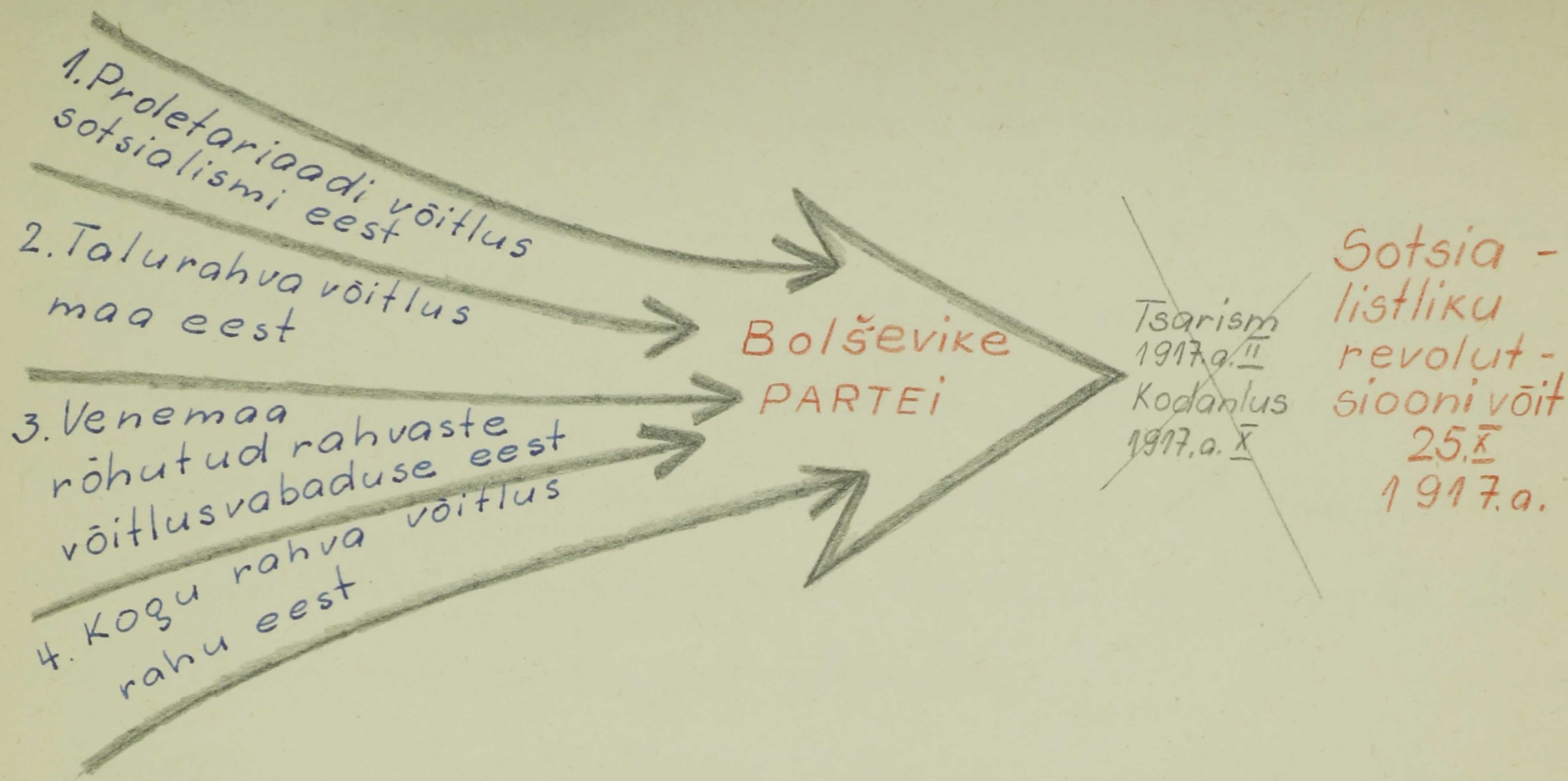
Õpilased tuleavad meelde, et Veebruarirevolutsiooni järel tekkisid tööliste ja

¹V. Marmei, Mõningate mõistete kujundamisest
tahuliskeemide abil ajalootundides (7.-8. kl.), Tal-
linn 1965, lk. 27.

soldatite saadikute nõuagud, et nõuagudene valiti tööinimesi, endiseid ekspluatitavavaid, kes nüüd andrid välja saadusi, millised kajastand tööinimeste huve. Oktoobrirevolutsiooni võidu tulemusena läks ka valitsusvõim nõuagude kätte - see on tööinimeste esindajate kätte. Nüna nõuagudene kuuluvad ainult töötava rahva esindajad, siis õpilased järeldavad, et Oktoobrirevolutsiooni võiduga hakkas Venemaal kehtima töörahva võim.

Eriti vajalik on selles tunnis õpilastele selgeks teha, milles seisnes bolševike partei ja Vladimir Iljitš Lenin'i osa sotsialistliku revolutsiooni võidus.

Et õpilased mõistaksid, mispärast bolševike partei oli rahvapartei ja milles väljendub tema mehisus rahva huvide eest lõpuni võitlemises, selles joonistame õpetustluse käigus tahvile järgmisel leheküljel toodud skeemi. Sellelt on näha, kuidas bolševike partei lüüdis rahva põhilised taotlused üheks suureks jõuks ja suunas selle jõu võitluse juba 1917. a. veebruaris, et Venemaa vabaneks isevalitsuse irke alt. Nüna aga kodanlik rord

jäi püsima veel oktoobrikuu lõpuni, siis ainekeseks parteiks, kes kaitses töörahva huviseid lõpuni, oli bolševike partei. Ta seisis ka Oktooberülestõuse päevil võitluse esotsas, mis tõi töörahvale võidu ja uue korra. Selle parimaks esiletõstmiseks kasutamegi punast krüüti, kui kirjutame tahulile „sotsialistliku revolutsiooni võit“. Kõik see, mis tahulile joonistatakse või kirjutatakse punase krüüdiga, õpilased märgivad töövihikutesse punase plüatsiga. Punase krüüdiga kanname tahulile ka „bolševike partei“, et rõhutada bolševikkude üllast eesmärki – kommunismi ülesehitamist, millele rajas akto

se sotsialistliku revolutsiooni võit.

Loobiva katkendi ette lugemine teeb konk-
kruvõtte elnevast:

„Bolshevikide tohutu edu ainus põhjus pei-
tub selles, et nad realiseerisid elanikkonna
kõige laiemate kihtide sügavad ja lihtsad
püüdlused, kutsudes neid tööle vana pu-
rustamiseks ja väljasuremiseks, et pärast koos
nendega püstitada varisevate varemete tol-
mus uue maailma rüüstik...“¹

Järgmisena selgitame Vladimir Iljitsi Lenini
osa Oktoobrirevolutsiooni võidus. Sün õpila-
sed teavad küll nimetada, et revolutsioo-
ni juhtis V. I. Lenin, aga konkreetsid järe-
dusi nad teha ei mõista. Sellepärast on
vajalik rõhutada, et V. I. Lenin kuulsa-
tes Aprilliteerides esitas plaani kodanlik-
demokraatliku revolutsiooni ümberkavani-
seks sotsialistlikuks revolutsiooniks, määrates
hiljem kindlaks ülestõuse aja ja selle ü-
sikasjalise plaani; V. I. Lenin võttis kõige ras-
kemal momendil ülestõuse juhtimise en-
da kätte. Sünjuures olgu tingimata tä-
hendatud, et Vladimir Iljitsi ümbritseid
tema lähedased võitluskaaslased bolshevik

¹John Reed, 10 päeva, mis vapustasid maailma, Tall-
linn 1958, lk. 267.

partei ridadest ja töörahva hulgast nagu
Bubnov, Sverdlov, Dzeržinski, Rahja jt., kes
olid valmis võitluse minema, kuna nad
mõistsid, et ainult revolutsioon võitluse
teel on võimalik kätte võita vabadust.

Õpilased jälgisid huviga katkendit, mit-
line loeti ette Vladimir Majakovski poe-
mist.

„Klassi aju,

klassi iiritus,

klassi jõud, klassi au-
see on partei.

Lenin ja partei

on kaarikvennad,

neid

koos näeb ajalugu võitluseareenil.

Me kõneleme -

Lenin,

mõtleme - partei.

Mõtleme parteile,

kõneleme -

Lenin.¹

Sejäreel tuleks õpilastele selgitada, mis on
sotsialistlik revolutsioon ja mille poolest ta
erineb kõigist eelnevaist revolutsioonidest.

¹ V. Majakovski, Poemid; Tallinn 1955, lk. 35.

Tuletame meelde, et 1640. aastal algas Inglise maal revolutsioon, mis oma iseloomult oli kodanlik, sest selle revolutsiooni eesotsas seisis kodanlus, kes juhtis kõiki feodalismi vastu võitlejaid nagu talupoegi, käsitöölisi, linnade väikekodanlust. Kuid imperialismi ajastul kodanlikud revolutsioonid omandavad demokraatliku iseloomu. Nendest võtavad osa laiad rahvamassid, kes esitavad omaenda nõudmisi, kel on oma seisukohtad ja kes mõjutavad suurel määral revolutsiooni käiku. Imperialistlik kodanlus esineb neis revolutsioonides reaktsioonilise klassina ja püüab revolutsiooni lõpetada poolel teel. Imperialismi ajastul kodanlike revolutsioonide lükkumapanevateks jõududeks on proletariaat ja talurahvas, juhiks on aga proletariaat. Kodanlik-demokraatlikes revolutsioonides esineb imperialistlik kodanlus reaktsioonilise klassina ja püüab revolutsiooni lõpetada poolel teel, kartes revolutsiooni täielikku võitu. Kuid sotsialistlike revolutsiooni erijooned selles seisavad selles, et selle revolutsiooni tulemusena kaotatakse igasugune eksploatatsioon, luuakse täiesti uus majandus ja revolutsioonist võtavad aktiivselt osa

rahvamassid, keda juhivad proletariaat. Kui kodanlik-demokraatliku revolutsiooni põhiküsimuseks on maakuksimus, siis sotsialistliku revolutsiooni põhiküsimuseks on proletariaadi poliitilise võimu kättevõitmise küsimus, o. proletariaadi diktatuuri küsimus.

Et seda kõike kokkuvõtlikult õpilastele anda, joonistame tabelile järgmise tabeli.

Tabel nr. 18.

Revolutsiooni liik	Juhtiv klass	diikumopa- nev jõud	Tulemus
Kodanlik	Kodanlus	Talupojad, kätöölistel, väikekodanlus	Kapitalistliku võimuletulek
Kodanlik-demokraatlik (imperialismi ajastul)	Proletariaat	Proletariaat ja talurahvas	Demokraatlikud vabadused.
Sotsialistlik	Proletariaat	Proletariaat ja kehvatalurahvas	Proletariaadi diktatuuri kehtestamine, eksploatatamise kaotamine, sotsialistliku majanduse loomine

Ka õpilased joonistavad selle tabeli endale vihikutesse. Uue mõistena esineb mõiste „proletariaadi diktatuur“ daseme klassi meelde tuleb, et 25. oktoobril 1917. aastal hakkas Venemaal kehtima proletariaadi diktatuur. V. I. Lenin kirjutas: „Proletariaadi

diktatuur on võitnud ja poliitilise võime enda kätte võtnud proletariaadi klassivõitlus võidetud kodanluse vastu, kes pole aga hävitatud, pole kadunud, pole lahkunud osutamast vastupanu, kes on nõvendanud oma vastupanu."

Järgneb loetu arutelu ja kokkuvõtte tegemine. Põhutame, et proletariaadi diktatuuri peamiseks jooneks on eiteks loov külg-sotsialistliku majanduse loomine; teiseks kasvatuslik külg-mitteproletaarse kihtide, näiteks keskmise, ümberkasvatamine. Lõpuks märgime, et proletariaadi diktatuurile on iseloomulik veel vägivaldne külgmis seisneb proletariaadi riigi kaitsmises ja vaenulike klasside (kodanluse) mahasurumises. Kokkuvõttena sellest toovime ära alloleva skeemi.

Skeem nr. 4.

**PROLETARIAADI
DIKTATUUR**

- Loov külg**
- 1. Sotsialistliku majanduse loomine
- Kasvatuslik külg**
- 2. Mitteproletaarse kihtide ümberkasvatamine
- Vägivaldne külg**
- 3. Proletariaadi riigi kaitsmine, vaenulike kihtide mahasurumine

V. I. Lenin, Teosed, 29. köide, lk. 350.

Nüüd selgitame, et pärast sotsialistlikku revolutsiooni, tuleb periood, mil kapitalism on juba kukutatud, kuid ei ole veel lõplikult likvideeritud, ja võimu kaotanud ekspluataatorlikud klassid ei lakka võitlemast; mil teostatakse sotsialistlike ümberujundusi, kuid sotsialism on alles ehitamata. Seda perioodi nimetataksegi kapitalismilt sotsialismile ülemineku perioodiks.¹ Seejärel rordame veel, et liikumapanevaks jõuks sotsialistlikus revolutsioonis on töörahvas, keda juhivad proletariaat, kes, tulnud võimule hakkab üles ehitama uut ühiskondlikku rordasotsialismi. Töövihikutere kirjutatakse: proletariaadi diktatuur on töörahva võim, keda juhivad töölisklass ja kelle eesmärgiks on sotsialismi ülesehitamine.²

Jätkame, et Nõuk. P. XXII kongressil 1961. a. oktoobris märgiti, et „sotsialism võitis Nõuk. Liidus täielikult ja lõplikult.“³

¹ Poliitiliste teadmiste alused, Tallinn 1962, lk. 36.

² П. С. Леидерпыд, Узырение энекетмаптоо кыпча немопун СССР в VIII крассе, Москва 1962, lk. 165.

³ Nõuk. P. programm, Tallinn 1961, lk. 4.

Olgu rõhutatud, et meie maal, kus sotsialism on täielikult ja lõplikult võitnud ning ühiskond on astunud kommunismi laiahaardelise ülesehitamise perioodi, on proletariaadi diktatuur täitnud oma suure ajaloolise missiooni ja pole sisemise arengu ülesannete seisukohalt enam vajalik. Proletariaadi diktatuuri rüü on üle kavasunud üldrahvalikuks rüügiks.

Selleks, et teha kokkuvõtet, mispärast esimene sotsialistlik revolutsioon toimus Venemaal, esitati klarnile järgmised küsimused:

1. Mispärast V. I. Lenin nimetas Venes imperiaalsi sõjalis-podaalseks?
2. Milline oli Venemaa töölisklassi olukord?
3. Mispärast kehtalurahvas sai proletariaadi liitlaseks sotsialistlikus revolutsioonis?
4. Missugust osa etendas bolševike partei sotsialistliku revolutsiooni võidus?

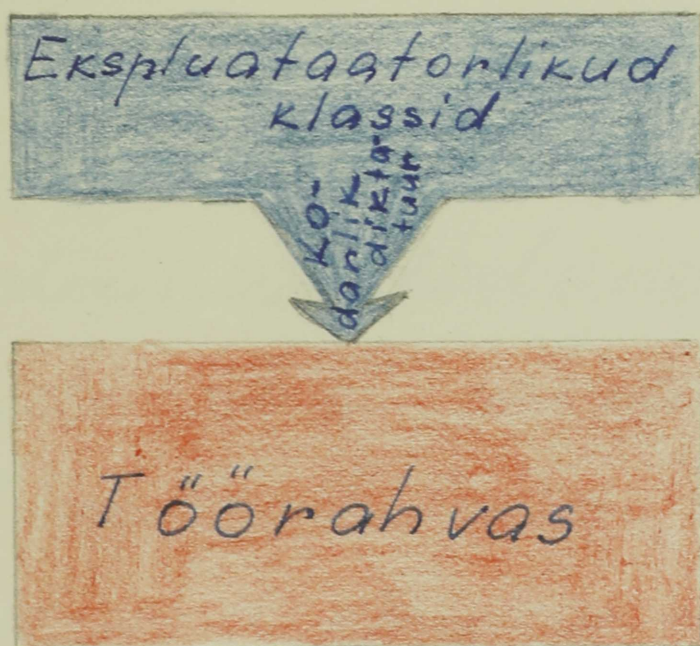
Üldistades õpilaste poolt esitatud vastuseid nimetatud küsimustele, rõhutame, et esimene sotsialistlik revolutsioon ei toimunud sugugi juhuslikult Venemaal. Venemaa oli kõige nõrgem liili imperialismi süsteemis ja kõige selle vastuolude sõlm-punkt. Ühtlasi aga kujunesid Venemaal

ka vajalikud tingimused sotsialismi võiduks. Venemaa töölisklass oli maailmas kõige revolutsioonilisem, kõige organiseeritum, tal oli suuri klassivõitluse kogemusi. Tema esotsas seisis esirindliku revolutsioonilise teooriaga relvastatud ja klassilähingutes karastatud marksistlik-leninlik partei.¹

Suuname õpilaste tähelepanu sellele, et suur sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon oli kolmandaks revolutsiooniks Venemaa rahvaste ajaloo imperialismi perioodil. Ühtlasi jäi ta ka viimaseks, kuna kapitalismi asemele tuli sotsialism, kodanlik diktatuur asendus proletariaadi diktatuuriga. Hakkas kehtima töörahva võim.

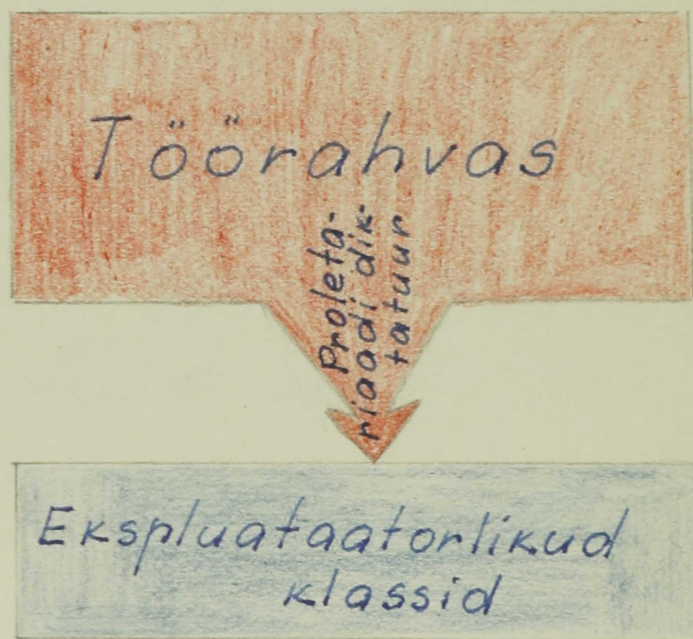
Skeem nr. 5.

Enne 25.X 1917

Vähemuse võim enamuse üle.

Pärast 25.X 1917

Enamuse võim vähemuse üle.

¹ N.S.K.P programm, Tallinn 1961, lk. 10.

Õelnevalt toodud skeem võimaldab õpilastel selgemini tajuda töörahva poolt kehtestatud diktatuuri suhet eksploatatorlike klasside poolt kehtestatud kodanliku diktatuuriga.

„Meie Oktoobrirevolutsioon poleks võinud üalgi aset leida, kui me poleks arvestanud varasemate revolutsioonisõdade kogemusi. Oktoobrirevolutsioon pole ainult vene proletariaadi võit, see on internatsionaalne võit...“¹

Suur sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon riendas kogu maailma töörahva teadvusse veendumust oma jõudluse ja oma ürituse võiduse. Oktoobrirevolutsioon näitas kõigi maade töörahvale, et ta võib vabaneeda eksploatatoritest ja edukalt ehitada uut elu.

Läide, mille süütas sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, ei kustunud kunagi. Meie kodumaa töötajate eesküje innustas võitlusele kõiki õnneluid ja rõhutiid.

„Vene revolutsioon“, rääkis V. I. Lenin, „paiskas rädemed kõigisse maailma maadesse ja tõukas ülbeks läinud imperialismi veelgi

¹ N. K. Krupskaja, Lenin ja partei, Tallinn 1965, lk. 117.

lähemale kristiku äärele".¹

Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon pani aluse ülemaailmse kapitalismi hukkamisele ja avas uue ajastu inimkonna ajaloo - kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajastu, sotsialismi ja kommunismi võidu ajastu ülemaailmses ulatuses.

¹V. I. Lenin, Teosed, 28. köide, lk. 35.

Lõppsona

Käesolev diplomitöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis analüüsime Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt 1963/64. õppeaastaks 8. klassile kehtestatud ajaloo programmi ja seda, kuidas programmi nõudmisi on tegelikus õpetöös suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni teema käitlemisel rakendatud. Peatüki teises ja kolmandas alapunktis vaatleme suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni teema käsitlemist käirraamatute ja metoodilises kirjanduses. Teine peatükk sisaldab õpilaste teadmiste analüüsi suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist, mille kohta materjalid saadi kontrolltööde läbiviimise teel Tartu ja Kohtla-Järve koolide seitsmendas, kaheksandas ja üheksandas klassides.

Kui 8. klassi õpilaste teadmiste praeguse

olukorraga võib üldjoontes rahule jääda, siis 9. klami õpilaste teadmistega maailma tähtsamatest sündmustest ei saa kuidagi leppida. Õpetajatel tuleb senisest suuremat tähelepanu pöörata elmistel õppesastatel läbivõetud materjalide kordamisele, sest on ju õpetamise eesmärgiks mitte programmi ja õpiku formaalne läbivõtmine, vaid õppetundi käigus ka õpilaste ajaloolis-loogilise mõtlemise arendamine. Ainult vana materjali hoolikalt läbinõeldud kordamisega uue õpetamise kõval loome tingimused õpilaste mälu rikastamiseks oluliste faktidega.

Ühtlasi selgitasime teostatud kontrolltööde põhjal väga õpilaste ajaloolaste teadmiste raudvara, mille baasil neil edaspidi on võimalik oma teadmisi inimühiskonna arengust laiendada.

Kolmandas peatükis toome ära Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni temaatilise planeerimise tundide loikes. Selle peatüki teises osas antakse kahest tunnist - „Oktoobriülestõusu ettevalmistamine ja selle võit Petrogradis“ ning „Oktoobrirevolutsiooni maailma-ajalooline tähtsus“ - metoodiline ülevaade.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tee-

ma käsitluse uurimine Tartu ja Kohtla-Järve koolides 8. klassi ajaloo elementaarkursuse püres andis meile võimaluse tutvuda õpetamise praktilise olukorraga ja näitas, et

a) teema jaotamisel üksikutele tundidele tuleb rangelt kinni pidada programmi nõuetest ja aine loogilisest järjestusest;

b) abstraktse, mõistusliku materjali (Aprilliteesid, nõukogude võimu võidukäik jne.) käsitlemisele tuleb igal õpetajal läheneda loominguliselt. Seejuures on Aprilliteeside läbivõtmisel vaja eriti rõhutada, et V. I. Lenin esitas sin plaani kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ülevaaramiseks sotsialistlikus revolutsioonis;

c) Oktobrirevolutsiooni eestis on otstarbekas käitleda pärast tundi „II nõukogude kongress. Nõukogude võimu võidukäik“;

d) on soovitatav uue teema käsitlemisele asudes kindlaks teha õpilaste eelteadmised, et neid rakendada edaspidise töö käigus.

Diplomitöö materjalide kogumine ja nende ümbertöötamine veenas meid selles, et suure sotsialistliku Oktobrirevolutsiooni teemale 8. klassi ajaloo kursuses osutatakse järjest suuremat tähelepanu. See on ka arusaadav. Suure sotsialistliku Oktobrirevolutsiooni sündmused omavad rekordset suurt

kanvatuslikku tähtsust noore põlvkonna kom-
munistliku maailmavaate kujunemisel.

Vebruar- mai, 1965

Mütsa, J.

Резюме

Настоящая дипломная работа написана на тему "О прохождении Великой Октябрьской социалистической революции в курсе истории 8 класса в школах городов Хостла-Ярве и Тарту".

Основной целью дипломной работы является выявление самых лучших, целесообразных методов преподавания темы "Великая Октябрьская социалистическая революция" на основании анализа материалов разработки этой темы в элементарном курсе истории 8 класса школ Тарту и Хостла-Ярве.

С этой целью дипломант познакомился с методическими разработками по данной теме, с конспектами уроков разных учителей, журналами и наглядными пособиями, применяемыми на

уроках.

Чтобы проверить знания учеников о Великой Октябрьской социалистической революции, мы провели в школах Парти и Кохта-Ярве 695 экспериментальных контрольных работ. Привлечение такого большого количества учеников было необходимо, чтобы избежать случайностей при подведении итогов. Контрольные работы проводились в седьмых, восьмых и девятом классах. Работы, проведённые в седьмых классах, помогли выяснить предвзятые знания, полученные учащимися в четвёртом классе на уроках истории или другими путями: по журналам "Пионер", "Пионер", газете "Сяда" и т. д. На основании работ учеников восьмого класса мы получили картину о знаниях учеников о Великой Октябрьской социалистической революции после недавнего прохождения темы и при этом выяснили эффективность систематического повторения.

Контрольные работы, проведённые в девятом классе, дали возможность выяснить уровень прочности знаний учащихся о Великой Октябрьской социалистической

революции, полуречных полтора года тому назад.

Анализ программы истории показал, что если в школах эстонского обучения часто события Великой Октябрьской социалистической революции разрабатываются бессистемно, то в школах русского обучения отдельного урока Октябрьской революции в Эстонии в рассматриваемых школах в 1963/64 и 1964/65 учебных годах не было выделено. Такое игнорирование истории местной республики ничем не оправдывается. К тому же программа требует прохождения Октябрьской революции в Эстонии. А учебные программы являются государственными документами, прохождение которых для преподавателей необходимо.

При тематическом планировании темы „Великая Октябрьская социалистическая революция“ по отдельным урокам считали нужным исходить из следующих этапов: определение типа урока, цели обучения и круга основных понятий, формулировка темы, выяснение методов обучения, подбор материала повторения, наглядных пособий, до-

кументов и использованной литературы.

В конце работы приведён методический обзор двух уроков — «Подготовка Октябрьской революции и её победа в Петрограде» и «Всемирно-историческое значение Октябрьской революции».

Идейной основой исследовательской работы явились труды В. И. Ленина, третья программа К П С С, решения министерств просвещения СССР и ЭССР об упорядочении образования.

Данная дипломная работа не является для дипломанта самоцелью. Ей предшествовала почти годовая работа по сбору материалов, разработка и запись которых представляют собой конечный результат.

Kasutatud kirjanduse loetelu

I Marksismi-leninismi klassikute teosed

- Lenin, V. I., Eemalseija nõuanded, Teosed, 26. kd.,
Tallinn 1954, lk. 153-155.
- Lenin, V. I., Essõna kõne „Rahva petmisest vaba-
duse ja võrdsuse loosungitega“ välja-
anded, Teosed, 29. kd., Tallinn 1954, lk. 347-351.
- Lenin, V. I., Kas bolshevikud suudavad rügi-
nu enda käes hoida?, Teosed, 26. kd., Tal-
linn 1954, lk. 65-111.
- Lenin, V. I., Kirj Keskcomitee liikmetele, Teosed, 26. kd.,
Tallinn 1954, lk. 206-207.
- Lenin, V. I., Kirjad kaugelt, Teosed, 23. kd., Tallinn 1953,
lk. 283-326.
- Lenin, V. I., Marksism ja ülestõus, Teosed, 26. kd., Tal-
linn 1954, lk. 4-9.
- Lenin, V. I., Kõne Londoni rajoonis toimunud mitin-
gul 9. augustil 1918, Teosed, 28. kd., Tallinn
1955, lk. 35-36.

Lenin, V. I., Oktoobrirevolutsiooni neljandaks aastapäevaks, Teosed, 33. kd., Tallinn 1953, lk. 29-37.

Lenin, V. I., Petrogradi tööliste ja soldatite saadikute nõukogu istung 25. oktoobril (7. novembril) 1917, Teosed, 26. kd., Tallinn 1954, lk. 211-213.

Lenin, V. I., Praegust poliitilist momenti käsitleva resolutsiooni projekt, Teosed, 25. kd., Tallinn 1954, lk. 290-295.

Lenin, V. I., Venemaa kodanikele!, Teosed, 26. kd., Tallinn 1954, lk. 208.

II Nõukogude ühde Kommunistlike Partei materjalid

Nõukogude ühde Kommunistlike Partei programm, Vastu võetud NSKP XXII kongressi poolt, Tallinn 1961.

III Kirjandus

Afanasev, V., Marksistlike filosoofia alused, Tallinn 1961.

Bontš-Brujevits, V., Kuidas Vladimir Iljitš maadekreedi kirjutas, koguteos „Mälestusi Vladimir Iljitš Leninist“, 1. osa, Tallinn 1961, lk. 528-530.

- Drobnina, J., Mustad kuivikud, Tallinn 1965.
- Eesti NSV ajalugu, Teine trükk, Tallinn 1957.
- Junga, J., Surematu laev, Tallinn 1952.
- Kahesaklasilise kooli programmid 1963/64. õp-
peastars. Ajalugu, Tallinn 1963.
- Kazakevits, E., Linine vihik, Tallinn 1962.
- Krupskaja, N. K., Lenin ja partei, Tallinn 1965.
- Majakovski, V., Poemid, Tallinn 1955.
- Marme, V., Mõningate mõistete kujundamisest
tabeliskemide abil ajalootundides
(7. - 8. kl.), Tallinn 1965.
- Mints, J., NSV liidu ajalugu, Käsiraamat VIII
klassile, Tallinn 1962.
- Netskina, M. ja Fadejev, A., Nõukogude liidu
ajalugu, Käsiraamat VII klassile, Tal-
linn 1962.
- Pioneerisirklik raamat, (i. k., i. a.).
- Paas, A., Väikesed jäljed suurel teel, Tallinn 1961.
- Polütiliste teadmiste alused, Õpik, Tallinn 1962,
lk. 47-79.
- Reed, J., 10 päeva, mis vapustasid maailma,
Tallinn 1958.
- Rootsi, K., Nad langesid Nõukogude võimu eest,
Veebruari- ja Oktoobrirevolutsioonist
Eestis aktiivselt osavõtnute mälestus-
te raagu „Nõukogude võimu eest“, Tal-
linn 1957, lk. 464 - 472.

Rudnev, D., Ivan Rabtsinski, Tallinn 1960.

Saveljev, L., Riinrak Tähepälele, Tallinn 1951.

Sülivam, K. ja Maamägi, V., Eesti NSV ajaloo, disamateryale J. Mintsi käsiraamatu „NSV diidu ajalugu“ VIII klassile juurde, Tallinn 1963.

Александров, Т. Ф. и Мунис, У. Я., Устория гражданской войны в СССР, Том второй, Ленинград 1947, в. 167 - 296.

Березов, П., Революция совершилась, Москва 1962.

Варше, А. А. и Сперанская, Н. В., Основные вопросы методики преподавания истории в старших классах, Москва 1959.

Васильева, М., Методика преподавания темы „Великая Октябрьская социалистическая революция“ в курсе истории СССР I класса, Москва 1954.

Лейденбург, П. С., Изучение элементарного курса истории СССР в VIII классе, Москва 1962.

Флуксифоров, Д. Н., Наглядность в преподавании истории, Москва 1964.

Савельев, Л., Часы и карта Октября, Ленинград 1957.

IV Perioodika

Veskimägi, J., Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon ajaloomaalis, Nõukoogude Kod, 1963, №11, lk. 853-856.

Leidkerud, T. C., Как анализировать процесс одобрения и проводить педагогический эксперимент, Преподавание истории в школе, 1964, №2, lk. 74-87.

Ремарёв, Н. Ф., Работа над историческими документами по теме "II Всероссийский съезд Советов", Преподавание истории в школе, 1957, №5, lk. 93-96.

Sisukord

	lk.
Sissejuhatus	2
<u>I ptk. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevo-</u> <u>lutsiooni käitlemine praeguste</u> <u>programmide, õpikute ja metoo-</u> <u>dilise kirjanduse alusel</u>	
1. Programmist	10
2. Õpik-käsiraamatust	19
3. Metoodilisest kirjandusest	24
<u>II ptk. Õpilaste teadmised Suurest Sot-</u> <u>sialistlikust Oktoobrirevolut-</u> <u>sioonist</u>	
1. Kontrolltööde eesmärk ja läbiviimine	34
2. Kontrolltööde kvantitatiivne analüüs	43
3. Kontrolltööde kvalitatiivne analüüs	59
<u>III ptk. Abinõudest õpetuse paremustamiseks</u>	
1. Tundide temaatiline planeerimine	84
2. Kahe tunni metoodiline töötlus	95
A Oktoobriülestõusu ettevalmistamine ja selle võit Petrogradis	97

	lk.
B Oktoobrirevolutsiooni maailma-ajaloo- line tähtsus	121
Lõpprõna	136
Pezome	140
Kasutatud kirjanduse loetelu	144
Lisukord	149